

Hvordan opsporer og håndterer jeg sager om partnervold?

En håndbog til kommunale
sagsbehandlere

Lev uden vold

Udgivet af:

Lev Uden Vold
H.C. Andersens Boulevard 47, 1. tv
1553 København V

Udarbejdet af:

Videnskonsulent Nathalie Weih og studentermedhjælper Mathilde Lykkemark Leth.

Projektleder og terapeut Mette Thyghøj, gruppeterapeut Sara Svane, psykolog Maria Højer Nannestad, psykolog Ditte Brorson og faglig leder af Lev Uden Volds nationale hotline, Ninna Vous Degenkolw har bidraget med sparring og kvalitetssikring til flere kapitler.

Herudover har jurist Maja Lindgren bidraget med sparring og kvalitetssikring til kapitel 4.

Følgegruppe:

Anne Holleufer, Aarhus Kommune
Camilla Engelhardt Tønnesen, Aarhus Kommune
Gabriela Rehfeld, Halsnæs Kommune
Hanne Wardinghus Rugholm Henriksen, Randers Krisecenter
Ingelise Tengberg, Københavns Kommune
Jette Lantow, Egedal Kommune
Katja Gregersen Lauridsen, Skive Kommune

Sparringsgruppe:

Hans Graumbøl, Mandecentret
Ida Karlson, LOKK (Landsorganisation af Kvindekrisecentre)
Maiken Kirk Andersen, Danner.
Mette Sophie Holm Volsing, Dialog mod Vold
Siliane Bjerre, Mødrehjælpen

Vi vil gerne rette en stor tak til følgegruppen og sparringsgruppen for konstruktiv sparring og kommentering på tidligere udgaver af håndbogen.

Copyright © 2021 Lev Uden Vold

Gengivelse af uddrag, herunder figurer og tabeller, er tilladt mod tydelig henvisning.

Indhold

Indledning	6
Kapitel 1:	
Nyttig viden om partnervold	10
1.1 Hvad er partnervold?	10
1.2 Omfanget af partnervold, partnerdrab samt børn og unge, der oplever vold i hjemmet	11
1.3 Forskellige voldsformer	14
1.4 Vejen mod et liv uden vold – for den voldsudsatte part	18
1.5 Vejen mod et liv uden vold – for den voldsudøvende part	27
Kapitel 2:	
Hvilke tegn skal jeg være opmærksom på?	30
2.1 Personer, der er i øget risiko for at blive udsat for eller udøve partnervold	30
2.2 Tegn hos den voldsudsatte partner	35
2.3 Tegn hos børn, der oplever vold i familien	38
2.4 Tegn hos den voldsudøvende partner	40
2.5 Cases om vold	41
Kapitel 3:	
Hvordan kan jeg spørge ind til partnervold?	44
3.1 Samtale med den (potentielt) voldsudsatte part	48
3.2 Samtale med den (potentielt) voldsudøvende part	55
3.3 Samtale med pårørende	60
3.4 Opmærksomhed på børn/unge, der (potentielt) oplever vold i hjemmet	62

Kapitel 4:

Hvad er mine handlemuligheder?	66
4.1 Overordnede forpligtelser som kommunal fagperson	66
4.2 Handlemuligheder ift. den voldsudsatte part	68
4.2.1 Specialiserede ambulante tilbud	68
4.2.2 Henvisning til krisecenter	71
4.2.3 Henvisning til politiet	77
4.2.4 Familiesammenførte voldsudsatte borgere	84
4.3 Handlemuligheder ift. den voldsudøvende part	86
4.3.1 Psykologbehandling hos Dialog mod Vold	86
4.3.2 Telefonisk terapeutisk forløb, Slip Volden, hos Lev Uden Vold	86
4.3.3 Rådgivningsforløb hos Dansk Stalking Center	87
4.3.4 Lev Uden Volds nationale hotline	87

Litteraturliste	90
Kapitel 1: Nyttig viden om partnervold	90
Kapitel 2: Hvilke tegn skal jeg være opmærksom på?	92
Kapitel 3: Hvordan kan jeg spørge ind til partnervold?	95
Kapitel 4: Hvad er mine handlemuligheder?	97
Citater i håndbogen	99

Indledning

Denne håndbog er primært målrettet dig, der arbejder som sagsbehandler i en kommune inden for det sociale, sundhedsfaglige og familieretlige område, og som kan møde borgere, der er udsat for eller udøver partnervold, som en del af dit arbejde.

Formålet med håndbogen er at give dig nyttig viden, konkrete guides og brugbare redskaber til at kunne opspore og handle på partnervold.

Partnervold har alvorlige fysiske, psykiske og sociale følgevirkninger for den udsatte part og for børn, der vokser op med vold i hjemmet. Det kan være følgevirkninger som kroniske smerter som følge af brud og skader, spontane aborter, lavt selvværd, PTSD, angst, selvskade, selvmordsforsøg, alkohol- og stofmisbrug samt isolation fra omverdenen.

Forskning viser, at opsporing af partnervold øges markant, når fagpersoner er opmærksomme og spørger ind til partnervold. Du kan således have en afgørende rolle i at forebygge følgevirkninger af partnervold.

Personer, der er udsat for partnervold, kan som en følge af volden også have andre psykosociale problematikker. Hvis du opsporer og handler på partnervold, kan du derfor også have en bedre mulighed for at løse borgerens andre problematikker såsom misbrug, psykiske lidelser eller arbejdsløshed.

Indhold i håndbogen

Når du som fagperson står over for en borger eller en familie, hvor du har en mistanke om, at der udøves partnervold, kræver det handling. For at kunne handle på partnervold og forebygge, at volden eskaleres, er der grundlæggende tre trin, du skal igennem.

Personer, der er udsat for eller udøver partnervold, vil typisk ikke selv starte en samtale om volden. Derfor er det vigtigt, at du som fagperson har en grundlæggende viden om partnervold og er opmærksom på potentielle tegn på partnervold, så du kan **opspore volden**. Får du mistanke eller konkret viden om, at en borger udsættes for eller udøver partnervold, bør du tage

Figur 1: Tre trin til opsporing og håndtering af partnervold

en samtale med borgeren, hvor du **afdækker borgerens situation nærmere** og afklarer borgerens behov for hjælp. Bliver din mistanke om partnervold bekræftet, og er borgeren motiveret til at modtage hjælp, er det vigtigt, at du kender dine forpligtelser og handlemuligheder, så du kan **henvise borgeren til en relevant indsats**.

Alt dette giver håndbogen dig viden om. Håndbogen består af fire kapitler:

1. Nyttig viden om partnervold.
2. Hvilke tegn skal jeg være opmærksom på?
3. Hvordan kan jeg spørge ind til partnervold?
4. Hvad er mine handlemuligheder?

Du kan vælge at arbejde med hele håndbogen eller dele af den. Håndbogen indeholder bl.a. konkrete vejledninger, samtaleguides samt cases fra praksis. I kan i kommunen vælge at bruge de forskellige vejledninger og samtaleguides direkte i jeres arbejde med personer, der lever med vold tæt inde på livet. I kan også vælge at bruge dem som inspiration til drøftelser og udvikling af jeres egne vejledninger og samtaleguides.

Hvem er håndbogen skrevet til?

Håndbogen er primært målrettet dig, der arbejder som sagsbehandler i en kommune inden for det sociale, sundhedsfaglige og familieretlige område, og som kan møde borgere, der er udsat for eller udøver partnervold, som en del af dit arbejde.

Da flere kapitler i håndbogen er grundlæggende og generelle, vil nogle temaer i håndbogen også være relevante for kommunale fagpersoner inden for andre forvaltninger såsom beskæftigelses-, integrations-, handicap- og ældreområdet.

Håndbogen er også relevant for fagpersoner uden for myndighedsområdet, der

kan møde personer, der bliver udsat for eller udøver partnervold, gennem deres arbejde. Det kan være læger, sundhedsplejersker, lærere og pædagoger.

Håndbogens vidensgrundlag

Indholdet i håndbogen tager primært afsæt i forskningsbaseret viden og praksiserfaringer med kvinder udsat for vold af deres mandlige partner. Indholdet kan dog også være relevant i mødet med fx voldsudsatte mænd og voldsudøvende kvinder i både heteroseksuelle og samkønnede parforhold. Ligesom indholdet også kan være relevant for dig, der møder voksne borgere, der udsættes for vold af andre nære relationer end en partner, som fx et voksent barn, en søskende eller en forælder. Enkelte afsnit i håndbogen omhandler desuden børn, der vokser op med vold i hjemmet.

Når håndbogen primært tager afsæt i viden om voldsudsatte kvinder og voldsudøvende mænd, skyldes det, at hovedparten af forskningen på voldsområdet omhandler disse grupper. Forskning viser, at andelen af kvinder, der udsættes for partnervold, er højere end andelen af mænd, der udsættes for partnervold, ligesom andelen af mandlige voldsudøvere er højere end andelen af kvindelige voldsudøvere.

Der er typisk også forskelle i den partnervold, som kvinder og mænd kan udsættes for, og den måde kvinder og mænd kan opleve voldshandlingerne på. Kvinder er fx mere udsatte for livstruende partnervold og seksuel vold end mænd og er mere tilbøjelige til at frygte deres mandlige partner. For mænd kan det være svært at sætte ord på partnervold, fordi det harmonerer dårligt med kulturelle forventninger til det "at være mand", hvor det kan opfattes negativt at vise sårbarhed og tale om følelser.

Vi gør opmærksom på disse kønsforskelle, når det er relevant, men det er ikke et særligt fokusområde i håndbogen. Vores anbefaling er, at du som fagperson har håndbogens kapitler i baghovedet i dit møde med alle borgere, som potentielt oplever partnervold – uanset deres køn.

Der indgår ikke referencer i teksten undtagen ved konkrete tal, definitioner og begreber. Bagerst i håndbogen finder du en oversigt over den viden, håndbogen bygger på. Oversigten er opdelt i kapitler og afsnit, så du let kan finde den viden og lovgivning, de enkelte afsnit bygger på, hvis du har brug for at læse mere.

Hvilke afsnit skal jeg fokusere på i en travl hverdag?

Har du ikke tid til at læse hele håndbogen, kan du bladre igennem siderne og kigge efter tabeller, figurer og bokse. Disse indeholder hovedpointer for dig som fagperson.

De væsentligste oversigter, vejledninger og samtaleguides fra håndbogen er desuden tilgængelige i en pdf-udgave på Lev Uden Volds hjemmeside som et opslagshæfte og som særskilte sider, så du fx kan hænge dem på en opslags-tavle eller hive dem frem fra lommen eller skrivebordsskuffen, hvis du står i en situation, hvor du har brug for et hurtigt overblik.

Kapitel 1:

Nyttig viden om partnervold

Det er hensigtsmæssigt at have en grundlæggende viden om partnervold, før du begynder at spørge borgere om oplevelser med partnervold. Dette kapitel har til formål at give dig en introduktion til området, herunder definitioner af partnervold, omfanget af partnervold, karakteristik af forskellige voldsformer samt forhold, der kan fremme eller hæmme vejen mod et liv uden vold for både den voldsudsatte og voldsudøvende part.

1.1 Hvad er partnervold?

Begrebet partnervold dækker over gentagne voldelige handlinger begået af en nuværende eller tidligere partner, som skræmmer, smerter eller skader personen, der udsættes for handlingerne. Handlingerne kan bestå af forskellige voldsformer såsom fysisk, psykisk og seksuel vold og udøves uden hensyn til eller omsorg for den udsatte partner.

De voldelige handlinger ændrer eller begrænser den voldsudsattes handlerum og kan fx få den voldsudsatte til enten at holde op med at gøre noget, som denne gerne vil, eller få den voldsudsatte til at gøre noget, som denne ikke vil. Det kan være at holde op med at se venner eller familie, stifte gæld eller gøre uønskede seksuelle handlinger.

Partnervold er således ikke et voldsomt skænderi eller kritik, der finder sted indimellem. Partnervold er derimod voldelige handlinger, der gentager sig, og som i mange tilfælde kan eskalere i hyppighed og alvorsgrad over tid.

Socialstyrelsens definition af vold i nære relationer:

”Vold er en handling eller trussel, der – uanset formålet – kan krænke en anden persons integritet. Eller som skræmmer, smerter eller skader personen – uanset om personen er et barn eller en voksen. Volden kan have samme effekt på andre personer, der overværer eller overhører handlingen. Volden kan være en bevidst handling eller en handling, der sker i affekt. Handlingen overskrider samfundets love og normer.” (Socialstyrelsen 2018)

Partnervold

Partnervold er gentagne voldelige handlinger, som fx kan være fysiske, psykiske eller seksuelle, og som har det til fælles, at de udøves af en nuværende eller tidligere partner mod den anden. (Lev Uden Vold 2020)

Til forskel fra vold begået i det offentlige rum og mellem mennesker, der ikke kender hinanden på forhånd, begås partnervold i en relation, hvor man forventes at være tryk og modtage omsorg og støtte. Samtidigt foregår partnervold typisk i hjemmet, hvor andre ikke får øje på det.

Alle mennesker på tværs af køn, alder, seksuel orientering, etnisk tilhørsforhold, fysisk og psykisk funktionsevne og socialt lag kan blive udsat for eller udøve

Vold i nære relationer

Nære relationer er en bredere betegnelse, der omfatter kæreste-, omsorgs- eller familierelationer, såsom:

- Nuværende eller tidligere parrelationer
- Forældre-barn relationer (både biologiske og ikke-biologiske) samt biologiske og ikke-biologiske søskenderelationer
- Andre familierelationer

For mennesker, der ikke har par- eller familierelationer, kan det være relationer, hvor der opleves en nær tilknytning. (Lev Uden Vold 2018)

partnervold. De fleste voldsudsatte personer har været udsat for partnervold i flere år, før de søger hjælp, eller volden bliver opdaget.

Personer, som udsættes for eller udøver partnervold, kan komme i kontakt med sociale myndigheder og sundhedsvæsenet i forbindelse med fysiske, psykiske og sociale problemer, som kan hænge sammen med deres livssituation. Det

kan blandt andet dreje sig om psykiske lidelser, fysiske skader, underretninger vedr. børnenes trivsel, langtidssygemeldinger fra arbejdet eller misbrugsbehandling.

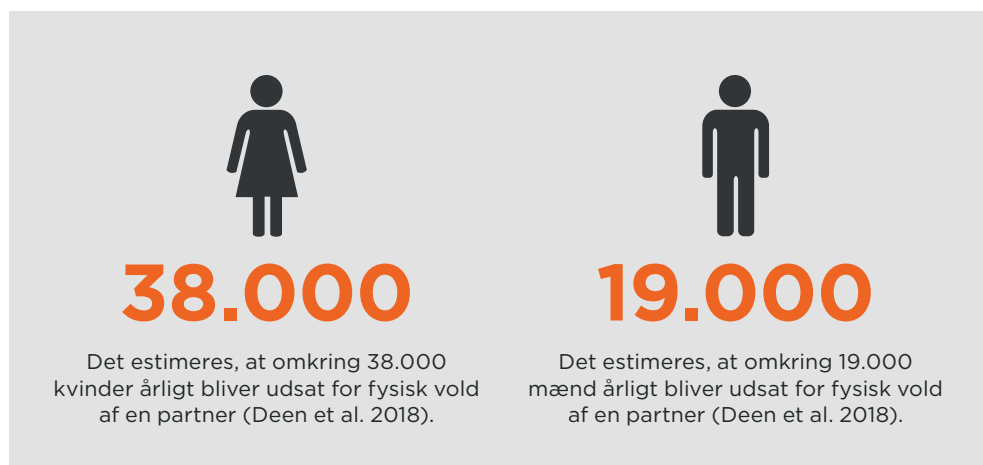
Partnervold kan have alvorlige fysiske, psykiske og sociale følgevirkninger for den, som udsættes for volden. Volden kan have tilsvarende alvorlige følgevirkninger for personer, som overværer eller overhører volden, fx børn. Det er derfor vigtigt, at de fagpersoner, som kommer i kontakt med borgere gennem deres arbejde, er opmærksomme på fysiske, psykiske, psykosomatiske og sociale tegn på mistrivsel og på at afklare, hvad årsagen til borgerens mistrivsel er.

1.2 Omfanget af partnervold, partnerdrab samt børn og unge, der oplever vold i hjemmet

Omfanget af partnervold i Danmark

Den seneste nationale omfangsundersøgelse foretaget af Statens Institut for Folkesundhed (SIF) i 2018 estimerer, at omkring 38.000 kvinder årligt udsættes for mindst ét tilfælde af fysisk vold fra en partner, mens det samme gælder for

Figur 2: Omfang af kvinder og mænd, der udsættes for fysisk vold af en partner i Danmark

omkring 19.000 mænd (Deen et al. 2018). En undersøgelse fra VIVE foretaget i 2018 estimerer, at omfanget af psykisk partnervold er ca. dobbelt så højt som fysisk partnervold for både kvinder og mænd (Heide Ottesen & Østergaard 2018). Undersøgelserne peger på, at både mænd og kvinder er udsat for partnervold, men at flere kvinder udsættes for fysisk og psykisk partnervold, samt at kvinder i højere grad end mænd er udsat for livstruende partnervold.

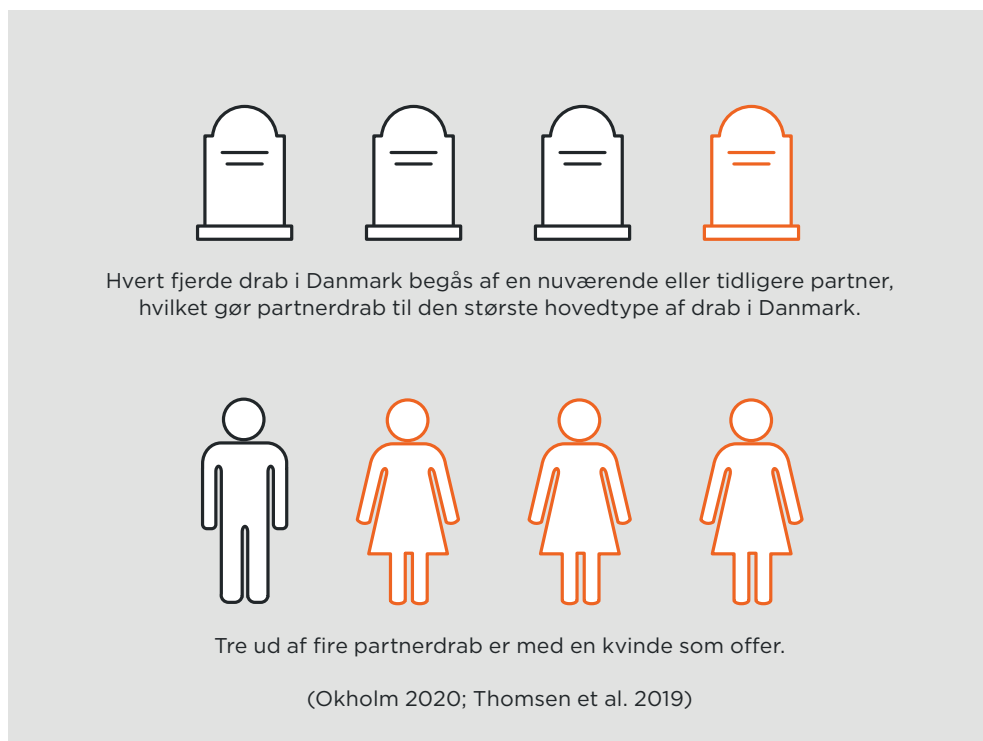
Omfanget af partnerdrab i Danmark

At kvinder i højere grad udsættes for livstruende partnervold end mænd, fremgår også af nationale undersøgelser af drab i Danmark foretaget af Justitsministeriets Forskningskontor og Institut for Retsmedicin ved Aarhus

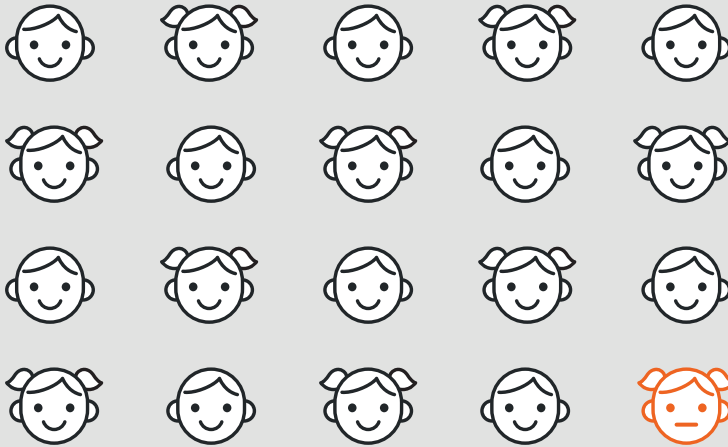
Universitet. Begge viser, at ca. hvert fjerde drab i Danmark begås af en nuværende eller tidligere partner, hvilket gør partnerdrab til den største hovedtype af drab i Danmark (Okholm 2020; Thomsen et al. 2019). Studierne viser også, at størstedelen af ofrene for partnerdrab er kvinder (tre fjerdedele).

Forskningsprojektet fra Aarhus Universitet finder, at 298 ud af de 536 kvinder, der blev dræbt i perioden 1992-2016, blev slået ihjel af deres nuværende eller tidligere partner, hvilket svarer til 56 procent af alle drab på kvinder. Omvendt var det 9 procent af de 881 drab på mænd i perioden, som blev begået af en nuværende eller tidligere partner (Thomsen et al. 2019). Partnerdrab udgør altså den største hovedtype af drab i Danmark og har hovedsageligt kvinder som ofre.

Figur 3: Omfang af partnerdrab i Danmark

Figur 4: Omfang af børn, der oplever fysisk vold i hjemmet i Danmark

5,3 % af alle børn har oplevet fysisk vold, der enten er registreret på skadestue eller fører til sigtelse af udøveren, inden barnet fylder 8 år. Det svarer til, at der i hver skoleklasse i gennemsnit er ca. ét barn, der har oplevet fysisk vold i hjemmet, inden det fylder 8 år. Hvert andet af disse børn har oplevet fysisk vold i hjemmet gentagne gange (Lyk-Jensen et al. 2017).

Figur 5: Omfang af unge, der udsættes for fysisk vold af en forælder i Danmark

17 % af alle unge i 8. klasse har været udsat for fysisk vold fra en forælder inden for det seneste år. Det svarer til, at der i gennemsnit er ca. 4 elever i hver 8. klasse, der er blevet udsat for fysisk vold fra en forælder inden for det seneste år (Oldrup et al. 2016).

Omfanget af børn og unge, der udsættes for eller overværer vold i hjemmet i Danmark

En national undersøgelse foretaget i 2017 af SFI (nu VIVE) viser, at 5,3 procent af alle børn vokser op i familier, som har registreret en eller flere fysiske voldsepisoder, der enten er registreret på en skadestue eller fører til en sigtelse af udøveren, inden barnet fylder otte år (Lyk-Jensen et al. 2017). Dette svarer til, at der i gennemsnit i hver skoleklasse er cirka ét barn, der har oplevet fysisk vold i familien, inden barnet fylder otte år.

Hvert andet af disse børn har oplevet fysisk vold gentagne gange, inden barnet fylder otte år. Af de børn, der er opvokset i et hjem med fysisk vold, er 2,5 procent af børn i alderen 0-8 år selv blevet udsat for fysisk vold af en karakter, der kræver skadestuebehandling.

En anden undersøgelse fra VIVE viser, at 17 procent af alle unge i 8. klasse har været udsat for fysisk vold fra en forælder inden for det seneste år (Oldrup et al. 2016). Det svarer til en sjettedel af alle unge i 8. klasse, eller at der i gennemsnit er ca. 4 elever i hver 8. klasse, der har været udsat for fysisk vold fra en forælder inden for det seneste år.

Partnervold opstår sjældent pludseligt

Derimod er der ofte tale om en lang optakt, hvor partneren langsomt og gradvist begynder at udøve vold. Det vil ofte starte med mindre alvorlige psykisk voldelige handlinger, som over tid vil eskalere i hyppighed og alvorsgrad, fx ved at volden udøves oftere eller ved udøvelse af flere forskellige voldsformer såsom fysisk og seksuel vold.

1.3 Forskellige voldsformer

Der findes forskellige hovedformer for partnervold. Hver af disse voldsformer kan forekomme enkeltvis, men vil typisk forekomme i forskellige kombinationer. Fx vil partneren typisk begynde med at udøve mildere former for psykisk vold, som med tiden kan eskalere til grovere former for psykisk vold og overlappende med andre voldsformer såsom fysisk og seksuel vold. En partner, der udøver fysisk, økonomisk eller seksuel vold, vil derfor i de fleste tilfælde også udsætte sin partner for psykisk vold. Voldsformerne er hele tiden under udvikling, og vi bliver konstant klogere på, hvordan de kan komme til udtryk i forskellige dynamikker og kontekster.

Fælles for voldelige handlinger er, at de er gentagne, og at de skræmmer, skader eller smerter den person, som udsættes for handlingerne. På denne måde kan de voldelige handlinger få den voldsudsatte partner til enten at holde op med at gøre noget, som denne gerne vil, eller til at gøre noget, som denne ikke vil.

Beskrivelserne af de forskellige voldsformer skal ikke læses som en udtømmende liste, men derimod som eksempler på, hvordan de forskellige former for vold kan komme til udtryk.

Er du i tvivl? Ring 1888

Hvis du er tvivl, om en borger er udsat for partnervold, kan du kontakte Lev Uden Volds nationale hotline på **tlf. 1888** og få rådgivning af specialiserede rådgivere.

Tabel 1: Forskellige former for partnervold

Psykisk vold	<p>Psykisk vold består af gentagne handlinger af nedgørende, ydmygende, krænkende, manipulerende, truende eller isolerende karakter, og som systematisk nedbryder den udsatte partner. Psykisk vold kan være sværere at genkende, da den ikke efterlader synlige fysiske skader, og da den samtidigt kan udøves på subtile måder. Den psykiske vold kan fx komme til udtryk gennem:</p> <ul style="list-style-type: none">• Kritik og nedgørelse: Fx at tale nedgørende om og kritisere partnerens udseende, handlinger, omgangskreds eller intelligens.• Ignorering: Fx at overhøre eller overse partneren og fralægge sig fælles ansvar omkring børn, økonomi og hjem.• Manipulation: Fx at få partneren til at betvivle egen virkelighedsopfattelse og hukommelse ved at positionere sig selv som offer, retfærdiggøre volden og bilde partneren ind, at de voldelige hændelser ikke er foregået eller er vedkommendes egen skyld.• Dominans: Fx at kræve, at partneren og eventuelle børn indordner sig udøverens behov.• Kontrol: Fx at kontrollere partnerens kontakt med venner og familie, herunder partnerens kontakt til fælles børn, samt kontrollere partnerens handlemuligheder og adgang til sundhedsvæsen, arbejde og uddannelse. Overvågning kan indgå som en del af kontrollen. Kontrollen kan også bestå i at bestemme, hvilket tøj partneren må gå i, samt hvornår partneren må spise og sove.• Trusler: Trusler kan både være direkte og indirekte. Det kan fx være trusler om at tage børnene, at udøve skade på partneren, børn eller kæledyr eller at begå selvmord.• Straf: Fx at udsætte partneren for en ubehagelig handling som gengældelse for en forsyndelse, som udøveren mener, at partneren har gjort sig skyldig i. <p>Både kvinder og mænd udsættes for psykisk partnervold, men andelen af kvinder, der udsættes for psykisk partnervold, er højere end andelen af mænd, der udsættes for psykisk partnervold.</p>
Fysisk vold	<p>Fysisk vold består af fysiske handlinger, der kan medføre fysisk skade og kan i værste tilfælde resultere i drab. Fysisk vold kan:</p> <ul style="list-style-type: none">• Være slag, spark, skub, kvælertag, at blive revet i håret og at blive holdt fast mod sin vilje.• Udøves ved brug af våben, såsom en kniv eller kogende vand. <p>Både kvinder og mænd udsættes for fysisk partnervold, men kvinder er i højere grad udsat for fysisk partnervold end mænd, ligesom kvinder er mere udsatte for livstruende fysisk partnervold end mænd.</p>
Seksuel vold	<p>Seksuel vold kan bestå af både fysiske, verbale, digitale og subtile handlinger af seksuel eller seksualiserende karakter. Den voldsudsatte kan være usikker på, om vedkommende er blevet udsat for seksuel vold, når den begås af en partner, da man forventes af have et seksuelt samliv med en partner. Seksuel vold kan fx være:</p> <ul style="list-style-type: none">• Fysiske handlinger: voldtægt ved at tvinge eller presse partneren til seksuel aktivitet uden dennes samtykke, tvinge partneren til at se eller udøve scener fra pornografi eller behandle partneren hensynsløst under sex ved fx at udsætte partneren for fysisk smerte.• Nedladende og seksualiserende bemærkninger: Fx at kalde partneren for "luder" eller komme med uønskede seksualiserende bemærkninger om partnerens krop og nedladende bemærkninger om partnerens kønsdele.

Seksuel vold	<ul style="list-style-type: none"> • Digitale handlinger: Fx at tvinge partneren til at lave pornografiske billeder eller film eller dele intime billeder eller videoer af partneren uden partnerens samtykke. • Subtile handlinger: Handlinger, der ikke nødvendigvis er afgrænset til en enkeltstående hændelse, men kan foregå over tid og præge samlivsdynamikken. Det kan være partnerens systematiske utroskab. Det kan også være, at den voldsudsatte partner tilsyneladende frivilligt har sex med partneren, selvom hun/han ikke har lyst, da alternativet vil være værre. Det kan fx være, hvis den voldsudøvende partner truer med utroskab, bliver aggressiv eller opfører sig intimiderende overfor børn eller den voldsudsatte, hvis vedkommende ikke har sex, når den voldsudøvende partner har lyst. <p>Både kvinder og mænd kan blive udsat for seksuel vold, men seksuel vold er oftere rettet mod kvinder end mænd og udøves oftest af mænd</p>
Økonomisk vold	<p>Økonomisk vold består af handlinger, der er relateret til partnerens økonomiske situation. Økonomisk vold kan fx være at:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nægte partneren adgang til at tjene egne penge. • Nægte partneren adgang til egen løn eller Nem-ID. • Overvågning og kontrol af partnerens NemID, indkomst og konti. • Tvinge, snyde eller true partneren til at stifte gæld. • Stifte gæld i partnerens navn uden partnerens kendskab. • Tvinge partneren til at bede om penge fra andre. • Tvinge partneren til modbydelser for adgang til egen indkomst eller fællesøkonomi.
Materiel vold	<p>Materiel vold består af handlinger, der er relateret til partnerens ejendele. Materiel vold kan fx være at:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ødelægge eller true med at ødelægge genstande, der har stor betydning for partneren eller børnene, som fx arvegenstande, instrumenter og legetøj. • Kaste med genstande, der kan virke intimiderende og skræmmende på partneren, såsom møbler eller porcelæn.
Digital vold	<p>Digital vold er en samlet betegnelse for vold (fx psykisk eller seksuel vold), der udøves vha. digitale medier. Digital vold kan fx være:</p> <ul style="list-style-type: none"> • At overvåge og bestemme, hvem partneren er i kontakt med på sociale medier, eller hvilke billeder partneren må dele på digitale medier. • At blive hacket, så udøveren fx får adgang til personfølsomme oplysninger såsom opkaldshistorik, indhold i tekstbeskeder og GPS-information. • At nedgøre eller true partneren over telefon eller digitale medier. • Deling af intime billeder eller videoer af partneren på digitale medier uden partnerens samtykke.
Stalking	<p>Stalking er gentagen uønsket kontakt, forfølgelse, overvågning eller chikane. Stalking fra en nuværende eller tidligere partner er den hyppigste form for stalking. Stalking overlapper med psykisk vold, men udøves typisk, når et parforhold afsluttes. Stalking kan også udøves gennem fælles børn. Stalking kan fx være:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Overvågning, fx vha. spyware på partnerens computer eller mobiltelefon. • Forfølgelse, fx ved selv at følge efter partneren fysisk eller ved at få andre personer til dette. • Rygtespredning i netværk og på sociale medier. • At give falsk information om partneren til myndigheder, fx ifm. med sager om forældremyndighed og samvær. • At fortælle partneren, at hun/han er psykisk syg eller lignende. • Stalking kan også bestå af handlinger, der isoleret set ikke opleves som krænkende, fx et telefonopkald. Men når handlingerne er uønskede, påtrængende og en del af et mønster, bliver de til stalking.

Reproduktiv vold

Reproduktiv vold er voldelige handlinger, der knytter sig til den fysiologiske og følelsesmæssige sårbarhed, som kvinder oplever under graviditet og efter fødsel. Den reproduktive vold kan gå på tværs af andre voldsformer og kan bestå i seksuelt, fysisk og psykisk voldelige handlinger. Fælles for handlingerne er, at de enten udnytter eller ignorerer den sårbarhed, som kvinderne har under og lige efter graviditet under barslen, hvor de er særligt afhængige af omsorg og praktisk støtte. Reproduktiv vold kan fx være:

- At partneren slår eller sparker mod kvindens maven og potentielt kan skade både mor og foster.
- At partneren tager spædbarnet fra kvinden, når hun er ved at trøste det.
- At partneren er væk med barnet i flere timer uden at fortælle hvor, og dermed forhindrer kvinden i at amme barnet og barnet i at få mad.
- At partneren intentionelt vækker barnet om natten, og ødelægger kvindens og barnets søvn.
- At partneren tvinger kvinden til seksuel aktivitet (voldtægt) under graviditet eller efter nylig fødsel uden hensyn til kvindens lyst og smerter.
- At partneren tvinger kvinden til tunge løft under højgraviditet, ved bækkenløsning og efter kejsersnit.

Både kvinder og mænd kan opleve, at volden intensiveres i parforholdet i forbindelse med familieforøgelse, men reproduktiv vold er en voldsform, der rammer kvinder.

Situational vold og intim terrorisme

Overordnet set kan man skelne mellem to hovedtyper af voldsmønstre, når det gælder partnervold, hhv. **situational vold** og **intim terrorisme** (Johnson: 2008). Begge begreber er udviklet af sociologen Michael P. Johnson. De to begreber dækker ikke alle voldsmønstre, men giver en forståelse af forholdet mellem den voldsudsatte og voldsudøvende part.

Situational vold er den mest udbredte form af de to. Den er karakteriseret ved at opstå i konfliktfyldte situationer som fx et skænderi eller andre situationer, hvor udøveren bliver vred. Der vil typisk være tale om mildere former for fysisk vold, såsom skub eller slag med flad hånd, der ikke eskaleres over tid. Volden er knyttet til en specifik situation og er ikke noget, der kendetegner forholdet eller relationen generelt. Denne type vold udøves af både kvinder og mænd og kan udøves gensidigt mellem de to parter.

Intim terrorisme er mindre udbredt, men vil typisk have en mere omfattende karakter. Ved intim terrorisme forsøger den udøvende part bevidst at opnå dominans og kontrol i parforholdet gennem voldsudøvelsen. Intim terrorisme er karakteriseret ved et vedvarende mønster af psykiske, økonomiske og seksuelle voldelige handlinger, der præger forholdet og familiedynamikken. Volden vil typisk være mere alvorlig og eskalere over tid og kan udvikle sig til livstruende vold. Denne type vold kan ofte indebære en frygt hos den voldsudsatte. Intim terrorisme udøves hovedsageligt af mænd mod kvinder i parforhold.

Som fagperson er det vigtigt at være opmærksom på de to typer af voldsmønstre i mødet med borgere, idet mønstrene kan have betydning for, hvilken type indsats borgeren har brug for, og hvor akut situationen er. En opmærksomhed på både frygt og kontrol kan give en indikation på, om der er tale om intim terrorisme og akut behov for handling.

Fortælling om psykisk partnervold (kontrollerende adfærd)

"Jeg blev ringet op om natten: "Hvor har du været? Hvem har du været sammen med? Hvordan kan du gå ud med dine veninder, når vi har været oppe at skændes over telefonen?". Jeg blev ringet op på arbejdet og skulle stå til ansvar for, om jeg elskede ham rigtigt, om jeg elskede ham nok, og om det var på den måde, han gerne ville have det. Det var voldsomt indgribende i både mit arbejdsliv og min nattesøvn og også i min relation til mine veninder. Der var flere, som han forbød mig at se. Jeg valgte også nogle af dem fra. Det er jeg virkelig ked af at sidde og sige i dag, men det gjorde jeg." (Kvinde, udsat for psykisk vold af sin partner)

Fortælling om psykisk partnervold (kritik og nedgørelse)

"Det er alt muligt, at jeg er grim, at jeg er dum – en bøssekarl, og at der er ikke nogen, der kan lide mig, (...) og at hun elskede sin ekskæreste mere, end hun elsker mig. Altså i starten, da hun begynder på det, der tænker jeg: 'Altså, tror du, at det rammer det her?' (...) Dét, der gjorde ondt, det var ikke ordene – det var mere det, at man står over for et menneske, som man bor med, man har børn med, som man elsker, hvorfor skal jeg nedgøres?" (Mand, udsat for psykisk vold af sin partner)

Fortælling om psykisk partnervold (dominerende adfærd)

"Man lærte hurtigt nogle ting. Der skulle være rent på en bestemt måde, fordi ellers så blev han vred. At maden skulle være klar, for ellers så blev han vred. Han skulle have lov til alle de ting, som han egentlig ville, lige meget hvad det var, og det skulle man ikke sætte spørgsmålstegn ved. Han skulle bare køre sit liv, og så skulle jeg bare sørge for alt det praktiske." (Kvinde, udsat for psykisk vold af sin partner)

Fortælling om psykisk partnervold (manipulation)

"Det mest beskrivende, jeg kan sige, er, at der lå denne konstante utryghed eller frygt for, hvad sker der, når et eller andet skal ske? Skal vi hygge os, eller ender vi i et kæmpe skænderi igen? Bliver jeg latterliggjort foran gæsterne, og efterfølgende, når jeg påpeger, at jeg ikke syntes, det var i orden, vil jeg så få at vide, at jeg "bare er alt for nærtagende?" Igen vil jeg tvivle på min egen dømmekraft: Er det mig, der er nærtagende, eller er det uacceptabelt, hvad hun gør?" (Mand, udsat for psykisk vold af sin partner)

"Socialrådgiveren lægger meget brutalt ud med: "Det er jo ikke godt for jeres barn, når du slår på din kone, og det skal du holde op med". Og han siger: "Jeg har ikke slået hende, hun har en fødselsdepression, og den er ubehandlet. Jeg er faktisk rigtig bekymret for hende". Og så vender hele den her situation sig om, og der sidder tre mennesker og kigger på mig og siger: "Du bliver nødt til at gå til lægen og få behandling. Vi kan jo se, du har det rigtig dårligt. Vi kan høre, du har det rigtig dårligt". Jeg har aldrig haft en fødselsdepression. Jeg har jo været igennem den obligatoriske screening, og der er intet at komme efter. (...) " (Kvinde udsat for psykisk vold af sin partner)

1.4 Vejen mod et liv uden vold – for den voldsudsatte part

Det kan være svært at forstå, hvorfor personer, der bliver udsat for vold af deres partner, i mange tilfælde bliver i forholdet i flere år.

Den voldsudsatte persons vej mod et liv uden vold er kompleks og svær og kan derfor ikke ses som en lineær proces.

Den voldsudsatte person kan på samme tid føle kærlighed til og frygt for partneren, samt skam og skyldfølelse over at blive udsat for vold og bekymring for børnenes sikkerhed. Samtidig kan den voldsudsatte person have fået nedbrudt sin dømmekraft og sit selvværd som følge af partnerens voldelige handlinger, hvilket kan bremse erkendelsen af volden.

Fortælling om seksuel partnervold

"Men voldtægterne de sker jo løbende, fordi han har et stort sexdrive, og hvis jeg så afviser ham, så kunne han enten ligge og onanere højlydt lige ved siden af mig, eller også kunne han simpelthen finde på at forgribe sig på mig, mens jeg sov." (Kvinde, udsat for seksuel vold af sin partner)

Fortælling om økonomisk partnervold efter bruddet

"Efter vi brød, krævede han ved bodelingen et beløb, som svarede præcis til den erstatning, jeg af retten var blevet tildelt fra ham for hans fysiske overgreb. Jeg kunne ikke betale det beløb til ham. Jeg kunne godt betale et hvilket som helst andet beløb, men jeg kunne ikke betale det beløb til ham, som var nøjagtigt det beløb, jeg havde fået i erstatning. Det stod nøjagtigt med kroner og øre. Det var ligesom et signal, han ville sende til mig – at han ikke accepterede dommen." (Kvinde, udsat for økonomisk vold af sin tidligere partner)

Fortælling om stalking og chikane efter brud med partneren

"Når jeg kom hjem, så stod døren måske en halv centimeter åben. Det skete oftere og oftere, så jeg begyndte at få paranoia, og jeg tænkte: "Hvad sker der? Er der nogen?" Da jeg så flytter, så kommer han [tidligere partner] med nøglen og siger: "Nu har jeg ikke brug for den længere." (Kvinde, udsat for stalking af sin tidligere partner)

"Hver dag er et helvede. Jeg bliver spammet med beskeder og trusler, når jeg har vores søn. Når han har vores søn, er der lidt pause i beskederne og truslerne, men så er frygten der for, hvad der sker med vores søn." (Kvinde, udsat for stalking af sin ekspartner)

Fortællinger om vold i hjemmet fra børn

"At bo i min familie er som at bo i et minefelt. Man ved aldrig, hvornår man træder forkert." (Dreng, 13 år)

"Jeg er bange for, at når jeg tænker tilbage på min barndom, kan jeg kun huske konflikterne og skænderierne." (Pige, 9 år)

"Min far brændte engang alle mine legoklodser i en trillebør ude i haven. Han var træt af, at de lå på gulvet. Min mor råbte ad ham, men han stoppede ikke. Jeg tror, at alle naboerne kunne høre det. Det var så pinligt. Det lugtede. Bagefter gik jeg ud for at se, om nogle af mine Star Wars figurer var der, men de var smeltet til en stor klump." (Dreng, 13 år)

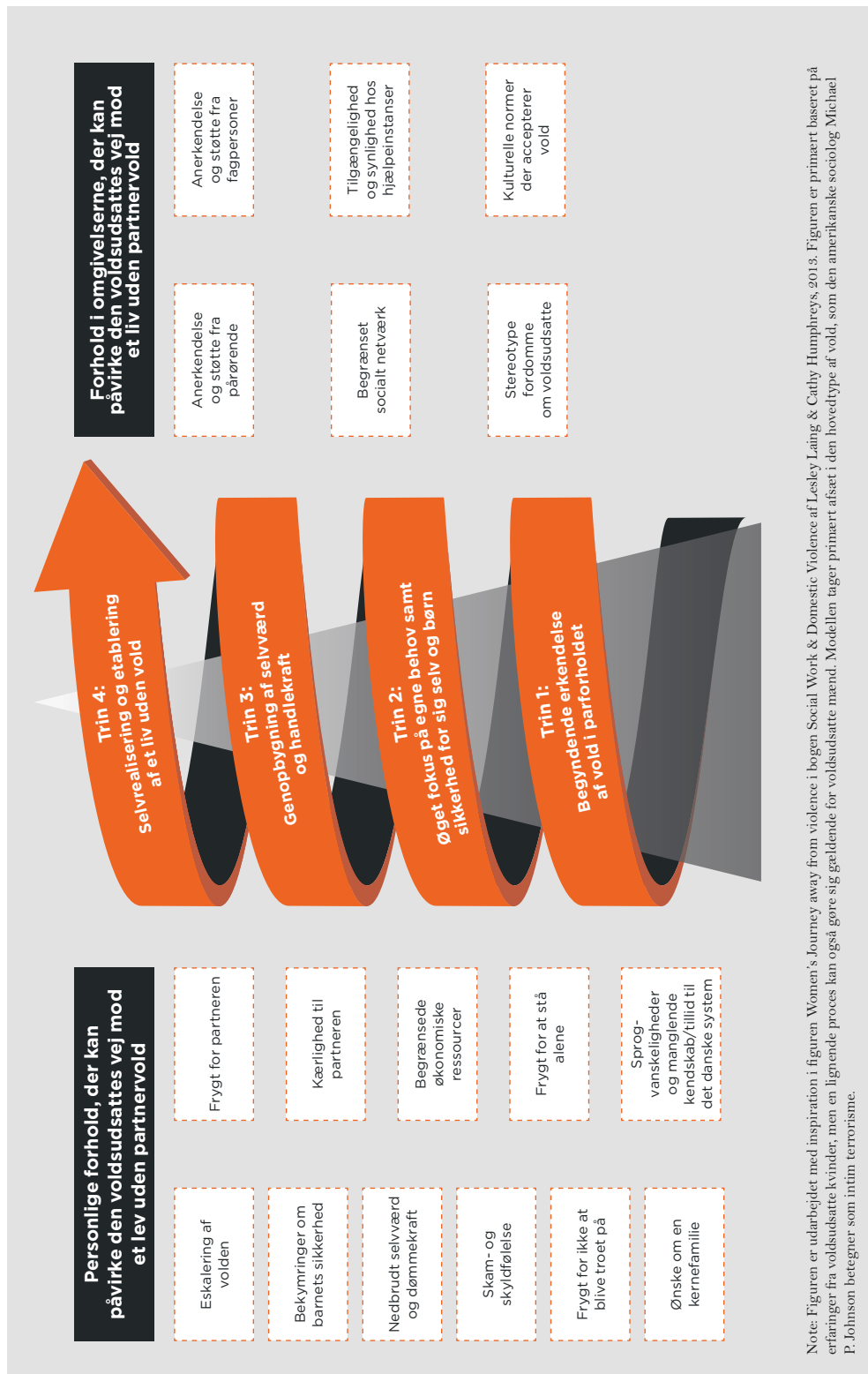
"Min mor sagde, at jeg bare kunne opføre mig ordentligt. Og nogle gange blev hun ked af det og vred over, at jeg havde gjort hende så vred, at hun havde slået mig." (Pige 16 år)

Spiralen på næste side er en illustration af, hvordan vejen mod et liv uden vold kan se ud for en voldsudsat person. Spiralen illustrerer den proces, som en voldsudsat person typisk går igennem for at kunne bevæge sig mod et liv uden vold. Den voldsudsatte person kan enten bevæge sig op og ud af voldsspiralen i takt med en øget erkendelse af volden og et øget fokus på egne behov, eller den volds-

udsatte person kan bevæge sig ned i spiralen og blive i et forhold præget af vold.

Samtidig påvirkes den voldsudsatte person af personlige forhold såvel som forhold i omgivelserne, der kan fremme eller hæmme den voldsudsattes vej mod et liv uden vold (illustreret ved boksene hhv. til venstre og til højre for spiralen).

Figur 6: Den voldsudsatte persons vej mod et liv uden vold

Den grå trekant illustrer den voldsudøvende partner, der gennem hele processen kan udgøre en trussel for, at den voldsudsatte person udsættes for ny vold.

Det er vigtigt at huske på, at vejen ud af volden er kompleks og varierer fra person til person. Figuren viser derfor ikke en udtømmende liste over, hvilke forhold der kan have betydning for den voldsudsattes vej mod et liv uden vold.

Som fagperson er det vigtigt at være bevidst om de forhold, der kan påvirke en voldsudsat persons vej mod et liv uden vold. På den måde kan du fx italesætte og tage hensyn til de hæmmende forhold og den voldsudsatte persons bekymringer omkring at forlade en voldsudøvende partner, mens du samtidig kan støtte op om de fremmede forhold.

Trin 1: Begyndende erkendelse af vold i parforholdet

Den nederste del af spiralen er perioden, hvor den voldsudsatte person fortsat er i et parforhold med en partner, der udøver vold. I denne ende af spiralen begynder den voldsudsatte person langsomt at erkende partnerens handlinger som voldelige, men handler endnu ikke på dem.

Trin 2: Øget fokus på egne behov samt sikkerhed for sig selv og børn

Den anden del af spiralen illustrerer en overgangsperiode, hvor den voldsudsatte person i højere grad begynder at fokusere på egne og eventuelle børns behov frem for den voldsudøvende partners behov. På trin 2 begynder vedkommende også i højere grad at bekymre sig om egen og børnenes sikkerhed og erkender et behov for forandring.

Trin 3: Genopbygning af selvværd og handlekraft

I den tredje del af spiralen begynder den voldsudsatte person at genopbygge sit selvværd, som kan være nedbrudt af at

have været udsat for vold gennem en længere periode. Her bliver vedkommende også bevidst om egen handlekraft og opnår øget kontrol over eget liv fx ved at sige fra over for partnerens voldelige handlinger.

Trin 4: Selvrealisering og etablering af et liv uden vold

I sidste og fjerde del af spiralen etablerer den voldsudsatte person et liv uden vold og har fokus på selvrealisering. Det kan fx være ved at dyrke egne interesser og (gen)etablere sociale netværk. I denne ende af spiralen kan der både være personer, som har etableret et liv uden vold ved at bryde med den voldsudøvende partner, men der kan også være personer, som fortsat er i parforholdet, men hvor den voldsudøvende partner modtager hjælp til at kontrollere sine aggressioner og voldelige handlinger.

Den grå trekant – truslen fra partneren

Den grå trekant symboliserer truslen om ny vold fra partneren, som gradvist aftager, når den voldsudsatte person bevæger sig opad i spiralen i takt med sin erkendelsesproces.

I begyndelsen af spiralen, mens den voldsudsatte person fortsat er i forholdet med den voldsudøvende partner, er truslen om ny vold fra partneren næsten altomsluttende. Truslen udviskes gradvist i takt med, at den voldsudsatte person får større fokus på egen og børnenes sikkerhed, styrker sit eget selvværd og handlekraft og får realiseret et liv fri af volden.

Trekanten illustrerer samtidig, at truslen fra partneren ikke er helt elimineret i den øverste del af spiralen. Den vil fortsat være til stede, men den voldsudsatte part vil i højere grad kunne identificere og sige fra, når partnerens adfærd begrænser den voldsudsattes behov eller ønsker eller overskrider vedkommendes grænser.

Det tager typisk flere år, før voldsudsatte kvinder søger hjælp på et krisecenter

Statistikken over kvinder på krisecenter i 2019 viser, at 65 procent af kvinderne havde været udsat for vold i mindst tre år i deres seneste forhold præget af vold. 24 procent havde været udsat for vold i 5-10 år. Samme statistik viser også, at 24 procent af kvinderne havde haft to eller flere krisecenterophold. En af årsagerne til det var, at flere kvinder vendte tilbage til udøveren efter deres første krisecenterophold, men at de efterfølgende måtte søge hjælp på krisecenter igen, da partneren fortsatte den voldelige adfærd. (LOKK 2020). Der går altså ofte lang tid, før en voldsudsat kvinde bryder med en voldsudøvende partner og søger hjælp, og der er risiko for, at kvinden vender tilbage til den voldsudøvende partner. Der findes ikke lignende tal for voldsudsatte mænd med ophold på et mandekrisecenter.

Personlige forhold, der kan påvirke den voldsudsattes vej mod et liv uden vold

Personlige forhold, der kan påvirke den voldsudsattes vej mod et liv uden vold, kan bl.a. relatere sig til vedkommendes følelser, psykiske tilstand samt bekymringer og ønsker for fremtiden.

- **Eskalering af volden.** De fleste voldsudsatte personer søger først hjælp, når volden har stået på i mange år, når volden er overgået fra at være psykisk til at være fysisk, eller når volden er grov eller livstruende. Hvis den voldsudøvende partner derimod udøver psykisk eller seksuel vold, kan den voldsudsatte part derimod være usikker på, om vedkommende er udsat for vold og er berettiget til at modtage hjælp. Fx kan den voldsudsatte person være usikker på, om vedkommende reelt kan være

udsat for seksuel vold, når den seksuelle vold begås af en partner, som man forventes at have et seksuelt samliv med.

- **Frygt for partneren.** Den voldsudsatte person kan have en frygt for, at partnerens voldelige handlinger vil eskalere mod den udsatte selv eller nogen, hun/han holder af, hvis vedkommende forlader partneren.
- **Bekymring for børns sikkerhed.** Nogle voldsudsatte personer vælger at blive med den voldsudøvende partner af bekymring for børnenes sikkerhed, da de føler, at de lettere kan fornemme partnerens sindsstemning og forebygge partnerens voldelige handlinger ved at blive i samme hjem. Samtidig kan den voldsudsatte part risikere, at partneren får samvær eller forældremyndighed over børnene, hvis vedkommende forlader partneren, og den voldsudsatte person vil i dette tilfælde ikke kunne beskytte børnene. Omvendt kan bekymringen for børnenes sikkerhed (hvis fx volden eskaleres) også være en motivation, der får nogle voldsudsatte personer til at forlade partneren eller kræve, at partneren modtager hjælp til at håndtere sine aggressioner og voldelige handlinger.
- **Kærlighed til partneren og håb om, at vedkommende vil ændre sig.** Et parforhold med en voldsudøvende partner vil typisk starte ud som de fleste andre parforhold, hvor der ikke er vold – med en forelskelse mellem de to mennesker. Den voldsudøvende partner vil typisk være kærlig og omsorgsfuld i starten, men vil langsomt begynde at udøve mindre alvorlige former for psykisk vold, som senere gradvist kan eskalere i grovere former for psykisk vold og andre voldsformer. Ligesom der ved ethvert andet parforhold kan være forsoning efter et skænderi, kan der også i parforhold med vold være forsoning efter en voldelig episode.

” I alt det her virvar er der også kærlighed. Og jo i særlig grad kærlighed til et barn. Selvom der måske ikke er den store kærlighed mellem os eller, det ved jeg ikke – fra mig til ham – så bliver der jo skabt kærlighed i og med, at vi får et barn sammen, og det, synes jeg, symboliserer meget godt, den ambivalens der også er i det.

Kvinde, udsat for partnervold

Det kan fx være, at den voldsudøvende partner undskylder, beder om tilgivelse og lover at stoppe den voldelige adfærd. Den voldsudsatte part kan blive mindet om gode stunder med partneren og kan have et håb om, at partneren kan blive som i begyndelsen af forholdet. Dette håb og kærlighed til partneren kan være hæmmende for at erkende og bryde med volden.

- **Nedbrudt selvværd og dømmekraft.** Volden vil typisk eskalere langsomt og gradvist i hyppighed og karakter. Når det sker, kan grænserne, for hvad der opfattes som normalt, blive forskudt, og den voldsudsatte parts selvværd, virkelighedsfornemmelse og dømmekraft kan blive svækket over tid. Det vil sige, at partnerens voldelige handlinger med tiden kommer til at blive opfattet som en normal del af hverdagen. Samtidigt kan partnerens vekslen mellem vold og omsorg gøre den voldsudsatte part i tvivl om, hvorvidt partnerens handlinger kan være voldelige, når partneren samtidig har en kærlig og omsorgsfuld side. Den gradvise normalisering af partnerens voldelige handlinger kan være hæmmende for at erkende volden og søge hjælp.
- **Begrænsede økonomiske ressourcer.** Den voldsudsatte person kan frygte, at vedkommende ikke kan klare sig

økonomisk uden partneren og derfor undlade at forlade partneren eller søge hjælp. Det kan fx gælde i forhold, hvor den voldsudøvende partner har haft kontrollen over partnerens økonomi og måske har stiftet gæld i den voldsudsatte partners navn.

- **Skam og skyldfølelse over at blive udsat for vold.** Skam- og skyldfølelse kan holde den voldsudsatte person tilbage fra at betro sig til nogen om partnerens voldelige handlinger eller søge hjælp, da det at tale højt om volden kan stride mod et grundlæggende behov for at blive set som 'normal' og beholde sin værdighed i omgivelsernes øjne. Det kan også være, at den voldsudsatte person selv har reageret aggressivt og forsvaret sig selv eller har fået pålagt skyld af partneren og derfor er bekymret for, om det reelt set er vedkommende selv, der bærer skylden for partnerens voldelige handlinger.
- **Frygt for at stå alene.** Den voldsudsatte person kan have en bekymring for ikke at kunne klare sig selv, blive ensom eller frygte, at vedkommende ikke kan finde en ny partner. Dette kan bl.a. være en følgevirkning af, at vedkommendes selvværd og dømmekraft er blevet nedbrudt som følge af volden.

- **Frygt for ikke at blive troet på.** Den voldsudsatte person kan være bange for, at pårørende og fagpersoner ikke vil tro på, at partneren er voldelig. Denne frygt kan bunde i tidligere dårlige erfaringer med at fortælle om volden, hvor vedkommendes oplevelser blev negligeret eller ikke blev taget alvorligt. Frygten kan også bunde i manipulation fra partneren, som kan have bildt den voldsudsatte person ind, at pårørende eller fagpersoner ikke vil bekymre sig om vedkommende.
- **Ønsket om en kernefamilie.** Den voldsudsatte person kan have ønsker og drømme om en kernefamilie, hvor barnet bor sammen med begge sine forældre. I parforhold, hvor den voldsudøvende partner ikke påtager sig ansvaret for eller erkender sine voldelige handlinger, kan den voldsudsatte part vende tilbage til et idealiseret billede af, hvem partneren er eller kan være og det familieliv, som vedkommende drømmer om at have. Det kan også være tilfældet, hvis den voldsudsatte part føler medlidenhed med partneren (hvis fx partneren er vokset op med vold) og bagatelliserer eller påtager sig skylden for volden.
- **Sprogvanskeligheder og manglende kendskab og/eller tillid til det danske system.** For nogle voldsudsatte personer, fx personer med anden etnisk baggrund end dansk, kan der være en

række særlige udfordringer, som kan gøre det sværere at bryde med den voldsudøvende partner. Det kan fx være sprogvanskeligheder, frygt for at miste sin opholdstilladelse eller forældremyndighed og manglende kendskab og/eller tillid til det danske system.

Forhold i omgivelserne, der kan påvirke den voldsudsattes vej mod et liv uden vold

Det er ikke kun personlige forhold, der har betydning for den voldsudsattes persons vej mod et liv uden vold. Pårørende og fagpersoners reaktioner spiller en afgørende rolle for, om den voldsudsatte person erkender volden og er motiveret til at søge hjælp. Pårørende kan være venner, familie, naboer og kolleger, mens fagpersoner kan være kommunale sagsbehandlere, politi, læger, sundhedsplejersker og pædagoger.

- **Anerkendelse og støtte fra pårørende og/eller fagpersoner.** Det kan fremme den voldsudsattes persons erkendelse af volden og motivere vedkommende til at søge hjælp og/eller bryde med den voldsudøvende partner, hvis pårørende og/eller fagpersoner er opmærksomme, spørger ind og støtter vedkommende. Anerkendelse og støtte fra omgivelserne kan samtidigt modvirke den isolation, som den voldsudsatte person kan føle i parforholdet, hvor den voldsudøvende partner kan have isoleret vedkommende fra tætte relationer og interesser uden for hjemmet.

”Egentlig vidste jeg, at der var et eller andet udefinerbart galt allerede fra den første uge, men jeg skød det hele tiden hen – det var sikkert bare mig, og alle sagde, han var fantastisk ved mig. Så der gik næsten 10 år, inden jeg tog den endelige beslutning.

Kvinde, udsat for partnervold

Omvendt kan en frygt for eller tidligere erfaringer med ikke at blive taget alvorligt, når man betror sig om partnerens voldelige handlinger, afholde den voldsudsatte fra at søge hjælp. Det kan fx gælde i tilfælde, hvor de nære omgivelser eller fagpersoner ikke reagerer på tegn på mistriksel. Det kan også være i tilfælde, hvor den voldsudsatte person betror sig om volden, men de nære omgivelser eller fagpersoner ikke tager vedkommendes udsagn alvorligt, bagatelliserer volden eller måske endda bebrejder den voldsudsatte person for partnerens voldelige handlinger.

- **Begrænset socialt netværk.** Et begrænset socialt netværk kan medvirke til, at den voldsudsatte person mangler støtte til at kunne forlade partneren. Et begrænset socialt netværk kan betyde, at den voldsudsatte person mangler personer, der kan bekræfte vedkommende i, at partnerens handlinger ikke er okay, eller personer, der kan tilbyde et midlertidigt sted at bo.
- **Tilgængelighed og synlighed hos hjælpeinstanser.** Det har afgørende betydning for den voldsudsatte persons vej mod et liv uden vold, at vedkommende ved, at der er hjælp at hente, og at fagpersoner løbende i processen tilbyder hjælp og støtte.
- **Stereotype fordomme om partnervold.** Det kan hæmme den voldsudsatte persons vej mod et liv uden vold, hvis vedkommende frygter at blive identificeret med fordomme om partnervold. Det kan fx være fordomme om, at partnervold ikke foregår i 'almindelige' familier, at partnervold kun foregår i lavere sociale lag, eller at 'rigtige' mænd ikke kan blive udsat for partnervold.

- **Kulturelle normer, der accepterer vold.** Hvis vedkommende er en del af et miljø, der accepterer vold, kan det hæmme vedkommendes vej mod et liv uden vold. Det kan fx være patriarkalske miljøer, der accepterer vold mod kvinder, eller hvis vedkommende er en del af en omgangskreds, der også bruger vold til at løse konflikter.

Psykisk vold kan være lige så skadeligt som fysisk vold

Der har de senere år været et øget fokus på bl.a. psykisk vold og følgerikninger heraf. Alligevel er der fortsat en udbredt opfattelse af, at fysisk vold er den "rigtige" form for vold. Det kan skyldes, at fysisk vold er den voldsform, som de fleste kan genkende, da den kan medføre fysisk skade og efterlade tydelige fysiske mærker såsom et blåt øje eller brækkede knogler. Samtidig antages det ofte, at fysisk vold er mere skadelig end fx psykisk vold. Undersøgelser viser imidlertid, at psykisk vold kan være lige så skadelig som fysisk vold og have både fysiske, psykiske og sociale følgerikninger for den voldsudsatte person. Det kan være mave-tarmproblemer, angst, depression, PTSD og en påvirkning af vedkommendes evne til at varetage en forælderrolle eller et job.

Har du en sag om æresrelaterede konflikter?

Så kan du downloade håndbogen Håndbog til kommuner om æresrelaterede konflikter og negativ social kontrol her:

<https://uim.dk/publikationer/handbog-i-aeresrelaterede-konflikter>

Du kan også kontakte Red Rådgivning på tlf. 70 27 76 86.

Hvordan kan jeg som fagperson motivere en voldsudsat person til at søge hjælp?

Det vigtigste, du kan gøre som fagperson i mødet med en voldsudsat person, er først og fremmest at:

1. Reagere på tegn på mistriksel (læs mere om tegn på vold i kapitel 2).
2. Afsætte god tid til en samtale med borgeren, skabe et fortroligt rum og spørge ind på en nysgerrig, lyttende og empatisk måde. Det er vigtigt, at du stiller dine spørgsmål uden partnerens tilstedeværelse, og at du viser forståelse for borgerens ambivalente følelser omkring partneren, hvis vedkommende fortæller om vold (læs mere om råd til samtalen i kapitel 3).
3. Endelig bør du tilbyde din hjælp og støtte, hvis borgeren på nuværende eller et senere tidspunkt får brug for den, og informere om, hvor borgeren kan modtage hjælp (læs mere om dine handlemuligheder i kapitel 4).

”Jeg ringer til den ene veninde, som siger, at det tør hun ikke [at tage hen til kvindens og ekskærestens lejlighed og hente nogle af kvindens ejendele]. Så ringer jeg til den anden veninde, hun tør heller ikke. Jeg ringer til en tredje veninde, og hun tør heller ikke. ”Sig mig engang, alle omkring mig tør ikke gå op i lejligheden. Hvorfor har I ikke sagt noget til mig? Hvorfor har I ikke sagt til mig, at I er så bange for min ekskæreste, at I ikke engang tør gå op i lejligheden?” Så havde jeg måske følt mig mere normal eller turde bede om hjælp.

1.5 Vejen mod et liv uden vold - for den voldsudøvende part

Der er ligeledes en række forhold, der kan påvirke vejen mod et liv uden vold for personer, der udøver partnervold. Litteraturen om personer, der udøver partnervold, er primært baseret på erfaringer med voldsudøvende mænd. De oplyste forhold er derfor baseret på erfaringer med voldsudøvende mænd, men kan også gøre sig gældende for voldsudøvende kvinder.

Som fagperson er det vigtigt at være bevidst om de forhold, der kan påvirke en voldsudøvende persons vej mod et liv uden vold, så du kan tydeliggøre og støtte op om de fremmende forhold for borgeren og samtidig forsøge at italesætte og begrænse de hæmmende forhold.

Personlige forhold, der kan påvirke den voldsudøvende parts vej mod et liv uden vold

- **Opvækst med vold.** Hvis den voldsudøvende part har oplevet vold i barndommen, kan vedkommende opfatte voldelige handlinger som inden for rammerne af normale handlemønstre og have sværere ved at erkende sine handlinger som voldelige. For andre vil en opvækst med vold være en motivation for selv at søge hjælp, da vedkommende ønsker at bryde de mønstre, han/hun selv er vokset op i og skabe en tryk opvækst for sine egne børn.
- **Skam over at udøve partnervold.** Ligesom der er skam forbundet med at være udsat for vold, er der også skam forbundet med at udøve vold, fordi de voldelige handlinger ikke stemmer overens med vedkommendes værdier. Der er derfor et tabu forbundet med at fortælle, at man udøver vold og har behov for hjælp. De fleste vil derfor forsøge at holde deres voldelige handlinger hemmelige, hvilket kan hæmme motivationen for at søge hjælp.
- **Negativ opfattelse af personer, der udøver partnervold.** Flere af de personer, der udøver partnervold, har ligesom de fleste andre et negativt syn på mennesker, der udøver partnervold. De kan derfor opfatte deres egen voldsudøvelse som mindre voldsom og mindre systematisk end andres og have svært ved at erkende, at deres handlinger er voldelige. En manglende erkendelse kan hæmme motivationen for at ændre handlemønstre og dermed for at opsøge hjælp.
- **Volden er blevet normaliseret i parforholdet.** Personer, der udøver partnervold, kan ligesom den voldsudsatte part opleve, at deres grænser for acceptabel adfærd gradvist rykkes, i takt med at deres voldelige handlinger langsomt tager til i hyppighed og karakter. Dette kan medføre, at grænserne for, hvad der opfattes som normalt i parforholdet, forskydes, og at volden bliver opfattet som en normal del af hverdagen og ikke som et problem, der kræver hjælp eller skal ændres ved.
- **Overskyggende fokus på egne følelsesmæssige behov eller partnerens rolle.** Nogle personer, der udøver partnervold, kan blive meget fokuseret på egne følelsesmæssige behov, når de føler sig afvist eller utilstrækkelige, eller de kan blive fokuseret på partnerens handlinger og rolle forud for egen voldsudøvelse. Dette fokus kan overskygge en opmærksomhed på, hvordan de voldelige handlinger påvirker partneren og eventuelle børn. Omvendt kan en frygt for at miste partneren eller familien grundet volden være en motivation for at ændre handlemønstre.
- **Bevidsthed om voldens følger for børnene.** Nogle voldsudsatte og voldsudøvende personer tror, at børnene ikke opdager volden og heller ikke mærker følger af volden,

hvis de ikke selv udsættes for volden. Så længe en voldsudøvende person er af denne overbevisning, kan det være en manglende motivation for at søge hjælp. Omvendt er det en motivation for at søge hjælp, hvis vedkommende bliver bevidst om de følgevirkninger, de voldelige handlinger har for børnene.

- **Alkohol- og stofmisbrug samt psykiske lidelser.** Misbrug og psykiske lidelser kan gøre det sværere at erkende, at man udøver vold. Det kan derfor være nødvendigt at behandle misbrug og/eller psykiske lidelser, samtidig med at man støtter borgeren i at ændre sit voldelige handlemønster.

Forhold i omgivelserne, der kan påvirke den voldsudøvende parts vej mod et liv uden vold

- **De nære omgivers reaktioner.** Hvis den voldsudøvende person er en del af et miljø, der har holdninger eller værdier, der accepterer vold, kan det gøre det sværere for vedkommende at erkende handlingerne som problematiske. Det kan fx være tilfældet, hvis vedkommende er en del af kriminelle miljøer, der bruger vold til konfliktløsning, eller er en del af et miljø, der understøtter patriarkalske og kvindenedsættende holdninger og værdier. Det kan også hæmme vedkommendes motivation for at søge hjælp, hvis de nære omgivelserne negligerer de voldelige handlinger eller pålægger den voldsudsatte partner skylden, da denne reaktion kan medføre, at vedkommende fralægger sig ansvaret for sine voldelige handlinger.
- **Reaktioner fra fagpersoner.** Der kan være et stort tabu forbundet med at fortælle, at man udøver vold mod en person, som man holder af. Hvis den voldsudøvende person mødes med fordømmelse for sine handlinger, kan vedkommende være tilbageholdende med at fortælle om volden på et senere

tidspunkt og søge hjælp. Det kan også afholde vedkommende fra at søge hjælp, hvis fagpersoner er berøringsangste og ikke italesætter mistanken om vold. Omvendt kan det fremme motivationen for at søge hjælp, hvis fagpersoner italesætter voldens følgevirkninger for partneren og eventuelle børn og møder den voldsudøvende person på en respektfuld måde.

- **Tilgængelighed og synlighed hos hjælpeinstanser.** Flere voldsudøvende personer ved ikke, at der findes steder, der kan hjælpe dem til at ændre deres voldelige handlemønster. Det er derfor vigtigt, at fagpersoner er opmærksomme på tegn på vold og orienterer om, at der er hjælp at hente.
- **Stereotype fordomme om en 'rigtig' mand.** For voldsudøvende mænd kan det hæmme motivationen for at søge hjælp, hvis vedkommende forventer eller oplever at blive mødt med forestillinger om, at 'rigtige' mænd klarer deres problemer selv, da det kan opleves som et maskulinitetstab at række ud efter hjælp.

Hvordan kan jeg som fagperson motivere en voldsudøvende person til at søge hjælp?

Det er vigtigt, at du først og fremmest:

1. Reagerer på tegn på vold (læs mere om tegn på vold i kapitel 2).
2. Afsætter god tid til en samtale med borgeren, skaber et fortroligt rum og spørger ind på en nysgerrig og empatisk måde. For at borgeren kan åbne op om sine handlinger, er det vigtigt, at du ikke fordømmer borgerens udtalelser ved fx at sige "Hvorfor gjorde du dog det?". Hav i stedet fokus på at adskille vedkommendes handlinger fra vedkommendes person. Vær empatisk og respektfuld, men understøt samtidig borgeren i sin erkendelse af, at borgerens handlinger er voldelige, og påpeg de følgevirkninger, handlingerne kan have for partneren og eventuelle børn (læs mere om råd til samtalen i kapitel 3).
3. Endeligt bør du tilbyde din hjælp og støtte, hvis borgeren på nuværende eller på et senere tidspunkt får brug for den, og informere om, hvor borgeren kan modtage hjælp (læs mere om dine handlemuligheder i kapitel 4).

” Jamen det er jo de her ting, hvor jeg kan mærke, at vreden begynder at tage selvkontrollen fra mig, hvor jeg bliver et barn igen. Hvor jeg ligesom kan tænke, nu er det ikke mig, der bestemmer mere. Nu er det mine følelser, der bestemmer.

Mand, der udøver partnervold

Kapitel 2: Hvilke tegn skal jeg være opmærksom på?

Det er langt fra alle personer, der er udsat for eller udøver partnervold, som selv opsøger kommunen for at modtage hjælp til at bryde med volden. Derimod får de fleste kommuner i Danmark kendskab til voldsudsatte og voldsudøvende borgere ved, at den voldsudsatte person indskrives på et krisecenter, gennem en underretning på barnet grundet vold i hjemmet, eller ved at borgeren er i kontakt med kommunen pga. andre problematikker, som fx misbrugsbehandling, behandling i psykiatrien, jobcenterforløb eller ifm. integrationsydelser.

Det kan også være, at borgeren modtager støtte grundet fysisk eller psykisk funktionsnedsættelse, modtager ældrepleje, eller at de to parter er i kontakt med kommunen grundet en samværssag ifm. et parbrud.

Når voldsudsatte og voldsudøvende borgere ikke nødvendigvis selv opsøger kommunen for at modtage hjælp, er det vigtigt, at kommunale fagpersoner er opmærksomme på tegn på vold, så volden kan blive opsporet, og borgeren kan blive tilbudt hjælp og støtte.

Det kan være svært at opdage partnervold, ikke mindst fordi vold i familien er tabulagt, og både den voldsudsatte og voldsudøvende partner vil derfor ofte prøve at skjule volden. I dette kapitel beskriver vi nogle faktorer, der er forbundet med en øget risiko for at blive udsat for eller udøve vold, og som du kan være opmærksom på, hvis du har en bekymring omkring en borger. Du vil derudover kunne læse om følgevirkninger af og tegn på partnervold hos den voldsudsatte part og børn, der oplever vold i hjemmet, samt tegn på voldsudøvelse hos den udøvende part.

Du kan både opspore partnervold, mens et parforhold står på, men også efter et parforholdsbrud

Opsporing vil typisk være forbundet med at blive opmærksom på tegn på vold, mens parforholdet står på. Nogle voldsudsatte oplever dog, at partneren fortsætter volden efter bruddet fx gennem overvågning og/eller chikane (stalking) via fælles børn. Der er derfor også potentiale for at opspore partnervold, hvis familien har en socialsag i kommunen i forbindelse med parbrud eller konflikter omkring forældremyndighed eller samvær.

2.1 Personer, der er i øget risiko for at blive udsat for eller udøve partnervold

Alle mennesker på tværs af køn, alder, seksuel orientering, etnisk tilhørsforhold, fysisk og psykisk funktionsevne og socialt lag kan blive udsat for eller udøve partnervold. Dog har nationale og internationale undersøgelser fundet en sammenhæng mellem en række faktorer og en øget risiko for at udøve eller blive udsat for partnervold. Disse faktorer betegnes som risikofaktorer og er væsentlige at være opmærksom på som fagperson, da de kan give indikationer på, at en borger er i en

sårbar situation i forhold til at blive udsat for eller udøve partnervold.

Som fagperson bør du derfor have en skærpet opmærksomhed, når du møder borgere, der er karakteriseret ved nogle af faktorerne, hvis du i forvejen er bekymret for borgeren eller har en mistanke om vold. En risikofaktor bør altså i sig selv ikke give anledning til bekymring, men du bør have en skærpet opmærksomhed, hvis den fremgår i kombination med andre risikofaktorer eller tegn på vold. Det kan fx være relevant at spørge ind til vold, hvis du har kontakt til en borger med misbrug, der også viser tegn på vold i sin dynamik med partneren, såsom ængstelighed og nervøsitet (du kan læse mere om tegn på vold i afsnit 2.2., 2.3. og 2.4. og læse om samtaleguides om vold i kapitel 3).

I figur 7 kan du se en oversigt over nogle af de faktorer, som national/nordisk og international forskning har fundet, har en sammenhæng med en øget risiko for

partnervold. Næsten alle faktorer er påvist i nationale omfangsundersøgelser og/eller nordisk kontekst, mens enkelte udelukkende er identificeret i international forskning.

Det er for flere af faktorerne ikke muligt at sige, om faktoren i sig selv øger risikoen for vold, om faktoren er en følgevirkning af at have været udsat for vold, eller om der er en tredje omstændighed, der forbinder faktorerne med risikoen for vold. Misbrug og psykiske lidelser kan fx være med til at øge risikoen for vold, man kan samtidigt også være en følgevirkning af, at borgeren er blevet udsat for partnervold. Derfor kan vi for nogle af faktorerne konstatere, at der en sammenhæng mellem den enkelte faktor og en øget risiko for partnervold, uden nødvendigvis at kunne forklare hvorfor.

Det er vigtigt at understrege, at en borger kan være karakteriseret ved én eller flere af risikofaktorerne, uden at borgeren er udsat for eller udøver partnervold.

Opsporing af partnervold er et fælles kommunalt ansvar

Det vil derfor være en stor støtte for dig og dine kolleger, hvis I i kommunen får udarbejdet nogle fælles retningslinjer eller en handleplan for, hvordan I spørger ind til og handler på sager om vold i nære relationer, så du ikke føler, at ansvaret ligger på dine skuldre alene.

Det kan også være en idé at have vold i nære relationer som et fast punkt ved supervision og sparring i fagfællesskaber.

Hvis du er i tvivl om, hvorvidt en borger udsættes for vold

Er du i tvivl, om en borger udsættes for vold, kan du:

1. Skrive dine bekymringer og de tegn, du ser, ned, så du lettere kan formidle dem til en kollega, en chef, andre fagpersoner eller borgeren selv.
2. Inddrage din leder eller en kollega, så du ikke er alene om at vurdere og håndtere situationen.
3. Kontakte Lev Uden Volds nationale hotline på 1888 for faglig sparring på tegn, der gør dig bekymret.
4. Fortælle borgeren om de bekymringer, du har (se kapitel 3 for samtaleguide).

Figur 7: Faktorer, der kan øge risikoen for partnervold

Note: Viden om risikofaktorer er hovedsageligt baseret på erfaringer med kvinder udsat for vold af en mandlig partner, men kan også gøre sig gældende for voldsudsatte mænd og voldsudøvende kvinder. En risikofaktor bør i sig selv ikke give anledning til bekymring, men du bør have en skærpet opmærksomhed, hvis den frengår i kombination med andre risikofaktorer eller tegn på vold.

Risikofaktorer for voldsudøvelse

- **At være mand:** Både nationale og internationale studier finder, at andelen af mænd, der udøver partnervold, er højere end andelen af kvinder, der udøver partnervold.
- **Tidligere udøvelse af vold:** Tidligere udøvelse af vold indgår som en central risikofaktor på tværs af internationale studier. Dansk forskning har ligeledes påvist en sammenhæng mellem tidligere voldsudøvelse og risikoen for ny voldsudøvelse.
- **Arbejdsløshed og økonomiske udfordringer:** Både nationalt og internationalt ses en sammenhæng mellem arbejdsløshed og/eller økonomiske udfordringer (fx lav indkomst) og en øget risiko for voldsudøvelse. En forklaring på dette kan være, at økonomiske udfordringer som arbejdsløshed forværrer en persons generelle psykiske trivsel, og at vedkommende lader sine frustrationer gå ud over partneren.
- **Nyligt brud:** International forskning viser, at risikoen for partnervold er størst i forbindelse med et nyligt brud eller en skilsmisse, og at risikoen for partnerdrab samtidigt er størst i denne periode. Det er derfor vigtigt, at du som fagperson er særligt opmærksom på potentiel partnervold i forbindelse med et brud, hvis du i forvejen har en bekymring for borgeren.
- **Misbrug:** International forskning fremhæver misbrug som en faktor, der kan øge risikoen for at udøve partnervold. Dette kan skyldes, at misbrug kan hænge sammen med anden psykosocial mistrivsel. Misbrug kan også være med til at forværre konflikter i et parforhold, og endeligt kan misbrug være med til at fjerne adfærdsmæssige hæmninger.
- **Psykiske lidelser:** Både national og international forskning fremhæver

psykiske lidelser som en faktor, der er forbundet med en øget risiko for at udøve partnervold. En forklaring kan være, at psykiske lidelser kan være medvirkende til impulsive eller irrationelle handlinger over for partneren. Psykiske lidelser kan også svække en persons motivation til at følge behandling.

- **Vold i barndommen:** Nationale erfaringer fra bl.a. organisationen Dialog Mod Vold og international forskning viser, at overværelse eller udsættelse for vold i barndommen kan medføre en øget risiko for at udøve partnervold i voksenlivet.

Risikofaktorer for voldsudsættelse

- **At være kvinde:** Både national og international forskning viser, at kvinder er i højere risiko end mænd for at blive udsat for partnervold, og at kvinder er i højere risiko for at blive udsat for grov eller dødelig vold.
- **At være ung:** På tværs af national og international forskning ses ligeledes, at der er en øget risiko for at blive udsat for vold, jo yngre man er. Risikoen er højest i årene, hvor man typisk får sine første erfaringer med at have en kæreste, og i årene, hvor man stifter familie.
- **Graviditet eller nylig fødsel (som kvinde):** International forskning fremhæver graviditet og nylig fødsel som en risikofaktor for at blive udsat for partnervold samt for en øget risiko for dødelig vold.
- **Psykosociale udfordringer:** Både national og international forskning viser en sammenhæng mellem psykosociale udfordringer og en øget risiko for at blive udsat for partnervold. Psykosociale udfordringer kan være misbrug eller psykiske lidelser såsom angst, PTSD, depression og selvmordstanker. En forklaring på denne sammenhæng kan

være, at misbrug og psykiske lidelser kan svække den voldsudsatte persons evne og motivation til at beskytte sig selv, og alkohol- eller stofindtag kan yderligere svække den voldsudsattes dømmekraft.

- **At være enlig og fraskilt (som kvinde):** Dansk og international forskning peger på, at risikoen for partnervold øges, hvis en kvinde er enlig eller fraskilt. Det betyder, at nogle voldsudsatte kvinder udsættes for partnervold af en tidligere partner.
- **Begrænset socialt netværk:** International forskning fremhæver, at et begrænset socialt netværk og isolation kan øge risikoen for at blive udsat for partnervold. En årsag kan være, at et begrænset socialt netværk kan betyde, at den voldsudsatte person mangler støtte til at kunne beskytte sig selv mod vold eller forlade den voldsudøvende partner, fx et midlertidigt sted at overnatte, hvis vedkommende forlader partneren.
- **Begrænsede socioøkonomiske ressourcer:** Både national og international forskning viser en sammenhæng

mellem begrænsede socioøkonomiske ressourcer og en øget risiko for voldsudsættelse. Det kan fx være arbejdsløshed eller lavere uddannelsesniveau. Økonomiske udfordringer kan medvirke til, at den voldsudsatte person ikke forlader en voldsudøvende partner af frygt for ikke at kunne forsøge sig selv.

- **At være kvinde med anden etnisk baggrund:** National forskning fremhæver kvinder med anden etnisk baggrund som en særlig sårbar gruppe, da de kan have sværere ved at række ud efter hjælp grundet begrænsede danskundskaber, manglende kendskab

Risikoen for partnervold er størst ved et nyligt brud

Internationale undersøgelser viser, at risikoen for partnervold er størst i forbindelse med separation eller skilsmisse. Det er også på dette tidspunkt, at risikoen for partnerdrab er højest. Det er derfor vigtigt, at du som fagperson har en skærpet opmærksomhed, hvis den voldsudsatte part forlader den voldsudøvende partner.

Kvinder er i større risiko for at blive udsat for vold under graviditet og i de første år efter at have født

Internationale undersøgelser viser, at kvinder er i større risiko for at blive udsat for partnervold i perioden omkring fødsel og i de første år efter fødsel. Det kan være i denne periode, at partneren for første gang er voldelig over for kvinden, eller volden begynder at eskalere i hyppighed og/eller karakter. Vold under graviditet medfører en øget risiko for dødelig vold mod kvinden, skader på fostret eller spontan abort, og det er en signifikant indikator for vold i fremtiden mod både moren og barnet. I nogle tilfælde vil partneren udnytte kvindens fysiologiske og følelsesmæssige sårbarhed under graviditet og fødsel til at udøve vold mod kvinden som fx slag eller spark mod maven eller ved at begrænse kvinden i at kunne amme barnet (også kaldet reproduktiv vold).

Som sundhedspersonale kan man være opmærksom på:

- Manglende fremmøde til kontrol.
- Uforklarlige graviditetskomplikationer, fx flere spontane aborter, vaginal blødning, seksuelt overførte infektioner eller tidlig fødsel.
- Påtrængende tilstedeværelse af partneren.

Hvad er en risikovurdering?

En risikovurdering anvendes, når der er en kendt voldsproblematik. Ved en risikovurdering vil en specialiseret fagperson afdække og vurdere risikofaktorer hos den voldsudsatte part, hos udøveren eller ved omstændigheder omkring parforholdet eller volden med henblik på at vurdere risikoen for gentagen vold samt alvorligheden af den vold, vedkommende er i risiko for at udøve eller blive udsat for. Risikovurderinger bruges til at forebygge, at partnervold eskaleres i hyppighed og alvorlighedsgrad, og danner afsæt for at iværksætte en indsats, der har til formål at forebygge gentagen vold. I Danmark kan politiet, en række krisecentre og enkelte af landets specialiserede ambulante tilbud foretage risikovurderinger. Er du bekymret for, om en borger er i akut fare for at udøve eller blive udsat for partnervold, bør du henvende dig til politiet, som kan foretage en risikovurdering af borgerens situation, og du bør henvise borgeren til et kvinde- eller mandekrisecenter.

Handler sagen om negativ social kontrol eller æresrelaterede konflikter?

Hvis sagen drejer sig om negativ social kontrol eller æresrelaterede konflikter, kan du kontakte sikkerhedskonsulenterne i SIRI (Styrelsen for International Rekruttering og Integration) for sparring og udarbejdelse af en risikovurdering.

eller tillid til det danske system, et begrænset socialt netværk og en frygt for at miste opholdstilladelse, hvis de går fra partneren.

- **Opvækst med omsorgssvigt:** Både i national og international forskning fremhæves en sammenhæng mellem en opvækst med omsorgssvigt og fx anbringelse uden for hjemmet med voldsudsættelse i voksenlivet.
- **Fysisk funktionsnedsættelse:** Både nationalt og internationalt er der fundet sammenhænge mellem fysisk funktionsnedsættelse og en øget risiko for udsættelse for partnervold.

2.2 Tegn hos den voldsudsatte partner

Partnervold kan have alvorlige fysiske, psykiske og sociale følgevirkninger for både den voldsudsatte person og for børn, der overværer eller udsættes for vold i familien. Følgevirkningerne af volden kan være direkte i form af fysiske skader, men de kan også være indirekte og usynlige for det blotte øje som fx PTSD, misbrug, skyld- og skamfølelse

eller selvmordstanker. Derudover kan følgevirkningerne komme over tid og fortsætte længe efter, at volden er stoppet. Som kommunal fagperson kan du spille en vigtig rolle i at mindske følgevirkningerne for den voldsudsatte person ved at opspore volden og ved at henvise borgeren til den rette hjælp.

Vi beskriver her nogle af de typiske tegn på vold, som for den voldsudsatte part og børnene vil være følgevirkninger af at have levet med en voldsudøvende partner eller forælder. Beskrivelserne skal ikke ses som udtømmende, men som eksempler på tegn på vold, som skal skærpe din opmærksomhed og give anledning til at spørge nærmere ind til mistriksel og vold i samtalen med borgeren.

Vær bevidst om, at tegn, der indikerer, at en borger er udsat for vold, også kan være udtryk for andre former for mistriksel. Det er vigtigt at være opmærksom på tegnene i tabel 2, hvis du ikke kan finde andre åbenlyse årsager til, at borgeren udviser tegn på mistriksel.

Tabel 2: Tegn på, at en person udsættes for partnervold

<p>Fysiske tegn</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Skader såsom blå mærker, brændemærker eller stikmærker på fx hals, bryster, arme, overkrop, kønsorganer eller i ansigtet. • Fysiske og kroniske smerter som følge af brud og skader. • Gentagende skader/infektioner vaginalt/analt og uforklarlige blødninger vaginalt/analt. • Meget tøj på og/eller kraftig makeup, som kan dække mærker på kroppen. • Komplikationer i forbindelse med graviditet, herunder ikke planlagte graviditeter, spontane aborter og lavere fødselsvægt hos nyfødte.
<p>Psykiske tegn</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Nedtrykthed. • Koncentrations- og hukommelsesbesvær. • Virker nervøs, urolig og/eller ængstelig. • Depression, angst eller PTSD-symptomer. • Stressrelaterede sygdomme. • Selvskadende adfærd, herunder spiseforstyrrelser. • Alkohol og/eller stofmisbrug. • Selvmedicinering. • Lavt selvværd. • Humørsvingninger. • Giver udtryk for skyld- og skamfølelse. • Selvmordstanker og selvmordsforsøg.
<p>Psykosomatiske tegn</p>	<p>Psykosomatiske tegn er tegn på mistrivsel, som der umiddelbart ikke kan findes en somatisk forklaring på.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Klager over smerter i fx ryg, mave og hoved. • Hjertebanken og brystsmerter. • Mave- og tarmproblemer. • Søvnproblemer. • Drastisk forandret udseende eller kropsvægt. • Underlivsproblemer.
<p>Adfærdsmæssige tegn</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ændret personlighed. • Har ikke råderet eller overblik over egen økonomiske situation. • Tendens til at isolere sig og miste kontakt til socialt netværk. • Aflyser eller glemmer aftaler. • Undgår bestemte personer eller steder eller modsætter sig fysisk kontakt. • Forringet eller manglende evne til at passe et arbejde eller følge en uddannelse (herunder højt sygefravær). • Negligerer fysiske skader eller giver utroværdige forklaringer. • Udviser grænseløshed og risikofyldt adfærd og har svært ved at beskytte sig selv. • Er opfarende eller aggressiv. • Har udfordringer med at indgå i sociale relationer og skabe følelsesmæssige bånd til andre mennesker. • Manglende overskud til at varetage forælderrollen eller psykisk og fysisk aggression overfor egne børn. • Vanskeligheder ved at knytte sig til en ny partner og ved at trives i et parforhold, herunder forringet seksuel trivsel. • Er utryk ved gynækologiske undersøgelser. • Egne aktiviteter, relationer, meninger og kontrol over økonomi er faldet i løbet af forholdet.

Tegn ift. dynamikken med partneren

- Virker nervøs, usammenhængende, kaotisk eller ængstelig i partners nærvær.
- Har forbud mod at færdes alene uden partner.
- Modtager hyppige opkald eller SMS'er.
- Påtrængende tilstedeværelse fra partner, fx ved at partneren altid kommer med til dine møder med borgeren, og/eller partneren svarer på vedkommendes vegne.
- Fremfører partners synspunkter i stedet for sine egne.
- Forsvarer eller beskytter partnerens handlinger og synspunkter.
- Leder efter anerkendelse hos partneren, når borgeren svarer på dine spørgsmål, fx ved at søge øjenkontakt og sikre sig accept fra partneren.
- Har flere gange forsøgt at forlade forholdet, ændre på det eller søge hjælp.
- Er inddraget i en langvarig sag om skilsmisse eller forældremyndighed.
- Beskriver partner med dårligt humør eller alkoholproblemer.
- Beskriver partner som kontrollerende eller tilbøjelig til vrede.
- Negligerer partners kontrol.
- Partneren afviser dine bekymringer for borgerens/barnets trivsel.

”

”Hver gang man siger: ”Jeg tror, jeg lever i et voldeligt forhold”, så spørger de altid: ”Er du blevet slået?”, og jeg ville ønske, jeg var, for det ville være så meget nemmere at forklare og få folk til at tro på en. Jeg ville hellere have brækket en hånd. Jeg tror, det ville have hele bedre end psykisk vold. Specielt med en, der passer på med ikke at efterlade noget, hvor man kan blive fanget.” (Kvinde, udsat for partnervold)

”Men jeg kan ikke gå til lægen, fordi hvad skal jeg sige til lægen? Jeg er jo bange for, at der sker et eller andet ved det, hvis jeg nu går til lægen. Skal jeg så sidde og sige til lægen: ”Jamen, det var, fordi min kæreste har slået mig”. (Mand, udsat for partnervold)

”Jeg får nogle mavesmerter på et tidspunkt, og jeg bliver indlagt, hvor jeg tænker, hvorfor er der ikke nogen, der spørger mig, hvad det handler om? Jeg kan huske, jeg ligger på hospitalet, og de undersøger mig og siger: ”Der er ikke noget galt”, hvor jeg tænker: ”Hvorfor spørger de ikke?”. Men jeg kan slet ikke formulere noget selv. På en eller anden måde kan jeg huske, jeg tænker, der må være en kobling.” (Kvinde, udsat for partnervold)

”Jeg kunne se, når han kom hjem fra arbejde fra køkkenet. Der kunne jeg se ham gå fra garagen og hen til hoveddøren, og så vidste jeg jo bare lige med det samme, hvilket humør han var i. Og det er det, der bliver så hårdt. Det her med hele tiden at have antennerne ude og aflure hans humør.” (Kvinde, udsat for partnervold)

”Og når hun slog mig, så accepterede jeg det, det var den måde, som jeg gjorde tingene på, og jeg havde det sådan lidt, at jeg også mistede mig selv. Jeg vidste ikke, hvem jeg var til sidst, fordi jeg ikke var noget.” (Mand, udsat for partnervold)

2.3 Tegn hos børn, der oplever vold i familien

Børn kan både være direkte og indirekte udsat for vold i hjemmet. Direkte vold er, når barnet selv udsættes for volden, mens indirekte vold er, når barnet overværer vold i familien, fx at se en forælder blive slået, sparket, nedgjort eller ydmyget. At overvære vold kan både være, hvis barnet ser eller hører, at en forælder eller søskende udsættes for vold, eller hvis barnet mærker stemningen i hjemmet op til en volds-episode eller efterfølgende ser en forælder, der er mærket af volden.

Børn kan ikke skærme sig for volden på samme måde, som voksne kan. Børn, der oplever vold i familien, udviser typisk generelle mistrivselssymptomer. For nogle børn viser reaktionerne sig først flere måneder eller år efter de voldelige hændelser. Børn er afhængige af, at fagpersoner omkring dem er opmærksomme på deres reaktioner, og at fagpersoner tænker vold ind som en mulig forklaring på tegn på mistrivsel.

Det kan være lige så skadeligt for børn at overvære vold i hjemmet, som hvis de selv bliver udsat for volden.

”Selvom alle sagde, det ikke var min skyld, at mor flippede helt ud, og sagde, at det var, fordi hun havde en psykisk sygdom, så kunne jeg alligevel ikke lade være med at tænke, at det jo også var min skyld. For jeg kunne bare have sat mine sko på plads, eller jeg kunne have husket min madpakke.” (Pige, 14 år)

”Jeg tænker rigtig meget på, hvad der er galt med mig. Jeg er slet ikke som de andre i min klasse. Jeg er alt for alvorlig og stille. Selvom jeg er ked af, at jeg ikke har nogen at snakke med, så ved jeg faktisk heller ikke, hvad jeg skulle snakke med dem om. For det er, som om vi lever i hver vores verden.” (Pige, 15 år)

”Jeg har set min far slå min mor. Han sagde undskyld bagefter. Min mor sagde, at det var okay, men jeg tror ikke, hun mente det.” (Dreng, 11 år)

Tabel 3: Tegn hos børn, der oplever vold i hjemmet

Fysiske tegn	<ul style="list-style-type: none">• Shaken baby syndrom i spædbarns- eller småbørnsalderen (når spæd- eller småbarnet er blevet rusket voldsomt og derved får påført et hovedtraume, såsom hjernerystelse).• Fysiske udviklingsforsinkelser.• Mærker efter slag, brandmærker eller kvælningsforsøg.• Allergier, astma og andre åndedrætslidelser.• Knoglebrud.• Hyppige skadestuebesøg.
Psykiske tegn	<ul style="list-style-type: none">• Tristhed.• Indadvendthed.• Isolation.• Mistillid til voksne.• Ensomhed.• Lavt selvværd.• Hjælpeløshed.• Depression, angst og PTSD-symptomer.• Følelse af skyld og skam.• Følelsesmæssig ustabilitet.• Selvskade og selvmordsforsøg.
Psykosomatiske tegn	<p>Psykosomatiske tegn er tegn på mistrivsel, som der umiddelbart ikke kan findes en somatisk forklaring på.</p> <ul style="list-style-type: none">• Ondt i hovedet og maven.• Søvnproblemer.• Svimmelhed.• Spiseforstyrrelser.• Hjertebanken og forhøjet alarmberedskab.• Tendens til at svede.• Tab af muskelkraft, sanser og hukommelse.
Sociale og adfærdsmæssige tegn	<ul style="list-style-type: none">• Udadreagerende og aggressiv adfærd.• Indadreagerende adfærd (fx vanskeligheder ved at løsrive sig fra forældre).• Vanskeligheder ved at balancere mellem udforskende og tryghedssøgende adfærd (fx kan nogle børn blive meget omklamrende, mens andre kan fremstå usårbare og afvise kontakt og nærhed eller løsrive sig hurtigt fra forældre).• Vanskeligheder ved at håndtere konflikter.• Udviklings- og adfærdsmæssige forsinkelser og tab af allerede tillærte kompetencer.• Afgigende adfærd (fx usædvanlig seksualiseret adfærd).• Koncentrations- og indlæringsbesvær.• Overtilpassethed (fx laver sine lektier, præsterer i skolen, diskuterer ikke og søger ikke hjælp til problemer. Dette kan være et forsøg fra barnet på at undgå forhold, som, barnet tror, udløser volden).• Hyperaktivitet og hypersensitivitet.• Barnet virker fjernt, følelsesmæssigt eller mentalt distanceret og lever måske (flygter ind) i sin egen fantasiverden.• Selvdestruktiv eller selvskadende adfærd, fx hvor barnet banker hovedet ind i ting eller trækker hår/øjenvipper af.• Ændrer udsagn alt efter om mor eller far er til stede.

2.4 Tegn hos den voldsudøvende partner

Du kan også opspore partnervold ved at have en opmærksomhed på tegn på

udøvelse af partnervold. Der kan særligt være nogle tegn ved voldsudøverens adfærd og dynamik med partneren, du som fagperson har mulighed for at opspore.

Tabel 4: Tegn på, at en person udøver partnervold

Fysiske tegn	<ul style="list-style-type: none">• Fysiske skader på fx hænder eller ansigt efter eventuel voldsudøvelse, som personen ikke kan forklare.
Psykiske tegn	<ul style="list-style-type: none">• Psykiske lidelser som PTSD, angst, depression, ADHD eller dyssocial personlighedsforstyrrelse.
Adfærdsmæssige tegn	<ul style="list-style-type: none">• Stof- og alkoholmisbrug.• Besvær med at håndtere uro/angst eller stress.• Humørsvingninger.• Hæver stemmen.• Viser to tilsyneladende kontrastfyldte holdninger/indstillinger, fx ved på den ene side at være stille, i defensiv og/eller nægte at besvare spørgsmål, og på den anden side at være overdrevet snaksalig og indimellem overdrevet føjelig/eftergiven, ekstremt smilende og tilstede.• Beretninger om at miste kontrollen i konkrete situationer eller at have svært ved at sætte grænser fx overfor egne børn.
Tegn i dynamikken med partneren	<ul style="list-style-type: none">• Beskylder partneren for at udløse og være grunden til konflikten, eller benægter at der overhovedet er en konflikt.• Nedgørelse af partneren, fx i forhold til børneopdragelse, udseende eller påklædning, eller brug af sexistiske eller kvindehadiske kommentarer.• Taler på sin partners vegne, afbryder eller korrigerer, lader ikke partneren tale færdig, miskrediterer partnerens udsagn eller forsøger at træffe beslutninger på partnerens vegne.• Retfærdiggør eller underminerer partnerens fysiske skader eller psykiske udfordringer eller bebrejder partneren for vedkommendes egne problemer.• Udviser en faretruende nonverbal attitude eller gestikulation, der invaderer partnerens rum fx i forbindelse med et møde i kommunen.• Jaloux opførsel overfor sin partner fx hvis partneren taler med andre.• Insisterer på altid at følge partneren til møder i kommunen og altid at være med under møderne.• Oplevelse af, at vedkommende forsøger at manipulere eller kontrollere partneren, fagpersonen eller situationen under et møde i kommunen.• Det kan være svært at skabe en reel samtale om parforholdet. Parret taler uden om eller kan have svært ved at udfolde eksempler.

” Mine kolleger kan overhovedet ikke forstå det, fordi: ”Du er jo sådan en stille og rolig indadvendt dreng. Yder dit arbejde, gør dit arbejde godt. Virker professionel udadtil. Du gør det, du skal. Bonner ud på alle de rigtige parametre”. Det er også rigtigt nok. Men jeg har det rigtig skidt indvendigt, og jeg lader det gå ud over andre.

Mand, der har udøvet vold

Lyt til din egen mavefølelse

Hvis du føler dig utryk ved en borger eller ikke tør at spørge ind til vold, så overvej hvordan dette kan være. Hvis du er utryk ved eller bange for borgeren, bør dette lede til en mistanke.

” Det er ikke, fordi man sidder nede på psykiatrisk og siger: ”Jeg har banket min kone, jeg har gjort sådan og sådan”, det gør man jo ikke. Man kommer ned og siger: ”Jeg har det ad helvedes til, jeg vil ikke leve mere”, men man siger jo ikke hvorfor.

Mand, der har udøvet vold

2.5 Cases om vold

Du kan her se fem eksempler på, hvordan tegn på partnervold kan optræde i mødet med de sociale myndigheder.

De fem cases er udviklet af psykologer, terapeuter og rådgivere i Lev Uden Vold med afsæt i deltagere i Lev Uden Volds efterværnsgrupper og henvendelser til Lev Uden Volds nationale hotline. Alle

personer i casene har været udsat for mindst én form for partnervold, og flere af dem har været udsat for flere former.

Hvis I ønsker at sætte fokus på partnervold på din arbejdsplads, kan I anvende en eller flere cases til at drøfte handlemuligheder sammen i plenum.

Du kan tænke over disse refleksionsspørgsmål, når du læser de fem cases:

1. Hvad bliver du optaget af ved casen?
2. Hvad ville du fokusere på i mødet med borgeren?
3. Ville du tænke, at borgeren potentielt kunne være udsat for/udøve partnervold?

Case 1. Peter, 53 år

Peter på 53 år er uddannet pædagog og er blevet indkaldt af jobcentret, fordi han er ledig og har ansøgt om kontanthjælp. Han fortæller, at det er to år siden, hans ekskone gik fra ham, og at han fortsat har svært ved at komme sig over bruddet og finde ”sig selv igen”.

Han fortæller, at han gik langt over sine egne grænser, og at han i ”kærlighedens navn” fandt sig i ting, som han i dag tænker, han skulle have sagt fra overfor. Han fortæller, at forholdet har sat så store ar i ham, at han har svært ved at forestille sig, at han kan arbejde. Han oplever, at tankerne konstant kører rundt omkring det forhold, han var i. På den ene side kan han ikke forstå, at ekskone behandlede ham, som hun gjorde, men på den anden side bliver han også i tvivl, om det er ham, den er galt med. Peter fortæller, at han måske bare er en meget følsom mand, der nemt bliver slået ud. Det var i hvert fald, hvad ekskone plejede at sige.

Case 2. Mette, 48 år

Mette på 48 år er blevet sygemeldt fra sit arbejde pga. stress. Inden sygemeldingen har Mette et par år tidligere været sygemeldt med depression og fik også konstateret fødselsdepression efter fødslen af sit andet barn for 16 år siden. Mette har foruden stress- og depressionsproblematikkerne været plaget af søvnproblemer og tiltagende angstlignende tilstande samt smerter i kroppen, der ikke kan påvises nogen åbenlys forklaring på.

Mette har en god relation til sin egen læge, der har fulgt hende, lige siden hun fik sit første barn for 18 år siden. Lægen har efter flere kropslige undersøgelser henvist Mette til Center for funktionelle lidelser, da der kan være tale om Fibromyalgi.

Mette bliver indkaldt til en samtale på sygedagpengekantoret og fremstår her usikker, undskyldende og generelt tvivlende på sig selv. Da beskæftigelsesrådgiveren spørger Mette om hendes tanker i forhold til at vende tilbage til job, græder hun. Mette udtrykker, at hun føler sig skamfuld over ikke at kunne bestride sit arbejde og undskylder for, at hun ikke duer til noget.

Mette udtrykker også skyldfølelse i forhold til sine børn og fortæller, at hun ikke føler sig som en god mor. Den ældste datter på 18 år afviser hende, taler nedladende til hende og har problemer i skolen. Den yngste datter på 16 år holder sig meget for sig selv og ønsker ikke at tale med hende om ting, der er svære i livet. Tidligere havde særligt de to et meget nært forhold. Den yngste datter er blandt de bedste i sin klasse og er meget vellidt af lærere og elever.

Adspurgt til ægtefællen og samlivet, oplyser Mette, at det er fint, og at ægtefællen har et godt arbejde, så de heldigvis kan 'holde skindet på næsen', selvom hun nu er sygemeldt igen og ikke er så psykisk stærk, som han er.

Case 3. Amal, 37 år

Amal på 37 år er ledig og er tilknyttet jobcentret i kommunen. Amal kom til Danmark for 12 år siden, da hun blev familiesammenført med sin etnisk danske mand. Hun har modtaget kontanthjælp i nogle år og har oplyst sin sagsbehandler om, at hun ikke længere kan varetage sit erhverv som selvstændig frisør. Amal har en datter på 5 år og en søn på 10 år med sin mand. Amal er indkaldt til et møde på jobcentret, hvor sagsbehandleren vil tale med hende om, hvordan de kan komme i mål med at opnå beskæftigelse. Sagsbehandleren har bemærket, at Amal ofte glemmer at opdatere sin joblog og tidligere er udeblevet fra flere samtaler på jobcentret. Amal har fortalt, at hun har søvnproblemer og derfor har sovet over sig. Hun har også klaget over smerter i maven og oplever at have koncentrations- og hukommelsesbesvær.

Amal virker ængstelig til mødet og fortæller, at hendes mand går gennem en stressende periode på sit arbejde og derfor har lange arbejdsdage. Det betyder, at Amal har flere konflikter med sin mand, og at det er hende, der må passe hjemmet og sørge for børnene for at aflaste manden. På det seneste er datteren blevet ringet hjem fra børnehaven på grund af mavesmerter. Amals søn er begyndt at udadreagerende adfærd i skolen. Hun har derfor svært ved at tænke på at arbejde. Amal fortæller samtidig, at hun overvejer at gå fra sin mand, men at hun frygter for at miste sit opholdsgrundlag, hvis hun går fra ham, og at hun ikke vil kunne klare sig alene.

Til et nyt møde spørger sagsbehandleren ind til, om Amal kan komme op om morgenen og få sendt børnene i skole uden problemer. Amal forsøger nu at udglatte situationen og forsikrer om, at der ingen problemer er.

Case 4: Viktor, 7 år

Kommunen modtager en underretning fra skolen omkring bekymringer for Viktor på 7 år. Viktor 'kravler på væggene' i klassen, kan ikke koncentrere sig i timerne og er udadreagerende over for både lærere og de andre børn. Særligt kan han være ond mod mindre børn, hvis han tror, ingen ser ham. Skolen har en oplevelse af, at forældrene har det svært i hjemmet, og de oplever, at det er svært at få etableret et godt samarbejde – moren undviger hele tiden, og faren har for travlt med sit arbejde.

Ved socialrådgiverens børnesamtale med Viktor fremstår Viktor afglidende og svarer meget kort på spørgsmålene. Han kan ikke sige noget om, hvad han synes, der er godt eller skidt i sin familie. Han siger, at han vil blive glad, hvis han får en ny iPad.

Ved samtalen med forældrene fremstår Viktor's mor meget usikker og flakkende. Hun svarer vævende og utydeligt på sagsbehandlerens spørgsmål. Hun siger, at hun ikke forstår, hvorfor drengen opfører sig så dårligt henne i skolen. Moren er langtidssygemeldt fra sit arbejde grundet stress og dør også med kroniske smerter, hvilket gør hendes overskud mindre.

Viktors far fremstår ressourcestærk og meget imødekommende. Han fortæller, at moren har svært ved at styre Viktor og sætte grænser for drengen. Faren selv sætter tydelige grænser og prøver igen og igen at få moren til at være mere tydelig i sine grænser. Faren mener, at Viktor's adfærdsproblemer stammer fra morens ringe evne til at sætte grænser og være en tydelig forælder, og at Viktor er meget påvirket af, at moren er stresset /psykisk forstyrret. Faren ønsker, at moren får hjælp til at blive en bedre og mere tydelig forælder. Han mener ikke selv at have brug for hjælp, og ved samtalen fremstår han fornuftig og ovenpå.

Case 5. Dorthe, 42 år

Dorthe på 42 år er cand.mag. og arbejder som underviser indenfor voksenundervisning. Dorthe har en 16-årig søn, der ikke er kognitivt aldersvarende. På sønnens skole er der igangsat en proces med henblik på at finde et specialtilbud til sønnen, da han ikke trives i sit nuværende skolemiljø, hverken fagligt eller socialt. Dorthe har selv været primus motor på undersøgelsen af specialtilbud samt inddragelsen af skole og PPR, da hun har faglig indsigt på området.

Skolen fortæller psykologen fra PPR, at Dorthe blev skilt fra sønnens far for to år siden, og at der har været en kompliceret sag i familieresthuset. Sønnen har samvær med faren hver anden weekend. Faren er ejer af en større virksomhedskæde.

Dorthe ser velklædt og veltrænet ud og er meget opmærksom på sund kost. Dorthe er meget tynd, og psykologen fra PPR er bekymret for, om Dorthe har en spiseforstyrrelse eller træningsforstyrrelse, men spørger ikke videre ind til det.

En dag, da sønnens klasselærer, skolens leder og psykologen fra PPR oplyser Dorthe om, at de mener, sønnen udviser flere tegn på en eventuel udviklingsforstyrrelse, og at de tænker, han bør udredes for eventuel autisme eller ADHD, bryder Dorthe sammen. Hun fortæller her om den vold, som eksmanden har udsat både hende og sønnen for undervejs i forholdet og efter deres brud. Hun frygter, at sønnens vanskeligheder skyldes volden. Dorthe har aldrig fortalt skolen om volden, da hun frygtede, at skolen ville tænke, at hun var en dårlig mor, fordi hun har ladet sin søn leve med vold.

Kapitel 3:

Hvordan kan jeg spørge ind til partnervold?

Forskning viser, at opsporing af partnervold øges markant, når fagpersoner spørger ind til partnervold og ved, hvordan de kan følge op på borgerens situation og henvise til relevant hjælp. Du kan således have en afgørende rolle i forhold til at forebygge, at følgevirkninger af partnervold eskaleres.

Det er vigtigt, at du følger op på begge parter motivation for at modtage hjælp. På denne måde kan du bedst muligt styrke parterne til at genskabe et liv uden vold sammen eller hjælpe dem videre til at reetablere og bibeholde et liv uden vold hver især og således også forebygge, at potentielt fremtidige partnere enten bliver udsat for partnervold af vedkommende eller udøver partnervold mod vedkommende.

I dette kapitel får du indledningsvist viden om, hvad du bør tænke over, før du spørger en borger ind til partnervold. Derudover får du konkrete råd og samtaleguides til samtaler med potentielt voldsudsatte og voldsudøvende personer, råd du kan give til pårørende, samt råd til en samtale med børn og unge, der potentielt oplever vold i hjemmet.

” Altså, jeg kan jo godt stadig have det sådan: Er det egentlig vold det der? Er det egentlig stadig bare mig, der er noget galt med? (...) Jeg kan godt tænke: ”Nå, men jeg er jo ikke blevet tæsket, så er det måske ikke rigtig vold.

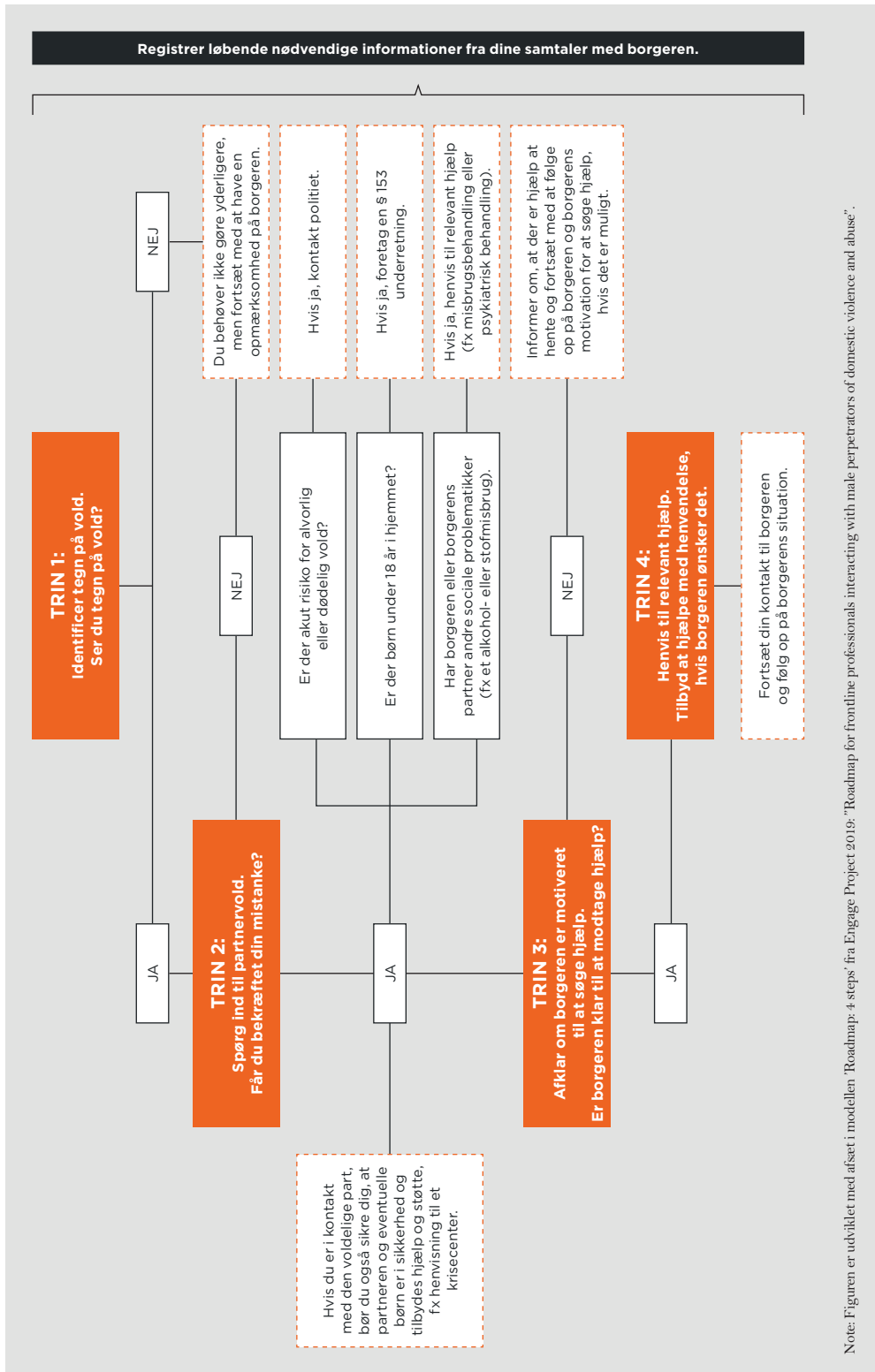
Kvinde, udsat for partnervold

Hvis du tør spørge, tør borgeren svare

Personer, der udsættes for eller udøver partnervold, beder typisk ikke selv om hjælp. De har derimod brug for, at andre er opmærksomme, stiller spørgsmål og informerer om, at der er hjælp at hente. Spørg derfor hellere en gang for meget end en gang for lidt.

Figur 8: Hvad bør jeg gøre, når jeg møder en borger, der viser tegn på mistrivsel?

Note: Figuren er udviklet med afsæt i modellen 'Roadmap: 4 steps' fra Engage Project 2019: "Roadmap for frontline professionals interacting with male perpetrators of domestic violence and abuse".

10 råd du bør tænke over, før du begynder at spørge ind til partnervold

- 1. Skab tryghed og tillid:** At stille spørgsmål om partnervold forudsætter, at der er et tillidsforhold mellem borgeren og dig som fagperson, da det kan være grænseoverskridende at få stillet spørgsmål af så følsom karakter. Overvej derfor, hvordan du bedst kan skabe tryghed og tillid i relationen mellem dig og borgeren.
- 2. Udvis diskretion:** Spørgsmål om partnervold omhandler private oplysninger. Det er derfor centralt for besvarelsen af dem og for borgerens tryghed og tillid, at du taler med vedkommende uden familiemedlemmers eller andre ledsagers påhør og i et lukket lokale uden forstyrrelser fra fx dine kolleger eller telefoner.
- 3. Sæt god tid af til samtalen:** Det kan tage tid for borgeren at åbne op omkring oplevelser med partnervold. Sørg derfor for at sætte god tid af til at lytte, så borgeren har mulighed for at fortælle om sine oplevelser i sit eget tempo, og vær rolig, nærværende og lyttende. Hvis du må afbryde samtalen, før den er afsluttet, bør du aftale et nyt tidspunkt, hvor du sammen med borgeren kan følge op på jeres samtale.
- 4. Opbyg grundlæggende viden om partnervold:** At spørge ind til partnervold forudsætter, at fagpersonen har en grundlæggende viden om partnervold, samt viden om hvordan man spørger ind til partnervold. Sørg derfor for at have sat dig grundlæggende ind i området (se kapitel 1 og 2) før du spørger ind til borgerens oplevelser. Husk samtidig, at du ikke skal klare denne type sager alene, men altid kan spørge en kollega, hvis borgeren fortæller noget, som du ikke ved, hvordan du skal svare eller handle på.
- 5. Informer om din tavshedspligt og begrænsninger for denne.** Det kan have krævet stor overvindelse for borgeren at fortælle netop dig om sin situation, og det kan opfattes som et tillidsbrud, hvis andre inddrages. Vi anbefaler derfor, at du informerer om din tavshedspligt, jf. forvaltningslovens § 27, stk. 1, men at du i visse tilfælde vil være nødsaget til at videregive oplysninger fra jeres samtale, fx hvis informationerne omhandler børn, der oplever vold i hjemmet.
- 6. Find neutral tolkebistand:** Hvis borgeren ikke taler dansk, bør spørgsmål om partnervold altid stilles med en neutral tolk, der ikke kender familien og ikke er en del af samme netværk. Undgå derfor at bruge fx børn eller andre familiedømmer som tolk, hvis borgeren ikke taler dansk. Hvis du anvender en tolk, kan der være behov for mere tid til at opbygge tillid i samtalen med borgeren, da vedkommende skal forholde sig til to fremmede mennesker.
- 7. Følg op på samtalen:** Voldsudsatte og voldsudøvende personer kan svare benægtende på spørgsmål om partnervold, selvom de er udsat for eller udøver partnervold. Det kan derfor være vigtigt at følge op på samtalen, hvis tegnene på vold bliver ved at forekomme, og hvis det er muligt for dig at tale med borgeren igen.
- 8. Underretning:** At spørge ind til partnervold kan give anledning til, at der bør indgives en underretning, hvis der er mistanke om, at et barn overværer eller bliver udsat for vold i hjemmet. Du bør derfor også spørge ind til eventuelle børn i husstanden. Kommunen skal, jf. servicelovens § 155 stk. 2, senest 24 timer efter modtagelse af en underretning vurdere, om barnets eller den unges sundhed og udvikling er i fare, og om der er behov for at iværksætte akutte foranstaltninger for barnet eller den unge.

9. Dokumentation: Du har som offentlig myndighedsperson, jf. offentlighedslovens § 13, notatpligt, hvis du mundtligt eller på anden måde bliver bekendt med oplysninger, der har betydning for en igangværende sag inden for din forvaltningsmyndighed, hvis ikke oplysningen allerede fremgår i sagen. Afgørende, for om en oplysning skal noteres, er, at oplysningen bidrager til at supplere sagens bevismæssige grundlag, eller at oplysningen skaber klarhed over sagens faktiske omstændigheder. Hvis oplysningen har betydning for sagens bevismæssige grundlag, fx hvis en sag vedrører underretning pga. vold, vil en oplysning om netop vold være relevant at få noteret.

10. Spar med kolleger: Før og efter din samtale med borgeren kan det være en god idé at opsætte teammøder, hvor du og dine kolleger har mulighed for at spare og debriefe med hinanden om etiske og faglige dilemmaer ift. at spørge ind til partnervold.

Har du selv haft vold tæt inde på livet, som gør det svært at tage samtalen?

Det kan være svært at tale om vold, hvis man selv har personlige erfaringer med vold. Hvis du oplever at være utryk ved at tage en samtale om vold grundet personlige erfaringer, bør du tale med din leder, om hvordan I kan skåne dig bedst muligt og samtidig få spurgt borgeren ind til vold. Det kan fx være, at en af dine kolleger skal tage samtalen, eller du skal tilbydes ekstra supervision.

Du skal ikke klare sager om partnervold på egen hånd

Alle fagpersoner, også erfarne fagpersoner, kan blive usikre, når det gælder sager om partnervold. Husk derfor at sparre med kolleger, hvis du er i tvivl om, hvordan du skal handle, eller hvordan du skal tage en samtale. Din tvivl kan være en drivkraft i arbejdet med at forebygge og håndtere partnervold, da din tvivl kan sætte gang i vigtige fælles diskussioner om de problematikker og erfaringer, man kan have som fagperson i mødet med borgere, der udsættes for eller udøver partnervold.

3.1 Samtale med den (potentielt) voldsudsatte part

På trods af et øget fokus på partnervold de senere år kan det fortsat være tabubelagt at fortælle, at man er udsat for partnervold, og det er derfor typisk svært for den voldsudsatte person selv at tage hul på en samtale om partnervold. Det kan fx også opleves som værende ydmygende at fortælle, at ens partner ikke behandler en på en værdig og respektfuld måde. Andre kan frygte, at de ikke vil blive troet på eller taget alvorligt.

Den voldsudsatte borger kan også være tynget af selvbekendelse og føle, at volden er vedkommendes egen skyld. Derudover kan borgeren tænke, at det er illoyalt at fortælle noget negativt om en person, som vedkommende måske fortsat elsker, nærer omsorg for og håber, vil forandre sig.

Borgere med børn kan desuden frygte, at det kan have konsekvenser for deres børn, hvis volden bliver kendt og registreret hos politi eller sociale myndigheder – fx at de mister forældremyndigheden over

børnene, eller at informationer om partnervold kan blive brugt imod dem.

Dertil kommer, at det for de fleste tager tid at erkende, at man er udsat for partnervold, og at man har brug for hjælp. Det kan derfor være, at borgeren slet ikke har erkendt, at vedkommende er udsat for partnervold og derfor ikke identificerer sig som værende voldsudsat. Det kan fx være tilfældet, hvis volden ikke har en fysisk karakter.

Du kan derfor risikere, at borgeren vil benægte at være udsat for partnervold, selvom det er tilfældet. Hvis du har mistanke om, at en borger udsættes for partnervold, skal du ikke lægge din opmærksomhed fra dig, selvom borgeren afviser at være udsat for partnervold under din første samtale med borgeren.

Din opmærksomhed og dine spørgsmål kan medvirke til, at borgeren selv bliver mere opmærksom på, at partnerens handlinger er forkerte, og det kan være med til at så et frø i borgerens erkendelsesproces, der kan hjælpe borgeren til at bryde med volden.

Det er derfor vigtigt at følge op på borgeren på et senere tidspunkt, så du giver vedkommende en mulighed for at fortælle om eventuel partnervold på et tidspunkt, hvor borgeren føler sig mere klar til det eller i højere grad har erkendt volden.

Tavshedspligt og fortrolighed

Personer, som arbejder inden for offentlige forvaltninger, har tavshedspligt med hensyn til oplysninger om bl.a. enkeltpersoners private forhold, jf. forvaltningslovens § 27, stk. 1. Tavshedspligten gælder både under ansættelsesforholdet (eller varetagelsen af hvervet) og efter dets ophør, jf. straffelovens § 152. Tavshedspligten er dog ikke absolut. En forvaltningsmyndighed kan og skal fx videregive fortrolige oplysninger til andre myndigheder, når det er relevant og følger lovgivningen. Det kan fx være tilfældet i sager om børn, der oplever vold i hjemmet.

Når du spørger ind til partnervold:

1. Giver du borgeren mulighed for at fortælle om sin livssituation.
2. Viser du, at voldshandlinger er uacceptable.
3. Kan du fortælle om de følgerikninger, volden har for borgeren selv og eventuelle børn.
4. Kan du fortælle om, at der er muligheder for at få hjælp og give konkrete anvisninger.

Undgå konfliktmægling eller parsamtaler, hvis du har mistanke om partnervold

Hvis du taler med parterne på samme tid, vil den voldsudsatte være i fare for at blive 'straffet' af partneren for de udtalelser, vedkommende kommer med. Selv hvis den voldsudsatte part ikke er i fare for straf, kan vedkommende have været udsat for massiv psykisk kontrol, hvilket kan påvirke vedkommendes svar. Vi fraråder derfor konfliktmægling og parsamtaler – også efter parforholdsbrud – hvis der er mistanke om vold.

” Jeg kunne ikke være i nærheden af ham. Jeg kunne ikke møde op i retten. Jeg kunne ikke noget som helst uden at blive dårlig. (...) Men alligevel, selvom det var separate møder, så blev de jo ved med at sige: ”Jamen, det er jo bedst for børnene, hvis I samarbejder, og det er bedst for børnene, hvis der er samvær, og det er bedst for børnene” – det ene og det andet. Altså fuldstændig uden hensyntagen til den belastning, det var for mig at blive tvunget til at tale med ham og samarbejde med ham og have nogen som helst form for kontakt. (...) Han har jo forsøgt at slå mig ihjel faktisk.

Kvinde, udsat for partnervold

Generelle råd til samtalen med en person, der potentielt udsættes for partnervold

Det kan opleves grænseoverskridende at stille spørgsmål til en borger om partnervold. Her er det vigtigt at huske på, at de fleste voldsudsatte personer vil opleve at blive set og hørt – måske for første gang – når de bliver spurgt ind til partnervold, og det kan være en anledning til at åbne op for at fortælle om de ting, vedkommende oplever. Du ser nedenfor otte råd til, hvordan du kan gribe samtalen med borgeren an.

- 1. Tal med borgeren uden partneren er til stede.** Det kan udgøre en sikkerhedsrisiko for borgeren, hvis partneren er til stede, når du spørger ind til partnervold. Derudover vil vedkommende ikke kunne svare åbent og ærligt, hvis partneren er til stede, af frygt for hvilke konsekvenser vedkommendes udsagn kan få. Du bør derfor tale med borgeren alene.
- 2. Start med indledende og generelle spørgsmål til borgerens trivsel.** Stil først generelle spørgsmål til borgerens trivsel, hvori du udtrykker din bekymring, omsorg og forståelse. Disse spørgsmål sætter rammen for samtalen og giver borgeren mulighed for at udtrykke, om vedkommende oplever mistrivsel og er tryk ved at tale med dig om det.
- 3. Efterspørg borgerens accept til at stille mere nærgående spørgsmål.** For at vurdere, om borgeren er tryk ved at tale om mere nærgående spørgsmål, kan du fx sige: "Jeg bliver nødt til at spørge mere direkte ind til (fx når I skændes, når din partner bliver vred/holder dig fast/vil have sex, når du ikke har lyst), er det okay med dig?", "Fortæl mig, hvis jeg spørger dig om noget, du ikke har lyst til at svare på, eller hvis du har brug for, at vi tager en kort en pause."
- 4. Stil herefter mere direkte spørgsmål til konkrete voldshandlinger og undgå ordet "vold".** Hvis borgeren bekræfter at være i mistrivsel, kan du herefter stille mere direkte spørgsmål til partnervold. Undgå at bruge ord som 'vold' og 'overgreb', hvis borgeren ikke selv bruger disse ord, da det ikke er sikkert, at borgeren opfatter eller har erkendt handlingerne som vold. Det er derfor en god

” Vi sad sammen til et møde på kommunen, og jeg var jo helt passiv og kunne ikke sige noget, for jeg vidste godt, at hvis jeg sagde noget forkert, og så kom hjem, ikke... jeg kunne ikke sige noget, så det var ham, der talte til mødet. Det var ham, der forklarede: ”Nå men, det er også fordi, at jeg har en depression”, og så videre og så videre, og han var i gang med at få behandling. Og så lukkede de det bare der. Så der var ikke nogen, der talte med mig alene. Der var ikke nogen, der talte med børnene. Det var ligesom kun ham, der fik taletid.

Kvinde, udsat for vold

idé at spørge til konkrete handlinger, da borgeren vil være mere tilbøjelige til at svare på denne type spørgsmål og desuden have lettere ved at kunne svar ja/nej til spørgsmål fra dig frem for selv at skulle fortælle. Spørg fx: "Har din partner nogensinde slået dig", "Har du nogensinde været bange for din partner?" eller: "Føler du, at din partner nogle gange overskrider dine seksuelle grænser?" frem for: "Er du blevet udsat for vold/overgreb af din partner?" (se eksempler på spørgsmål du kan stille i samtaleguiden på side 52).

- 5. Lad samtalen foregå på borgerens præmisser.** Lad borgeren fortælle det vedkommende selv er klar til at tale om og undgå at presse vedkommende til at fortælle mere. Lad samtalen foregå i det tempo, borgeren foretrækker og vær tålmodig og rummelig. Anerkend at det kan være svært for borgeren at tale om sine oplevelser ved fx at give pauser til at reflektere eller at holde pauser fra samtalen. Det er vigtigt, at borgeren får lov til at have styring over samtalen.
- 6. Vis forståelse for borgerens situation og eventuelle ambivalente følelser omkring partneren.** Udvis forståelse for borgerens situation og undgå at overdramatisere borgerens oplevelser. Borgeren vil typisk være præget af ambivalente følelser som kærlighed til partneren, skyld, skam og frygt for partneren. Undgå derfor at pålægge borgeren skyld ved fx at sige "Hvorfor har du ikke forladt din partner?" eller ved at sige, at partneren må være et ondt eller dårligt menneske. Hold fokus på handlingerne frem for partneren, fx "Den type handlinger er aldrig okay". Anerkend borgerens reaktioner som normale reaktioner på en unormal situation.
- 7. Anerkend alvoren i det, du får fortalt.** Vis borgeren, at du tror på borgerens oplevelser, og at du kan rumme dem. Voldsudsatte borgere kan netop frygte, at fagpersoner ikke vil tro dem, vil underkende deres oplevelser eller blive rystede af deres oplevelser.
- 8. Afklar om partneren er motiveret til at modtage hjælp.** Hør borgeren, om vedkommende tror, at partneren har erkendt sine voldelige handlinger, og hvorvidt partneren er motiveret til at modtage hjælp til at ændre sine voldelige handlinger.

Samtaleguide til samtale med en person, der potentielt udsættes for partnervold

1. Indled samtalen – spørg ind til generel trivsel eller en bekymring for borgeren

Du kan fx spørge til generel trivsel eller konflikter i hjemmet

- Mange, som jeg møder i mit arbejde, har problemer i familien/med mennesker, som de er tætte med. Nogle gange kan de også opleve at blive behandlet dårligt. Ikke alle ved, at de kan snakke med mig om det, så derfor er jeg begyndt at spørge ind til det. Hvordan går det hjemme hos dig?
- De fleste par har problemer indimellem. Hvordan bliver problemer håndteret hjemme hos jer? Er det noget, I taler om? Finder I oftest frem til en enighed og får løs problemerne? Eller er det sådan, at det kun er én af jer, der styrer, hvad der skal siges og gøres?

Det kan også være, der allerede er en bekymring for familien

- Jeg bliver bekymret, når jeg (fx ser at du har blå mærker/virker nervøs, hører om dine søvnproblemer/at du ofte føler dig sløj/dit barns udfordringer i skolen/din stress eller depression/at du lader til at tvivle unødvendig meget på dig selv). Kan det hænge sammen med, at der foregår noget i dit liv, der ikke er godt for dig/er?
- Som du ved, har vi modtaget en bekymring fra dit barns skole i forbindelse med (fx at barnet har det svært socialt, er meget stille/virker utryk, har tabt sig meget/er blevet svært overvægtig eller ikke møder op). Jeg bliver derfor nødt til at stille dig nogle spørgsmål til, hvordan det går derhjemme.
- Forklar borgeren, hvorfor du spørger. Du kan fx sige: Jeg spørger, fordi jeg har mulighed for at henvise dig og din familie til noget støtte og hjælp, hvis du/I har brug for det.

Du kan også spørge ind til udfordringer relateret til en anden social problematik hos borgeren eller dennes partner

- Hvordan har du/din partner det med, at du/din partner (fx har et alkoholmisbrug, en psykisk lidelse, står uden job)? Hvordan påvirker det jeres parforhold?
- Hvad er det værste, der sker, når (fx din partner har drukket, når din partner er frustreret over sin jobsituation)?

2. Udfold erfaringer (hvis borgeren bekræfter at være i mistrivsel) – undgå at bruge ordet vold og spørg til konkrete handlinger

- Har du nogensinde været utryk i dit eget hjem/Har du nogensinde været bange for din partner?
- Bliver du nogle gange ydmyget eller kaldt nedværdigende ting af din partner?
- Bliver du nogle gange forhindret i at gøre ting, du gerne vil (fx se venner eller familie)?
- Insisterer din partner på at vide, hvor du er/Er din partner nogle gange jaloux eller besidderisk?
- Har du oplevet, at din partner har svært ved at styre sit temperament og bliver opfarende (fx råber eller bender)?
- Har din partner truet med at udøve skade på dig eller jeres børn?
- Er du nogensinde blevet skubbet, slået, sparket, trukket i håret eller fået taget kvælertag?
- Har du oplevet at blive presset til sex eller tvunget til noget seksuelt, som du ikke har haft lyst til?
- Forhindrer din partner dig i at have viden om eller adgang til din egen eller fælles økonomi, også selvom du beder om det?
- Oplever du, at din partner kaster med ting eller ødelægger genstande, som er værdifulde for dig?
- Er du bekymret for dine (fx børns, forældres, venners, kæledyrs etc.) sikkerhed?
- For gravide kan du evt. spørge: Er du bekymret for, at din partner kan finde på at skade dit kommende barn?

3. Afrund samtalen – spørg til, hvordan borgeren har det nu

Gentag borgerens udsagn fra samtalen, så borgeren kan bekræfte eller korrigere, hvad du har hørt. Bekræft borgeren i vedkommendes oplevelse af, at partnerens handlinger er forkerte.

Anerkend borgerens fortælling i samtalen og sæt fokus på borgerens intentioner, færdigheder og håb ved at beskrive, hvad de har været i stand til. Du kan fx sige: Det er stærkt gået, at du alligevel kom i dag/passet dit arbejde/har fået dit barn afsted i skole hver dag/ taler med en ven/veninde om dit forhold.

Anerkend borgerens reaktioner som normale og fokusér på voldshandlingerne som unormale. Jeg kan godt forstå, at det påvirker dig. Jeg kender flere, som har prøvet noget af det samme/står i samme situation, og de fortæller om de samme reaktioner og følgevirkninger, som du gør. Du reagerer helt naturligt på unaturlige handlinger. Alle har brug for at kunne være tryk i deres tætte relationer.

Fortæl borgeren, hvordan du kan hjælpe. Aftal fx en opfølgende samtale og henvis videre til relevant hjælp (se kapitel 4). Tilbyd, at du henvender dig til organisationen eller myndigheden sammen med borgeren, hvis det er muligt. Aftal eventuelt, hvordan borgeren kan kontaktes, hvis hun/han ikke dukker op til en aftale.

Er du bekymret for borgerens sikkerhed?

Så spørg fx: Føler du dig tryk, når du går herfra i dag? Vil du henvende dig til politiet, et krisecenter eller andet, hvis du føler, du er i fare?

Er borgeren i akut fare?

Ved livstruende vold eller frygt for drab, skal du kontakte politiet på tlf. 112 og et kvinde- eller mandekrisecentre. Du kan ringe til Lev Uden Volds nationale hotline på tlf. 1888 for at få viden om, hvilke krisecentre der har ledige pladser.

Hvordan følger du op på en samtale om vold?

Før du henviser borgeren til relevant hjælp, er det væsentligt først at afklare, om borgeren selv har gjort sig tanker om, hvilken hjælp vedkommende ønsker. Nogle voldsudsatte borgere vil ikke være klar til at tage imod hjælp, lige efter de har betroet sig til en fagperson om volden. Her kan det være relevant at aftale en tid til en opfølgende samtale, hvis det er muligt at se borgeren igen. En opfølgende samtale kan være en måde at følge udviklingen af borgerens situation på og opbygge tillid til borgeren, som kan være et skridt på vejen til at motivere borgeren til at søge hjælp. Du kan også informere om relevante indsatser og skrive dem ned til borgeren, hvis borgeren skulle ombestemme sig.

Er du i tvivl? Ring 1888 eller kontakt VISO

Du kan kontakte Lev Uden Volds nationale hotline på tlf. 1888 og få rådgivning om, hvordan du kan tage samtalen med borgeren.

Du kan også kontakte VISO, som tilbyder gratis landsdækkende rådgivning til bl.a. fagpersoner på det sociale område i konkrete sager. Du kan kontakte VISO på tlf. 72 42 40 00 eller på mail: viso@socialstyrelsen.dk

Hvis det ikke er muligt at se borgeren igen, kan du tale med borgeren om, hvem vedkommende kan tale videre med, fx en anden sagsbehandler, en

” Jeg begyndte at få det sådan, at jeg blev i tvivl: ”Husker jeg rigtigt? Er det her sket? Og var det så slemt?” Og så kan jeg huske, at jeg skriver, fordi jeg tænkte: ”Nu skal jeg bare skrive det her ned, så jeg husker det”. Fordi jeg vidste, at når der gik noget tid, så blev det hvisket ud, og så tænkte jeg: ”Er det nu mig, der husker rigtigt, eller er det her sket?” Det blev så underligt uvirkeligt, hvad der egentlig var sket. Kvinde, udsat for vold

mentor, en i sit netværk eller lign. Du kan også foreslå, at borgeren tager en pårørende, som borgeren er tryk ved, med til næste møde med dig, eller når vedkommende skal tage kontakt til hjælpeinstanser.

Hvis borgeren er i tvivl om, hvorvidt vedkommende er udsat for partnervold, kan du bede borgeren om at skrive alle utrygge eller ubehagelige hændelser ned i en form for dagbog. Det kan være med til at synliggøre for vedkommende, hvor ofte utrygheden og volden faktisk sker, og det kan motivere borgeren til at søge hjælp. Du kan også henvise borgeren til at læse om forskellige voldsformer. Det kan fx være en øjenåbner for personer udsat for psykisk vold at lære om kendetegn ved psykisk vold.

3.2 Samtale med den (potentielt) voldsudøvende part

De fleste personer, der udøver partnervold, har svært ved selv at tage hul på en samtale om partnervold. Det kan der være flere årsager til. Først og fremmest tager det for de fleste tid at erkende, at man udsætter en partner for vold.

Derudover kan der være stor skam og skyld forbundet med at fortælle, at man udøver vold mod en partner, fordi man

skader den/de personer, som man holder mest af. Borgere med børn kan desuden frygte, at de mister retten til at se deres børn, at de bliver stigmatiseret, eller at de kommer i fængsel, hvis de fortæller om volden.

Personer, der udøver partnervold, vil derfor ofte forsøge at holde deres voldelige handlinger hemmelige for omverdenen, også selvom de måske ønsker at stoppe den voldelige adfærd. Det er derfor vigtigt, at du tør spørge ind til mistriksel og partnervold, selvom det kan opleves som grænseoverskridende.

Hvis du har mistanke om, at en borger udøver partnervold, skal du ikke lægge din opmærksomhed fra dig, selvom borgeren afviser at udøve partnervold under din første samtale med borgeren. Dine spørgsmål og opmærksomhed kan være med til at så et frø i en erkendelsesproces, der kan motivere vedkommende til at søge hjælp på et senere tidspunkt. Det er derfor vigtigt at følge op på din samtale med borgeren, så du giver borgeren en mulighed for at fortælle om eventuel partnervold på et senere tidspunkt, hvor borgeren måske føler sig mere klar til det.

Din rolle ved samtalen er at:

- Identificere tegn på vold.
- Give information om vold og voldens følger for borgeren selv, partneren og eventuelle børn.
- Motivere borgeren til at søge hjælp.
- Henvise til relevant hjælp.
- Sikre, at der også tages hånd om den voldsudsatte partner og eventuelle børn.
- Anmelde til politiet, hvor det er relevant.

Generelle råd til samtalen med en person, der potentielt udøver partnervold

Som fagperson kan det være grænseoverskridende at stille spørgsmål til en borger om partnervold, men personer, der har udøvet vold, fortæller, at det er vigtigt, at fagpersoner tør italesætte volden og henvise til hjælp, da det kan være svært for vedkommende selv at åbne samtalen. Du ser nedenfor otte råd til, hvordan du kan gribe samtalen med borgeren an.

- 1. Tal med borgeren uden andre personers tilstedeværelse.** Borgerens svar kan blive påvirket af, hvis der er andre til stede under jeres samtale. Du bør derfor sørge for at tale med borgeren i enerum uden tilstedeværelse af borgerens familie, andre pårørende eller dine kolleger.
- 2. Start med indledende og generelle spørgsmål til borgerens trivsel.** Stil først generelle spørgsmål til borgerens trivsel, hvori du udtrykker din bekymring. Det kan fx være overordnede spørgsmål til vedkommendes parforhold. Det kan også være at spørge ind til, hvilke konsekvenser borgerens eventuelle andre problematikker har for parforholdet, fx misbrug, økonomiske udfordringer eller psykiske lidelser. Du kan fx spørge: "Oplever du sommetider at have en kort lunte?", "Kan du nogle gange blive meget vred?", "Hvordan handler du så, når du bliver vred?" Disse spørgsmål sætter rammen for samtalen og giver dig mulighed for at vurdere, om borgeren er åben for at tale med dig.
- 3. Efterspørg borgerens accept til at stille mere nærgående spørgsmål.** For at vurdere, om borgeren er motiveret til at tale om mere nærgående spørgsmål, kan du fx sige: "Jeg bliver nødt til at spørge mere direkte ind til (fx når du bliver vred, når I har dumme skænderier), er det okay med dig?", "Fortæl mig, hvis jeg spørger dig om noget, du ikke har lyst til at svare på, eller hvis du har brug for, at vi tager en kort pause."
- 4. Stil herefter mere direkte spørgsmål til konkrete voldshandlinger og undgå ordet "vold".** Hvis borgeren er åben for at tale med dig, kan du spørge mere direkte ind til voldelig adfærd. Undgå at bruge ord som 'vold' og 'overgreb', hvis borgeren ikke selv bruger disse ord, da det ikke er sikkert, at borgeren opfatter eller har erkendt handlingerne som vold, og da der er stor skam forbundet med voldsudøvelse. Det er derfor en god idé at spørge ind til konkrete handlinger og tage udgangspunkt i de vendinger, borgeren selv bruger, da borgeren vil være

” Men det var bare rart, at hun [fagperson] ikke var dømmende, og rart, hun kunne lægge øre til, og hun kunne komme med nogle gode råd. Det var rart at få noget anerkendelse og en, der forstod, at jeg havde det svært, og ligesom sagde til mig, at: ”Okay, det du gør, det er simpelthen afskyeligt og forfærdeligt, men samtidig forstår jeg godt, du har det svært”.

Mand, der har udøvet partnervold

mere tilbøjelig til at svare på denne type spørgsmål. Spørg fx: "Tror du, din partner eller børn nogle gange er bange for dig?" eller "Har du nogensinde taget fat i din partner eller børn?" frem for: "Har du være voldelig mod din partner?" (se eksempler på spørgsmål i samtaleguiden på side 58).

- 5. Lad samtalen foregå på borgerens præmisser.** Lad borgeren fortælle det, som vedkommende selv er klar til at tale om, og undgå at presse vedkommende til at fortælle mere. Lad samtalen foregå i det tempo, som borgeren foretrækker. Anerkend at det kan være svært for borgeren at tale om sine handlinger ved fx at give pauser til at reflektere eller tage pauser.
- 6. Undgå at fordømme borgeren eller dennes handlinger.** For at motivere borgeren til at åbne op, er det vigtigt, at du ikke fordømmer borgerens udtalelser. Adskil borgerens handlinger fra borgerens person og undgå at tage partnerens parti eller være moraliserende. Vær empatisk og respektfuld, men gør det samtidigt klart, at voldelig adfærd er uacceptabelt, og hvilke følgevirkninger borgerens handlinger kan have for borgeren selv, partneren og eventuelle børn (se afsnit 2.2. og 2.3.). Du bør undgå at bruge 'hvorfor'-spørgsmål, da denne type spørgsmål kan lyde fordømmende og medføre, at borgeren forsvarer, retfærdiggør eller minimerer volden og dens følgevirkninger.
- 7. Hav fokus på at motivere borgeren til at forandre sine voldelige handlinger.** Du bør ikke overtale borgeren til at forandre sig. Forsøg i stedet at styrke borgerens egen motivation til forandring. Det kan du fx gøre ved at få borgeren til at reflektere over de følgevirkninger, som borgerens voldelige handlinger har for vedkommende selv, partneren eller eventuelle børn. Du kan også spørge borgeren om håb og drømme for egen adfærd eller parforholdet i fremtiden og italesætte modsætningsforholdet mellem, hvad borgeren ønsker sig (fx et velfungerende og kærligt parforhold), og hvad borgeren opnår med sine nuværende handlinger (fx afstandtagen og frygt hos den voldsudsatte partner).
- 8. Vær opmærksom på partnerens og eventuelle børns sikkerhed.** Hvis du identificerer vold, er det vigtigt, at du sikrer dig, at partneren og eventuelle børn er i sikkerhed, og at de tilbydes rådgivning og støtte. Vær også opmærksom på ikke at sige noget, der kan bringe partnerens eller eventuelle børns sikkerhed i fare. Du bør fx ikke gentage noget, som partneren eller børnene har sagt til dig. Tag i stedet udgangspunkt i dine egne observationer og borgerens egne udsagn.

”Jeg synes, det sværeste har været selv at skulle erkende, hvad det var. Og den erkendelse var der nok nogle, der skulle have hjulpet mig med noget før. ”Det der er for voldsomt, du får et dårligt liv, hvis du fortsætter sådan der.

Mand, der har udøvet partnervold

”Jeg svedte som en gal, og det var så ubehageligt at komme ud med det. Det er virkelig noget af det mest ubehagelige, jeg har prøvet at skulle sige til mødet, at jeg udøver vold. Det var det sværeste at komme ud med det og få startet og prikket hul på bylden og få åbnet op. Jeg glemmer det aldrig. Det var virkelig ubehageligt”.

Mand, der har udøvet partnervold

1. Indled samtalen – spørg ind til generel trivsel

Du kan fx spørge til generel trivsel eller konflikter

- Hvordan går det derhjemme/med dig og din partner?/Hvad fungerer godt/mindre godt derhjemme?
- De fleste par har konflikter eller uenigheder indimellem. Hvordan håndterer I konflikter derhjemme?
- Bliver du nogle gange hurtigt vred? Oplever andre, at du hurtigt bliver vred?
- Hvordan reagerer du typisk derhjemme, når (fx du bliver vred/I har et skænderi/du føler dig afvist)?
- Er du nogensinde bekymret over dine reaktioner/dine handlinger?
- Hvordan har du det med, at din partner (fx bruger tid med venner og familie eller studerer/arbejder)?
- Reagerer du nogle gange på en måde over for din partner, som du senere fortryder eller skammer dig over?

Det kan også være, der allerede er en bekymring for familien

- Som du ved, har vi modtaget en bekymring fra dit barns skole i forbindelse med (fx at barnet er begyndt at være udadreagerende over for andre elever eller lærere eller ikke møder op). Jeg bliver derfor nødt til at stille dig nogle spørgsmål til, hvordan det går derhjemme.
- Forklar borgeren, hvorfor du spørger. Du kan fx sige: Jeg spørger, fordi jeg har mulighed for at henvise dig og din familie til noget støtte og hjælp/Jeg spørger, fordi du tidligere er sigtet/dømt for vold.

Du kan også spørge ind til udfordringer relateret til en anden social problematik hos borgeren

- Hvordan har din partner det med, at du (fx har et alkoholmisbrug, står uden job)?
- Hvordan påvirker (fx dit misbrug, din økonomiske situation eller din psykiske lidelse) dit parforhold?
- Hvad er det værste, der sker, når (fx du har drukket/er frustreret over din jobsituation)?

2. Udfold erfaringer (hvis borgeren bekræfter at være i mistrivsel) – undgå at bruge ordet vold og spørg til konkrete handlinger

- Er du kommet til at skade din partner eller børn, når du bliver vred (fx ved at slå eller råbe)?
- Hvordan reagerer din partner/dine børn, når du er vred? Tror du nogensinde, at din partner eller børn er bange for dig?
- Bliver du nogle gange jaloux, når din partner er sammen med andre?
- Råber du nogle gange ad din partner eller kalder din partner grimme ting?
- Har du nogensinde bevidst ødelagt en genstand, som var værdifuld for din partner?
- Har du forsøgt at forhindre din partner i at gøre noget, som din partner gerne ville (fx klæde sig på en bestemt måde, have et bestemt job eller se venner og familie)?
- Har du nogensinde forsøgt at overtale din partner til sex eller andre seksuelle ting, som din partner ikke havde lyst til?
- Kontrollerer du din og din partners økonomi uden at lade din partner have adgang?
- Er politiet nogensinde blevet tilkaldt i forbindelse med konflikter mellem dig og din partner?
- Hvis partneren er gravid, kan du spørge: Har din adfærd over for din partner ændret sig under graviditeten?

Det kan i nogle tilfælde være en fordel at anvende skalaspørgsmål, fx: På en skala fra 1 til 5, hvor 5 er så hårdt, som du kan slå/så vred som du nogensinde har været, hvor hårdt slog du så/hvor vred blev du så?

Du kan også stille spørgsmål, hvor du indikerer et højere niveau eller alvorsgrad af volden for at gøre det lettere for borgeren at indrømme det reelle niveau. Fx: Hvor mange gange slog du hende? Snakker vi fx 20 gange? Her giver du borgeren mulighed for at indrømme det reelle niveau og fx sige: Nej, selvfølgelig ikke. Vi taler kun et par gange.

3. Afrund samtale – spørg til hvordan borgeren har det

Gentag borgerens udsagn fra samtalen, således at borgeren kan bekræfte eller korrigere, hvad du har hørt.

Motiver borgeren til forandring. Spørg borgeren ind til håb og drømme for fremtiden og tal om fordele og ulemper ved at ændre borgerens måde at håndtere vrede og konflikter på. Du kan fx spørge: Hvordan påvirker det dig/dit parforhold/din partner/dine børn, når du bliver vred eller fysisk? Hvilken partner/forælder vil du gerne være i fremtiden? Hvordan vil du gerne have, at dine børn ser dig om 5-10 år? Hvad ville blive muligt for dig, hvis du ikke brugte vold, når du føler dig (fx vred eller afvist)? Hvad ville det betyde for dig, hvis du blev den far/mor/partner, du ønsker at være? Hvad vil du gerne ændre på? Hvordan kan du ændre på det?

Anerkend, at borgeren har åbnet op og eventuelt ønsker at ændre adfærd. Det er rigtigt godt, at du har fortalt mig om, hvordan I har det derhjemme. Jeg kan forestille mig, at det har været svært at fortælle om, og det viser mig, at du bekymrer dig om dem, du holder af. Det lyder som om, at du har lyst til at ændre din adfærd, når du (fx bliver vred), og du har derfor taget et stort skridt mod at ændre adfærd ved at fortælle mig om det i dag.

Normaliser borgerens handlinger og behov for hjælp. Fortæl også borgeren, at vedkommende ikke er alene med sine udfordringer, og at mange andre også modtager hjælp til (fx at kontrollere og ændre adfærd, når de bliver vrede/føler sig afvist). Du kan fx sige: Jeg har mødt andre med de samme udfordringer som dig. Dem har jeg også henvist til denne indsats.

Fortæl borgeren, hvordan du kan hjælpe. Informer borgeren om de behandlings- og rådgivningstilbud, der findes, og hvad borgeren kan forvente ved de forskellige tilbud (se kapitel 4). Tilbyd eventuelt, at du henvender dig til organisationen eller myndigheden sammen med borgeren, hvis det er muligt, og aftal en opfølgende samtale. Aftal eventuelt, hvordan borgeren kan kontaktes, hvis han/hun ikke dukker op til en aftale.

Er du i tvivl? Ring 1888 eller kontakt VISO

Du kan kontakte Lev Uden Volds hotline på **1888** og få rådgivning om, hvordan du kan tage samtalen med borgeren. Du kan også henvise borgeren til Lev Uden Volds hotline.

Du kan også kontakte VISO, som tilbyder gratis landsdækkende rådgivning til bl.a. fagpersoner på det sociale område i konkrete sager. Du kan kontakte VISO på tlf. **72 42 40 00** eller på mail: viso@socialstyrelsen.dk

Hvordan følger du op på en samtale om partnervold?

Før du henviser borgeren til hjælp, er det væsentligt at afklare, om borgeren selv har gjort sig tanker om, hvilken hjælp vedkommende ønsker. Nogle voldsudøvende borgere vil ikke være klar til at tage imod hjælp, lige efter de har betroet sig til en fagperson om volden. Her kan det være relevant at aftale en opfølgende samtale, hvis det er muligt at se borgeren igen.

En opfølgende samtale kan være en måde at følge udviklingen af borgerens situation og opbygge tillid, som kan være vejen til at motivere borgeren til at søge hjælp. Du kan også informere om relevante indsatser og skrive dem ned, hvis borgeren skulle ombestemme sig.

Hvis det ikke er muligt at se borgeren igen, kan du tale med borgeren om, hvem vedkommende kan tale videre med, fx en anden sagsbehandler, en mentor, en i sit netværk eller lign.

Selvom borgeren ikke selv ønsker hjælp, må du informere om, at du skal sikre dig, at partneren og eventuelle børn tilbydes hjælp og støtte, og at du er nødt til at lave en underretning på eventuelle børn.

3.3 Samtale med pårørende

Du kan som fagperson komme i kontakt med borgere, som er bekymrede og/eller har mistanke eller viden om, at en i deres nære omgivelser udøver eller udsættes for partnervold. Pårørende kan føle afmagt og være bange for at sige noget forkert eller gøre situationen værre, hvilket kan afholde dem fra at sætte ord på deres bekymringer.

Nationale og internationale undersøgelser viser imidlertid, at opmærksomhed og støtte fra pårørende kan spille en afgørende rolle for, at voldudsatte erkender volden og søger hjælp. Det er derfor vigtigt, at du i mødet med en bekymret pårørende forsøger at motivere vedkommende til at turde at bryde tavsheden og stille de svære spørgsmål.

Den pårørende vil typisk være usikker på, hvordan vedkommende kan tage samtalen og have brug for råd til samtalen.

Hvis du er utryg ved borgeren

I situationer hvor du føler sig utryg ved en borger, er det netop vigtigt, at der tages en samtale med borgeren og dennes familie. Hvis du er utryg, kan du bede en kollega eller overordnet om at tage samtalen for dig eller om at være til stede ved samtalen eller sidde ude foran kontoret. Lad ikke genstande, som kan bruges til at forstærke trusler eller utryghed ligge fremme, såsom sakse eller andre spidse genstande, og sørg for at sidde placeret tættest på døren og med et bord imellem dig og borgeren. Hvis du føler dig utryg undervejs i samtalen, kan du også bede om en pause og eventuelt fortælle borgeren, at vedkommendes opførsel gør dig utryg, og derefter forlade lokalet.

10 konkrete råd, du som fagperson kan give til en pårørende til en person, der potentielt udsættes for partnervold

- 1. Forbered dig på, hvad du vil sige, inden du tager samtalen.** Tag eventuelt udgangspunkt i en konkret situation, hvor du lagde mærke til noget, der bekymrede dig ved partnerens adfærd, eller hvor du oplevede, at din bekendte virkede bange, usikker eller ked af det.
- 2. Start med åbne spørgsmål.** Forbered nogle åbne spørgsmål, du kan starte med, såsom: "Jeg synes, du har virket mere ked af det på sidste. Hvordan går det hjemme hos dig og [partner]?", eller "Jeg har lagt mærke til, at du virker usikker, når [partner] er der. Er der noget galt?". Hvis vedkommende bekræfter, kan du stille mere uddybende spørgsmål, såsom: "Har [partner] kaldt dig grimme ting/Er du nogensinde bange for [partner]/Er [partner] jaloux/Har [partner] slået dig?".
- 3. Sørg for, at du er alene med vedkommende, når du tager samtalen.** Det er tabubelagt at tale om, at ens partner er voldelig over for en, og du kan derfor risikere, at din bekendte ikke fortæller noget, hvis der er andre til stede. Særligt partneren skal ikke være til stede, når du sætter ord på din bekymring.
- 4. Tydeliggør, at vedkommende har din fortrolighed,** og at du ikke fortæller andre om samtalen (medmindre du er nødt til dette af sikkerhedsmæssige grunde eller af hensyn til underretningspligt).
- 5. Vis omsorg og forståelse for vedkommendes situation.** Hold fokus for samtalen på, at du er bekymret for din bekendte, og at du er der for vedkommende. Vis forståelse for den situation, som hun/han står i og de bekymringer, som hun/han har.
- 6. Giv vedkommende tid til at svare og vær lyttende.** Det er ikke sikkert, det er nødvendigt, at du kommenterer på det, du får fortalt, eller at du giver råd. Det vigtigste er, at du lytter og skaber et trygt rum, hvor vedkommende kan fortælle om sine oplevelser.
- 7. Undlad at være vurderende, kritiserende eller fordømmende.** Undgå at fordømme partneren eller at lægge pres på eller overtale din bekendte til at gå fra partneren, hvis hun/han ikke selv giver udtryk for at være klar til dette. Hun/han vil typisk elske partneren, selvom partneren har været voldelig, og vil være påvirket af ambivalente følelser. Du kan derfor risikere, at din bekendte lukker i, hvis du siger, at du ikke forstår, hvorfor hun/han bliver i parforholdet, og du kan risikere at skubbe vedkommende fra dig.
- 8. Vær forberedt på, at vedkommende kan reagere afvisende i dit forsøg på at hjælpe.** Det er ikke sikkert, at din bekendte er klar til at gå, opsøge hjælp eller snakke om volden. Hvis hun/han er afvisende overfor din konfrontation, er det vigtigt, at du fortæller, at du fortsat er der, hvis vedkommende får brug for det, og at du fortsat inviterer vedkommende til at lave de ting, som I plejer at lave sammen. Det kan være, at du som pårørende har sat nogle tanker i gang hos vedkommende, som hun/han senere er klar til at tale med dig om.
- 9. Fortæl, at du er der uanset hvad.** Fortæl at du nok skal hjælpe, når og hvis hun/han ønsker at forlade partneren eller vil tale om det på et senere tidspunkt. Du kan efter noget tid forsøge at spørge ind til parforholdet igen med åbne spørgsmål og se, om vedkommende er mere klar til at tale om det.
- 10. Tilbyd at hjælpe med at søge professionel hjælp.** Informer vedkommende om muligheden for at søge professionel hjælp og tilbyd at hjælpe med at ringe til et krisecenter eller et ambulans tilbud. Du kan evt. også tilbyde at give en hånd med i hverdagen, fx med rengøring, indkøb, børnepasning mv.

Er der børn i hjemmet?

Har den pårørende kendskab til eller mistanke om, at et barn udsættes for vold i hjemmet, har vedkommende pligt til at foretage en underretning, jf. servicelovens § 154. Hvis den pårørende oplever en ambivalens ift. at underrette, fx af frygt for at skade forholdet til den voldsudsatte, er det vigtigt både at udvise forståelse for den pårørendes situation, men også at fortælle om de følgevirkninger, det kan have for børn at vokse op i familier, hvor der er vold (se afsnit 2.3), samt at pårørende også har et ansvar for at gøre opmærksom på, hvis et barn har brug for hjælp. Tilbyd den pårørende, at du kan hjælpe med at lave underretningen.

Har den pårørende brug for mere vejledning og støtte?

Oplys den pårørende om, at vedkommende har mulighed for at sparre med professionelle om, hvordan man som pårørende kan tale med og støtte den voldsudsatte. Den pårørende kan ringe anonymt til Lev Uden Volds nationale hotline på **tlf. 1888** og få rådgivning af specialiserede rådgivere. Her kan vedkommende også blive henvist til organisationer, som tilbyder pårørendesamtaler enten fysisk eller over telefon.

indirekte har fået at vide af dets forældre, at det ikke må fortælle om volden eller er blevet truet til tavshed.

I nogle tilfælde ved barnet ikke, at de handlinger, det oplever, er overgreb, og at handlingerne er forkerte. Det kan fx være tilfældet, hvis volden er blevet normaliseret, eller hvis volden er mere subtil (fx psykisk vold), og derfor kan være sværere for barnet at sætte ord på. I andre tilfælde fortæller barnet ikke om volden, fordi barnet er bange for udøveren og frygter, hvilke konsekvenser det kan have, hvis det fortæller om volden. Fx at barnet fjernes fra hjemmet, eller at forældrene bliver sure eller kedede af det.

3.4 Opmærksomhed på børn/unge, der (potentielt) oplever vold i hjemmet

Hvis der er børn i et hjem, hvor du har mistanke eller viden om, at der er vold, er det vigtigt, at du eller en kollega også taler med barnet. Børn fortæller oftest ikke andre om deres oplevelser og står derfor ofte alene om at forstå og bearbejde deres oplevelser. Børn har derfor brug for, at der er nogle voksne, de er trygge ved, som tør spørge ind til deres oplevelser.

Der er flere grunde til, at det er svært for børn at tale om vold i hjemmet. Det kan fx skyldes, at barnet føler skam eller skyld over det, der er sket. Det kan også skyldes, at barnet føler loyalitet over for forældrene og ikke vil sige noget, der kan skade dem, eller at barnet direkte eller

Der vil derfor oftest være behov for, at du som fagperson tager initiativ til samtalen med barnet, hvis du har mistanke eller viden om, at barnet oplever vold i hjemmet. Der vil typisk også være behov for flere samtaler med barnet, før det fortæller om sine oplevelser. Det skyldes bl.a., at mange børn har brug for først at se den voksne an, før de føler sig trygge nok til at dele deres oplevelser, og fordi børn nogle gange skal overveje og tænke over spørgsmål, før de er klar til at give et svar.

Serviceovens § 153, stk. 1 (skærpet underretningspligt)

Hvis der er børn i et hjem med vold, har man som offentligt ansat en skærpet underretningspligt over for de sociale myndigheder, der er forpligtet til at iværksætte foranstaltninger for at sikre beskyttelse af barnet mod yderligere vold og omsorgssvigt.

Kommunens handlepligt ved modtagelse af en underretning (serviceovens § 155 stk. 2)

Kommunen skal sikre, at der iværksættes en systematisk vurdering af alle underretninger med henblik på at afklare, om barnet eller den unge har behov for særlig støtte. Kommunen skal, jf. § 155 stk. 2, senest 24 timer efter modtagelse af en underretning vurdere, om barnets eller den unges sundhed og udvikling er i fare, og om der er behov for at iværksætte akutte foranstaltninger for barnet eller den unge. Dette krav omfatter også weekender, helligdage mv. Fristen gælder fra det tidspunkt, underretningen er modtaget i den del af forvaltningen, som behandler underretninger, jf. § 155 stk. 2.

Bisidder til barnet

Barnet har ret til at have en bisidder med til samtalen, jf. serviceovens § 48 a stk. 1. En bisidder skal hjælpe barnet med at føle sig tryk i samtalen og kan fx være en lærer fra barnets skole eller en pædagog fra barnets SFO.

Barnets ret til have en bisidder kan dog, jf. serviceovens § 48 a stk. 2, vige for væsentlige hensyn til offentlige eller private interesser, eller hvor andet er fastsat ved lov. Det kan fx være tilfældet, hvis bisidderen reelt er valgt af forældrene i strid med barnets eller den unges interesser. Forældrene eller for eksempel personale fra et anbringssted kan ligeledes udelukkes som bisiddere, hvis det ud fra en konkret vurdering vurderes, at de lægger pres på barnet eller den unge.

Bogen Mig og min særlige rygsæk

Hvis du gennem dit arbejde mødes med barnet jævnligt over en periode, kan du benytte bogen Mig og min (særlige) rygsæk i dine samtaler med barnet. Bogen er skrevet til børn og unge, deres forældre og fagpersoner på området. Bogen indeholder viden om vold i nære relationer og personlige erfaringer fra børn og unge, der har oplevet voldsomme konflikter og vold i deres familie. I bogen er der også øvelser og tegninger, som børnene selv kan tegne videre på og farvelægge.

Du kan downloade eller købe bogen samt finde en vejledning til, hvordan du som fagperson kan benytte bogen på Lev Uden Volds hjemmeside: www.levudenvold.dk

Du kan også finde øvelser fra bogen, som du kan lave sammen med barnet på Lev Uden Volds hjemmeside: www.levudenvold.dk

12 råd til din samtale med et barn, der potentielt oplever vold i hjemmet

Det kan som fagperson være svært at tale om vold med børn, og man kan være bange for at gøre ondt værre. Måske vil du kunne mærke på barnet, at det hverken er nemt eller behageligt at tale om volden, og det kan gøre, at du ikke får stillet alle de relevante spørgsmål. Det er i denne sammenhæng vigtigt at huske, at barnet allerede er i smerte, og at det ikke gør mere ondt, fordi du taler med barnet om dets oplevelse. Tværtimod er det barnets adgang til, at volden kan stoppes. Det er dog vigtigt, at samtalen er tryk for barnet. Du kan følge nedenstående 12 råd til din samtale med barnet.

- 1. Tal med barnet uden forældrene er til stede.** Du kan risikere, at barnet ikke vil være ærligt, hvis forældrene er til stede, når du tager samtalen, fordi barnet fx kan frygte konsekvenser af egne udsagn eller føler loyalitet over for forældrene. Hvis du vil motivere barnet til at fortælle dig om sine oplevelser, bør du tale med barnet alene eller sammen med fx en lærer eller pædagog som ikke har part i familiens problemer. Samtalen kan finde sted uden samtykke fra forældremyndighedsindehaveren og uden dennes tilstedeværelse, når hensynet til barnets eller den unges bedste taler herfor, jf. servicelovens §§ 50, stk. 3 og 48, stk. 1.
- 2. Sæt god tid af til samtalen og skab tillid til barnet.** Start samtalen med mere ufarlige emner såsom barnets fritidsinteresser. Barnet kan synes, det er svært at gå direkte til de svære emner. Fortæl også barnet, hvor lang tid I skal tale sammen.
- 3. Tilpas samtalen og dit sprog til barnets alder og stil konkrete, handlings-specifikke spørgsmål.** Det er ikke sikkert, at barnet ved, hvad det selv har oplevet. Brug derfor de ord, som barnet selv anvender om de voldelige hændelser, barnet eventuelt har overværet eller været udsat for. Du kan fx spørge: Hvad sker der, når far bliver et monster/meget vred? Hvad siger mor, når hun siger grimme ord til dig?
- 4. Informer barnet om, hvorfor du stiller dine spørgsmål, og hvad din rolle er.** Fortæl fx, at du er bekymret, eller at du har mulighed for at hjælpe, hvis der foregår ting i hjemmet, som barnet ikke bryder sig om. Fortæl barnet, hvordan du passer på børn, som oplever ting, de ikke bryder sig om. Fortæl både, hvad du kan gøre her og nu, og hvad forløbet vil være fremover. Du bør også fortælle, hvad barnets mor og far får at vide.

” Jeg var rigtig flov over, at min mor opførte sig sådan over for mig og mine søskende. Jeg ville hellere huske på alt det gode. Derfor snakkede jeg ikke med nogen om det, men det var som om, at alt det dårlige blev til en knude i min mave.

Pige, 14 år

5. **Vær lyttende, rolig og støttende.** Det er vigtigt, at du kan bevare roen, og du bør derfor skjule de ubehagelige følelsesmæssige reaktioner, som barnets fortælling kan skabe i dig, og samtidigt fremstå varm og lyttende.
6. **Lad samtalen foregå på barnets præmisser.** Lad barnet fortælle det, som det selv er klar til at tale om og undgå at presse barnet til at fortælle mere. Lad samtalen foregå i det tempo, som barnet selv foretrækker. Og giv barnet mulighed for at kunne "trykke på en pauseknop" i samtalen og lave noget andet. Hvis barnet ikke virker tryk ved at tale med dig, kan du spørge, om der er andre voksne, som barnet godt kan lide at tale med.
7. **Vis forståelse for den loyalitetskonflikt barnet kan føle ift. forældrene.** Du bør lytte til barnet uden at tale negativt om eller placere ansvar eller skyld hos forældrene.
8. **Stil ikke ledende spørgsmål.** Ledende spørgsmål kan påvirke barnets udtalelser. Stil i stedet åbne spørgsmål, såsom: Hvordan går det hjemme hos dig? Har du ondt nogen steder i kroppen? Har nogen rørt dig på en måde, du ikke kan lide? Hvad gør dine forældre, når de bliver sure?
9. **Anerkend barnets følelser og oplevelser.** Børn kan være i tvivl om, hvorvidt deres oplevelser er reelle. Det er derfor vigtigt, at du bekræfter barnet i, at dets oplevelser af hændelserne er reelle og forståelige. Efter samtalen er det vigtigt at bekræfte barnet i, at det har handlet rigtigt, og at det kan forvente hjælp.
10. **Normaliser barnets oplevelser, men hold stadigvæk fast i, at det, barnet har oplevet, ikke er i orden.** Fortæl barnet, at det ikke står alene med sine oplevelser. Du kan fx sige: "Jeg har talt med flere andre børn, der har oplevet noget af det samme som dig. De har også været kede af det og haft brug for nogen at snakke med. Dem har jeg henvist til dette tilbud."
11. **Bekræft barnet i, at konflikter eller vold i hjemmet aldrig af barnets skyld:** Mange børn føler skyld og skam, når der er vold i hjemmet, og derfor er det vigtigt at understrege overfor barnet, at konflikter og vold i hjemmet aldrig er barnets skyld.
12. **Gentag hvad du har hørt og giv information om, hvad der vil ske fremadrettet.** Det er vigtigt, at barnet føler sig set og hørt, og at du, i din genfortælling af det barnet har fortalt, bruger nogle af de samme vendinger, som barnet har brugt om sine oplevelser. Fortæl barnet, hvad der videre kommer til at ske. Du bør også informere barnet, hvis du er nødsaget til at fortælle andre om barnets udsagn.

” Jeg har ikke lyst til at tage hjem, men gør det alligevel, fordi jeg vil tjekke, om alt var okay.”

Dreng, 16 år

Kapitel 4:

Hvad er mine handlemuligheder?

I dette afsnit får du viden om dine handlemuligheder og juridiske forpligtelser som kommunal fagperson over for borgere, der oplever partnervold. Du får også viden om forskellige specialiserede tilbud til voldsudsatte og voldsudøvende personer, samt viden om hvad politiet kan hjælpe med. Det er vigtigt, at du som kommunal fagperson kender dine forpligtelser og handlemuligheder, så du på bedst mulig vis kan hjælpe borgeren og forebygge følgerne for borgeren og borgerens familie.

Kapitlet har fokus på kommunale fagpersoners handlemuligheder og forpligtelser over for voksne borgere, der udsættes for eller udøver partnervold. Der gælder mere omfattende forpligtelser over for børn, der oplever vold i hjemmet, som ikke vil blive gennemgået i kapitlet.

Det er værd at fremhæve, at lovgivningen i dette afsnit med tiden kan blive forældet. Lev Uden Vold vil bestræbe sig på at opdatere indholdet i PDF-versionen af håndbogen, som ligger på Lev Uden Volds hjemmeside: www.levudenvold.dk.

4.1 Overordnede forpligtelser som kommunal fagperson

Serviceovens § 109 om midlertidigt ophold i boformer til kvinder og deres ledsagende børn (kvindekrisecenter) er den eneste bestemmelse i serviceoven, der har direkte fokus på voldsudsatte (kvinder).

Derudover nævnes personer, der har været udsat for vold eller trusler samt

deres børn som én af målgrupperne, der kan tage midlertidigt ophold i boformer til 'personer med særlige sociale problemer' efter serviceovens § 110.

Serviceovens formålsbestemmelser beskriver herudover en forpligtelse til bl.a. at tilbyde rådgivning, støtte, omsorg og behandling til borgere med særlige sociale problemer – herunder borgere, der oplever partnervold, jf. serviceovens §§ 1 og 81. Disse forpligtelser gælder voksne med og uden børn samt børn, unge og deres forældre og vordende forældre, jf. serviceovens §§ 10, 11 og 12. Tilbuddet om rådgivning skal, jf. serviceovens § 12, også omfatte opsøgende arbejde over for borgeren.

Rådgivningsforpligtelsen har bl.a. til formål "at sikre, at den enkelte får en sammenhængende og helhedsorienteret indsats, der modsvarer den enkeltes behov", jf. serviceovens § 81. Retsikkerhedslovens § 5 forpligter desuden kommunerne til at lave en helhedsorienteret vurdering af de forskellige behov for hjælp, borgeren måtte have, og ikke kun ift. den konkrete form for hjælp, som borgeren har søgt om.

Serviceovens § 81 forpligter kommunerne til:

1. At forebygge, at den enkeltes problemer forværres.
2. At understøtte den enkeltes muligheder for at fastholde egne ressourcer eller fremme øget selvstændighed samt forbedre den enkeltes sociale og personlige funktion.
3. At forbedre mulighederne for den enkeltes livsudfoldelse gennem kontakt, tilbud om samvær, aktivitet, behandling, omsorg og pleje.
4. At fremme inklusion i samfundet, herunder medvirke til at øge den enkeltes mulighed for deltagelse i uddannelse, beskæftigelse og sociale relationer.
5. At sikre en helhedsorienteret støtte med tilbud afpasset efter den enkeltes særlige behov i egen bolig, herunder i botilbud efter lov om almene boliger m.v. eller i botilbud efter denne lov.

Serviceovens § 1 forpligter kommunerne til:

1. At tilbyde rådgivning og støtte for at forebygge sociale problemer.
2. At tilbyde en række almene serviceydelser, der også kan have et forebyggende sigte.
3. At tilgodese behov, der følger af nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller særlige sociale problemer.

Ønsker du viden om specialiserede tilbud til børn og unge, der oplever vold i hjemmet?

Så kan du ringe til Lev Uden Volds nationale hotline på **tlf. 1888**.

Du kan også finde en liste over specialiserede tilbud til børn og unge her: **www.levudenvold.dk**

Det er en god idé at have en oversigt over lokale tilbud til voldsudsatte og voldsudøvende borgere

For at du fagperson let kan henvise voldsudsatte og voldsudøvende borgere til relevante tilbud, er det en god ide at have en oversigt over lokale specialiserede tilbud. I kan på Lev Uden Volds hjemmeside finde en oversigt over relevante tilbud fordelt på geografiske områder og målgrupper.

Husk en opmærksomhed på hele familien!

Det er vigtigt, at du har opmærksomhed på, at begge parter tilbydes hjælp og støtte, såfremt de selv er motiveret til det. Uanset om det er den voldsudsatte eller voldsudøvende borger, du har kontakt til, bør du derfor sikre dig, om partneren er motiveret til at modtage hjælp og i så fald tilbyde denne. Du bør derudover altid sikre dig, at der iværksættes en indsats for eventuelle børn.

4.2 Handlemuligheder ift. den voldsudsatte part

Der findes en række forskellige tilbud, som du kan henvise en voldsudsat borger til, alt efter hvor akut borgerens situation er, og hvilken form for hjælp borgeren selv ønsker. Overordnet set kan du henvise borgeren til specialiserede ambulante tilbud, krisecentre, politiet og sundhedsvæsenet. I de følgende afsnit beskriver vi indholdet af de forskellige tilbud, og hvilke forpligtelser og handlemuligheder du har som kommunal fagperson i forbindelse med de forskellige tilbud.

4.2.1 Specialiserede ambulante tilbud

Du har som kommunal fagperson pligt til at tilbyde borgeren rådgivning, støtte og omsorg, jf. servicelovens §§ 10, 11, 12 og 85. Derudover kan du tilbyde borgere med særlige sociale problemer en indsats af behandlingsmæssig karakter, jf. servicelovens § 102. Som supplement til kommunens egne tilbud, findes der en række lokale og landsdækkende eksterne specialiserede ambulante tilbud i privat/NGO regi, som du kan henvise voldsudsatte borgere til. Tilbuddene eksisterer uafhængigt af kommunen.

Ambulante tilbud vil fx være relevante i tilfælde, hvor:

- Du ikke er bekymret for borgerens sikkerhed (fx hvis volden ikke er grov eller eskaleret).
- Den voldsudsatte borger ikke ønsker at flytte på krisecenter, men har brug for hjælp.
- Partneren modtager hjælp til at ændre sin voldelige adfærd.
- Borgeren har forladt den voldsudøvende partner og har brug for støtte til at genetablere et liv uden vold.

Har borgeren eller partneren en psykisk lidelse eller et misbrug?

Der findes enkelte krisecentre og ambulante indsatser for borgere med et misbrug og/eller en psykisk lidelse. Hvis du ønsker information om disse, kan du ringe til Lev Uden Volds nationale hotline på **tlf. 1888**.

Har borgeren et misbrug og/eller en psykisk lidelse, bør du – ud over at sikre dig, at borgeren tilbydes hjælp til voldsproblematikken – også sikre dig, at borgeren tilbydes støtte og behandling til den pågældende problematik.

Specialiserede ambulante tilbud dækker over indsatser, hvor den eller de personer, der modtager indsatsen, møder op hos udbyderen af tilbuddet og modtager rådgivning og/eller behandling og efterfølgende tager hjem igen. Som modtager af et ambulante tilbud har man således mulighed for at blive i egen bolig, mens man modtager tilbuddet.

Ambulante tilbud er derfor mindre indgribende end et krisecenterophold, da et krisecenterophold begrænser den enkeltes mulighed for at opretholde en normal hverdag med job og eventuelle børns skolegang eller institutionsplads. Ambulante tilbud kan derfor være relevante for borgere, som ikke ønsker at rive deres liv op ved rode og flytte på et krisecenter.

De enkelte ambulante tilbud er forskelligartede i deres karakter. Nogle består af enkelte rådgivningssamtaler, mens andre

Figur 9: Hvor kan jeg henvise en voldsudsat borger til?

består af længerevarende terapeutiske/ psykologiske behandlingsforløb. Nogle ambulante tilbud er telefoniske eller digitale, mens andre indebærer, at borgeren møder fysisk op hos udbyderen. Borgeren kan tilbydes praktisk, juridisk, social og psykologisk støtte og kan derfor møde både socialrådgivere, psykologer og jurister i et ambulante tilbud. Mens nogle tilbud kun er for den voldsudsatte borger, har andre tilbud mulighed for også at tilbyde hjælp til den voldsudøvende partner og eventuelle børn.

Ambulante tilbud kan fx bestå af:

- Individuelle samtaleforløb af rådgivningsmæssig eller terapeutisk karakter.
- Terapeutiske gruppeforløb med andre personer, der har været udsat for vold i en nær relation.
- Par- eller familiesamtaler.
- Individuelle samtaler af terapeutisk karakter med eventuelle børn.
- Terapeutiske gruppeforløb for børnene, hvor de møder andre børn, der har oplevet vold i familien.
- Rådgivningsforløb for pårørende.
- Netværksgrupper med andre personer, der har været udsat for vold.
- Mentorordninger, hvor borgeren tilknyttes en mentor.

Der findes både specialiserede ambulante tilbud til personer, der fortsat er i et forhold med den voldsudøvende partner, og til personer, der har brudt med den voldsudøvende partner og har brug for støtte til at genetablere et liv uden vold (også kaldet efterværnstilbud).

Ambulante tilbud til personer, der fortsat er i et forhold med den voldsudøvende partner

Ambulante tilbud for personer, der fortsat er i et forhold med den voldsudøvende partner, har typisk til formål at hjælpe borgeren og eventuelle børn til at

Ønsker du eller borgeren rådgivning om borgerens situation eller relevante tilbud?

Så kan du ringe til Lev Uden Volds nationale hotline på **tlf. 1888**. Du kan fx henvise borgeren til Lev Uden Volds nationale hotline, hvis borgeren efterspørger rådgivning nu og her, hvis borgeren har svært ved at erkende at være udsat for partnervold, hvis borgerens motivation er svingende, eller hvis du i dit samarbejde med borgeren er i tvivl om, hvilket tilbud der er mest relevant for borgeren. Rådgiverne på hotlinen har også overblik over landets forskellige specialiserede ambulante tilbud og krisecentre. Bemærk, at der kan være ventetid hos nogle af de ambulante tilbud.

Du kan også finde en liste over ambulante tilbud og krisecentre her: <https://levudenvold.dk>

erkende og forstå volden og dens følger-virkninger for familien, afklare borgerens situation og styrke borgeren til at leve et liv uden vold. Har borgeren børn, vil tilbuddet desuden typisk give borgeren indsigt i de følger-virkninger, volden kan have for børnene, samt styrke borgeren i rollen som forælder. Der findes også ambulante tilbud, som tilbyder behandlingsforløb til par og dermed til både den voldsudsatte og voldsudøvende part.

Efterværnstilbud til personer, der har forladt den voldsudøvende partner

Ambulante efterværnstilbud er for voldsudsatte personer, der har forladt den voldsudøvende partner. Disse tilbud har til formål at hjælpe den voldsudsatte borger med at håndtere og bearbejde voldens fysiske, psykiske og sociale følger-virkninger. Derudover vil efterværnstilbud typisk have til hensigt at hjælpe borgeren med at begrænse og håndtere kontakten til den voldsudøvende ekspartner og støtte borgeren i at stå på egne ben.

Efterværnstilbud skal hjælpe borgeren til at genetablere et liv uden vold og mindske risikoen for, at borgeren vender tilbage til den voldsudøvende partner. Efterværnstilbud, der etableres i forlængelse af et krisecenterophold, kan have til formål at styrke borgeren i overgangsperioden fra ophold på et krisecenter til at bo i egen bolig.

4.2.2 Henvisning til krisecenter

På kvinde- og mandekrisecentrene kan borgeren modtage midlertidigt husly, beskyttelse, støtte, omsorg og rådgivning. Personalet på krisecentrene kan også vurdere, hvor akut en indsats der er behov for. Du kan henvide den voldsudsatte borger til et krisecenter, hvis fx:

- Du og/eller borgeren er bekymret for borgerens sikkerhed (fx hvis borgeren har været udsat for grov vold, hvis volden er eskaleret til nye voldsformer, eller i forbindelse med at samme voldsform udøves oftere).
- Borgeren akut mangler et sted at bo som følge af volden.
- Borgeren selv har et ønske om at komme på krisecenter.

På krisecentrene er der selvhenvenderprincip. Det betyder, at borgeren ikke skal visiteres til krisecentret, men kan henvende sig direkte til krisecentret, hvor krisecentrets leder træffer den endelige beslutning om indskrivning på baggrund af en samlet vurdering af, om borgeren er i målgruppen for det konkrete tilbud, og om krisecenteret har ledige pladser. Borgeren kan frit vælge, hvor i landet vedkommende ønsker at søge om indskrivning.

Voldsudsatte kvinder indskrives på kvindekrisecentre efter servicelovens § 109, som er særligt målrettet kvinder udsat for vold i en nær relation. Voldsudsatte mænd kan ikke indskrives efter servicelovens § 109 og indskrives i stedet

på boformer for personer med særlige sociale problemer under servicelovens § 110. § 110 tilbud dækker både mandekrisecentre, midlertidige boformer for både kvinder og mænd samt godkendte herberger.

Når vi i dette kapitel beskriver forpligtelser og indhold under servicelovens § 110, forholder vi os udelukkende til voldsudsatte mænd, som tager ophold i en boform efter § 110, idet voldsudsatte kvinder vil blive indskrevet under § 109. I resten af kapitlet vil § 110 tilbud derfor benævnes mandekrisecentre. Med dette mener vi mandekrisecentre, som er godkendte § 110 tilbud.

Der er en række forskelle på borgerens rettigheder og indholdet af tilbuddet, alt efter om borgeren indskrives efter servicelovens § 109 eller servicelovens § 110. Borgerens hjemkommune har pligt til at tilbyde rådgivning og vejledning om borgerens situation og til at informere om, hvilke rettigheder borgeren har. I nedenstående afsnit kan du læse om de forpligtelser, der gælder for kommunerne ift. indskrivning på hhv. kvinde- og mandekrisecentrene.

Kvindekrisecentre

Kommunerne skal, jf. servicelovens § 109, stk. 1, tilbyde kvinder midlertidigt ophold i boformer for kvinder med og uden børn (kvindekrisecenter), hvis de har været udsat for vold, trusler om vold eller tilsvarende kriser i familien eller

Ønsker du eller en borger viden om, hvilke krisecentre der har ledige pladser?

Så kan du og/eller borgeren kontakte Lev Uden Volds nationale hotline på **tlf. 1888**. Borgeren er anonym, og opkaldet vil heller ikke fremgå af borgerens telefonregning.

parforholdet. Alle kvinder over 18 år med lovligt og processuelt ophold¹ i Danmark kan søge om ophold på et kvindekrisecenter, hvis de er inden for målgruppen.

Kvinden kan indskrives på et kvindekrisecenter, uanset hvilken form for vold hun har været udsat for (fx fysisk, psykisk og seksuel vold). På kvindekrisecentrene tilbydes kvinderne midlertidigt husly, beskyttelse, støtte, omsorg og rådgivning. Der findes også enkelte kvindekrisecentre, som tager imod kvinder med misbrug og/eller psykiske lidelser samt kvinder i prostitutionsmiljøet.

Optagelse på og udskrivning fra kvindekrisecenter

Optagelse på et kvindekrisecenter kan ske anonymt ved kvindens egen henvendelse eller efter henvisning fra offentlige myndigheder, jf. servicelovens § 109, stk. 2. Det er krisecentrets leder, der træffer afgørelse om både optagelse på kvindekrisecentret og om udskrivning, jf. servicelovens § 109 stk. 3. Det er således også krisecentrets leder, der beslutter, hvornår kvinden er klar til at blive udskrevet (medmindre kvinden selv vælger at lade sig udskrive). Kommunen har således ikke kompetence til at beslutte, hvornår kvindens ophold bør ophøre.

Senest tre hverdage efter indskrivning af kvinden skal kvindekrisecentret orientere den kommune, der er forpligtet til at yde hjælp efter servicelovens § 109, og ligeledes skal kvindekrisecentret senest tre hverdage efter udskrivning af kvinden orientere kommunen, jf. servicelovens § 109, stk. 4 og 5. Det følger af servicelovens § 109, stk. 6, at denne orientering som udgangspunkt skal indeholde kvindens og eventuelle børns

navne, cpr-numre, dato for optagelse og udskrivning samt begrundelsen for dette. For kvinder, der optages anonymt, udelades kvindens og eventuelle børns navne og cpr-numre, og det skal i øvrigt sikres, at anonymiteten opretholdes.

Det følger af servicelovens § 109 og forældreansvarslovens §§ 1 og 2, at kvinden kan tage sit og den voldsudøvende partners fælles barn med sig på et kvindekrisecenter. Da indflytning på et kvindekrisecenter vil være midlertidig, kræves der ikke ændring af kvindens og barnets bopælsadresse, hvorfor barnet kan flytte med moderen på krisecenter uden samtykke fra den anden forælder under hensyn til barnets tarv. Hvis partneren udøver vold mod den anden forælder eller barnet, har den voldsudsatte forælder pligt til at beskytte sit barn evt. ved at forlade hjemmet sammen med barnet. Den voldsudøvende forælder kan dog søge om samvær med barnet hos Familieretshuset.

Indledende og koordinerende støtte og vejledning

Kommunen er efter servicelovens § 109, stk. 7 forpligtet til at tilbyde indledende og koordinerende støtte og vejledning til kvinder, som kommer på kvindekrisecenter. Den indledende rådgivning skal iværksættes så tidligt som muligt efter orientering om optagelse på kvindekrisecentret og skal introducere kvinden til den koordinerende rådgivning og skabe kontakt mellem kvinden og den kommunale medarbejder, der varetager den koordinerende rådgivning. Den koordinerende rådgivning gives i forhold til bolig, økonomi, arbejdsmarked, skole, daginstitutioner, sundhedsvæsen m.v. og skal understøtte de enkelte dele i kommunens øvrige tilbud. Rådgivningen gives, indtil

¹ Processuelt ophold gives til en person, som i forbindelse med sit (lovlige) ophold i Danmark indgiver ansøgning om opholdstilladelse. Personen tildeles alene processuelt ophold, hvis den pågældende under ansøgningens behandling ikke har en anden gyldig opholdstilladelse.

Tabel 5: Kvinder indskrevet på kvindekrisecenter efter servicelovens § 109

Målgruppe	§ 109 tilbud er udelukkende for voldsudsatte kvinder og eventuelle medfølgende børn. Medarbejdere på § 109 tilbud er specialiserede i at arbejde med kvinder, der har været udsat for vold i en nær relation.
Indskrivning og udskrivning	Kvinder kan indskrives anonymt på et § 109 tilbud. Indskrivning kan ske ved kvindens egen henvendelse eller efter henvendelse fra offentlige myndigheder, jf. § 109, stk. 2. Det er lederen af § 109 tilbuddet, der træffer afgørelse om ind- og udskrivning på kvindekrisecentret, jf. § 109, stk. 3. Kvinden behøver således ikke henvisning fra kommunen for at søge om indskrivning. Det er ligeledes lederen af tilbuddet, der beslutter, hvornår kvinden er klar til at blive udskrevet, medmindre kvinden selv vælger at lade sig udskrive.
Indledende og koordinerende støtte og vejledning	Kommunen har, jf. § 109, stk. 7, en særlig rådgivningsforpligtelse (indledende koordinerende rådgivning) over for kvinder indskrevet på et § 109 tilbud. Kommunen skal desuden tilbyde kvinden at udarbejde en handleplan efter servicelovens § 141, stk. 2, nr. 2.
Gratis psykologbehandling til kvinden og medfølgende børn	Kvinder med ophold på et § 109 tilbud har ret til op til 10 timers gratis psykologbehandling, jf. § 109, stk. 9. Børn, der følger med deres mor på et § 109 tilbud, har også ret til op til 10 timers gratis psykologbehandling, jf. § 109, stk. 8.

kvindens og hendes eventuelt medfølgende børn er etableret i egen bolig.

Kommunen skal desuden tilbyde at udarbejde en handleplan til personer, der ikke kan opholde sig i egen bolig, jf. servicelovens § 141 stk. 2, nr. 2. Handleplanen har et fremadrettet sigte og skal beskrive formålet med indsatsen, hvilken indsats der er nødvendig og den forventede varighed af indsatsen,

jf. servicelovens § 141, stk. 3. Handleplanen bør så vidt muligt udarbejdes i samarbejde med kvinden, jf. servicelovens § 141, stk. 4.

Pligt til at tilbyde psykologbehandling til kvinder og medfølgende børn på § 109 kvindekrisecentre

Kommunen skal ifølge servicelovens § 109, stk. 9 tilbyde 10 timers psykologbehandling til kvinder, der får ophold på et kvindekrisecenter efter § 109, stk. 1. Der er tale om et tilbud, som kvinderne kan takke nej til. Kvinderne kan også aftale færre timer eller afbryde forløbet undervejs. Ifølge servicelovens § 109, stk. 8 skal kommunen ligeledes tilbyde 4-10 timer psykologbehandling til alle børn, der ledsager deres mor på et kvindekrisecenter.

Pligten til at tilbyde kvinder og deres ledsagende børn psykologbehandling gælder uanset opholdets varighed og skal

Det er ikke et krav, at kvinden politianmelder volden for at kunne flytte på et kvindekrisecenter

Kvinden kan indskrives på et kvindekrisecenter, uanset hvilken form for vold hun har været udsat for (fx fysisk, psykisk og seksuel vold), og uanset om volden er politianmeldt eller ej.

varetages af en autoriseret psykolog. Psykologbehandlingen skal iværksættes under selve opholdet eller i umiddelbar forlængelse heraf. Moderen kan afslå at give samtykke til psykologbehandling af barnet. I sådanne tilfælde skal kommunen vurdere, om der er behov for at iværksætte foranstaltninger uanset det manglende samtykke, hvis det vurderes at være til barnets bedste.

Mandekrisecentre

Mænd kan ikke optages under servicelovens § 109, da paragraffen er målrettet voldsudsatte kvinder. Voldsudsatte mænd bliver derfor optaget på en boform efter servicelovens § 110. § 110 forpligter kommunerne til at tilbyde midlertidigt ophold i boformer til ”*personer med særlige sociale problemer, som ikke har eller ikke kan opholde sig i egen bolig, og som har behov for botilbud og for tilbud om aktiverende støtte, omsorg og efterfølgende hjælp*”. Som tidligere nævnt forholder vi os i dette kapitel udelukkende til voldsudsatte mænd, som tager ophold i en boform efter § 110, og bruger derfor betegnelsen mandekrisecentre, hvorved vi henviser til mandekrisecentre, som er godkendte § 110 tilbud.

Mandekrisecentrene tilbyder midlertidigt husly, omsorg, rådgivning og sikkerhed til bl.a. voldsudsatte mænd. På nogle af mandekrisecentrene har mændene mulighed for at have deres mindreårige børn med. Alle mænd over 18 år med lovligt og processuelt ophold² i Danmark kan komme på et mandekrisecenter, hvis de er inden for målgruppen. Manden kan optages på et mandekrisecenter efter § 110, uanset hvilken form for vold han har været udsat for (fx fysisk, psykisk og seksuel vold).

Servicelovens § 110 indeholder ikke de samme rettigheder som servicelovens § 109 og er ikke specifikt målrettet mænd, der er blevet udsat for vold i en nær relation.

Optagelse på og udskrivning fra mandekrisecentre

Det er lederen af mandekrisecentret, der træffer afgørelse om optagelse på og udskrivning fra mandekrisecentret, jf. servicelovens § 110, stk. 3. Optagelse kan ske ved egen henvendelse eller efter henvisning fra offentlige myndigheder, jf. servicelovens § 110, stk. 2. På mandekrisecentre under § 110 er det ikke muligt at blive anonymt indskrevet. Dog gælder reglen om særlig adressebeskyttelse, som politiet kan benytte, jf. CPR-lovens § 6.

Der gælder de samme forpligtelser ift. orientering af kommunen som ved ophold på kvindekrisecentrene. Senest tre hverdage efter indskrivning af manden skal mandekrisecentret orientere den kommune, der er forpligtet til at yde hjælp efter servicelovens § 110, og ligeledes skal mandekrisecentret senest tre hverdage efter udskrivning af manden orientere kommunen, jf. serviceloven § 110, stk. 4 og 5. Det følger af servicelovens § 110, stk. 6, at denne orientering som udgangspunkt skal indeholde mandens og eventuelle børns navne, cpr-numre, dato for optagelse og udskrivning samt begrundelsen for dette.

Indledende og koordinerende rådgivning samt udarbejdelse af handleplan

Servicelovens § 109-lovfæstede ret til koordinerende rådgivning for kvinder, der har ophold på et kvindekrisecenter, findes ikke i servicelovens § 110. Kom-

² Processuelt ophold gives til en person, som i forbindelse med sit (lovlige) ophold i Danmark indgiver ansøgning om opholdstilladelse. Personen tildeles alene processuelt ophold, hvis den pågældende under ansøgningens behandling ikke har en anden gyldig opholdstilladelse.

Tabel 6: Mænd indskrevet på et botilbud/mandekrisecenter efter servicelovens § 110

Målgruppe	§ 110 tilbud er for mænd og kvinder med forskellige sociale problematikker, hvoraf vold kan være én af dem. Der vil derfor også kunne bo mænd og kvinder med andre sociale problematikker end vold på et § 110 tilbud. På nogle af tilbuddene kan borgeren medbringe mindreårige børn. Medarbejdere på § 110 tilbud er ikke nødvendigvis specialiseret i at arbejde med personer, der har været udsat for vold.
Indskrivning og udskrivning	Mænd kan ikke indskrives anonymt på § 110 tilbud. Indskrivning kan ske ved mandens egen henvendelse eller efter henvendelse fra offentlige myndigheder, jf. § 110, stk. 2. Manden behøver ikke henvisning fra kommunen for at søge om indskrivning. Det er lederen af § 110 tilbuddet, der træffer afgørelse om ind- og udskrivning på tilbuddet, jf. § 110, stk. 3. Det er ligeledes lederen af tilbuddet, der beslutter, hvornår manden er klar til at blive udskrevet, medmindre manden selv vælger at lade sig udskrive.
Generel vejledningspligt og tilbud om udarbejdelse af handleplan	Kommunen har en generel vejledningsforpligtelse, hvis manden henvender sig med et ønske om vejledning eller anmodning om tilskud, boliganvisning mv. Kommunen skal desuden tilbyde manden at udarbejde en handleplan efter servicelovens § 141, stk. 2, nr. 2.
Forsøgsordning vedr. gratis psykologbehandling til mænd og medfølgende børn	Kommunen har på nuværende tidspunkt ikke pligt til at tilbyde psykologbehandling til mænd udsat for vold og evt. ledsagende børn indskrevet på § 110 tilbud. Der er dog politisk besluttet, at der i 2022-2023 skal iværksættes en forsøgsordning hos Lev Uden Vold, hvor mænd udsat for vold i nære relationer på § 110 tilbud tilbydes op til 10 timers gratis psykologhjælp, mens eventuelt ledsagende børn tilbydes 4-10 timers gratis psykologhjælp.

munen har dog en generel vejledningsforpligtelse, hvis mænd optaget på et mandekrisecenter efter servicelovens § 110 henvender sig med et ønske om vejledning eller anmodning om tilskud, boliganvisning mv.

Kommunen skal desuden tilbyde at udarbejde en handleplan til personer, der ikke kan opholde sig i egen bolig, jf. servicelovens § 141 stk. 2, nr. 2. Handleplanen skal bl.a. angive, hvilken indsats der er nødvendig samt den forventede varighed af indsatsen, jf. servicelovens § 141, stk. 3. Handleplanen bør så vidt muligt udarbejdes i samarbejde med manden, jf. servicelovens § 141, stk. 4.

Det er ikke et krav, at manden politianmelder volden for at kunne flytte på et mandekrisecenter.

Manden kan indskrives på et mandekrisecenter, uanset hvilken form for vold han har været udsat for (fx fysisk eller psykisk vold), og uanset om volden er politianmeldt eller ej.

Forsøgsordning vedr. psykologbehandling til mænd og medfølgende børn på mandekrisecentre og botilbud efter servicelovens § 110

Kommunen har på nuværende tidspunkt ikke pligt til at tilbyde psykologbehandling til mænd udsat for vold og evt. ledsagende børn indskrevet på et mande-

krisecenter efter servicelovens § 110. Eventuel psykologbistand må i dag ske efter en konkret og individuel vurdering, jf. kommunernes generelle forvaltningsretlige pligter (se afsnit 4.1.).

Dog er der truffet politisk beslutning om, at Lev Uden Vold i en forsøgsperiode i 2022 og 2023 tilbyder mænd udsat for vold i nære relationer på mandekrisecentre og botilbud efter servicelovens § 110 op til 10 timers psykologhjælp. Herunder tilbydes eventuelle ledsagende børn mulighed for 4-10 timers psykologhjælp i forbindelse med opholdet.

Kommunalt handleansvar for ophold efter servicelovens §§ 109 og 110

Opholdskommunen er den kommune, der har pligt til at yde hjælp til borgeren, jf. retssikkerhedslovens § 9, stk. 1. En person har opholdskommune der, hvor personen har sin bopæl eller sædvanligvis opholder sig, jf. retssikkerhedslovens § 9, stk. 2.

For voldsudsatte, der har ophold på et krisecenter efter servicelovens §§ 109 og 110, forudsætter retssikkerhedslovens § 9, stk. 7, at den oprindelige opholdskommune (personens tidligere bopælskommune) har pligt til at yde hjælp efter serviceloven, når en borger tager ophold på et krisecenter under servicelovens §§ 109 eller 110 beliggende i en anden kommune. Denne pligt består, så længe personen har ophold på krisecentret, jf. retssikkerhedslovens § 9, stk. 8.

Det vil sige, at handleforpligtelsen, i forhold til den hjælp borgeren skal ydes efter serviceloven, bevares for den tidligere hjemkommune, selvom personen flytter fra ét krisecenter til et nyt, som evt. kan være beliggende i en tredje kommune. Forpligtelsen til at yde hjælp efter serviceloven gælder både betalingen for borgerens ophold på krisecentret og al anden hjælp, som skal ydes efter

serviceloven – fx børnefaglige undersøgelser og støtte efter servicelovens bestemmelser.

Dette indebærer i praksis, at en voldsudsat borger, som har taget ophold på et krisecenter efter servicelovens §§ 109 og 110, som er beliggende i en anden kommune end borgerens bopælskommune, kan have to forskellige kommuner med handleansvar i juridisk forstand, alt efter hvilken lovgivning hjælpen udspringer af. Dette skyldes, at borgeren i mange tilfælde ender med både at have en tidligere hjemkommune, som er ansvarlig efter servicelovens regler, og en ny opholdskommune, som er ansvarlig på andre områder – fx vedrørende ydelser efter lov om aktiv socialpolitik.

Hvornår etablerer en borger ny opholdskommune på andre regelområder end serviceloven?

Det beror på en konkret og individuel vurdering, hvornår en voldsudsat borger, som har ophold på et krisecenter efter servicelovens §§ 109 eller 110, erhverver ny opholdskommune efter retssikkerhedslovens § 9, stk. 2. Når borgeren henvender sig til kommunen, må kommunen vurdere, om borgeren har en sådan tilknytning til kommunen, at retssikkerhedslovens § 9, stk. 2 finder anvendelse. Enkelte dages ophold vil ikke være tilstrækkeligt til, at krisecentret kan karakteriseres som værende der, borgeren ”sædvanligvis opholder sig”. Det fremgår af forarbejderne til retssikkerhedslovens § 9, stk. 2, at borgerens tilmelding til folkeregisteret ikke er afgørende, men at den indgår i kommunens samlede vurdering af borgerens tilknytning til kommunen. Pligten til at yde hjælp består, indtil borgeren har erhvervet ny opholdskommune, jf. retssikkerhedslovens § 9, stk. 10.

Betaling for krisecenterophold

Det er borgerens oprindelige opholdskommune, der betaler størstedelen af

krisecenteropholdet, jf. retssikkerhedslovens § 9, stk. 7. Hvis kommunerne er uenige om, hvem der har betalingsforpligtelsen, er det den kommune, hvor borgeren senest har haft folke-registeradresse, der fungerer som opholdskommune, og derved skal betale, indtil uenigheden er afklaret, jf. retssikkerhedslovens § 9, stk. 12.

Egenbetaling for en mindre del af udgifterne for krisecenteropholdet, jf. bekendtgørelse om egenbetaling for midlertidigt ophold i boformer

Borgeren skal som udgangspunkt selv betale en mindre del af udgifterne til krisecenteropholdet som egenbetaling. Udgangspunktet er, at borgeren betaler for opholdet af sin arbejdsindtægt, pension, kontanthjælp eller anden indtægt. Satsene reguleres årligt og er i 2021 sat til 89 kroner pr. døgn for midlertidigt ophold i en boform efter § 109 (kvindekrisecentre) og 93 kroner pr. døgn for midlertidigt ophold i en boform efter servicelovens § 110 (mandekrisecentre).

Egenbetalingen er for logi (herunder el og varme) samt betaling for eventuelt medfølgende børn, jf. bekendtgørelsens § 2, stk. 2 og servicelovens §§ 109 og 110. Derudover kan der fastsættes egenbetaling for kost og vask.

Har borgeren ingen indtægt, fastsættes der ingen egenbetaling, jf. bekendtgørelsens § 5, stk. 3. I disse tilfælde kan kommunen fastsætte og udbetale et mindre beløb til personlige fornødenheder, jf. bekendtgørelsens § 5, stk. 1 og servicelovens §§ 109 og 110.

Borgeren kan søge om nedsættelse af egenbetaling hos kommunen. I vurderingen af, om der kan ske nedsættelse af egenbetaling, indgår følgende forhold:

1) Om borgeren opretholder egen bolig samtidig med, at borgeren tager ophold

på et krisecenter, og 2) borgerens økonomiske råderum i øvrigt – herunder borgerens mulighed for at spare penge sammen til at etablere sig i en ny bolig, jf. bekendtgørelsens § 2, stk. 1 og servicelovens §§ 109 og 110.

GDPR (videregivelse af fortrolige oplysninger)

Når forældrene til et barn har fælles forældremyndighed, vil begge forældre have adgang til oplysninger om barnet på digitale kommunikationsplatforme tilknyttet barnets skole (fx Aula og Tabulex). Her vil barnets adresse bl.a. fremgå, da en adresseoplysning er en almindelig personoplysning, jf. GDPR-forordningens artikel 6.

Hvis der er tale om en beskyttet adresse, fx på et krisecenter, vil denne adresseoplysning overgå til at være en oplysning af fortrolig karakter, som efter GDPR-reglerne vil være beskyttelsesværdig. I sådanne tilfælde må den beskyttede krisecenteradresse ikke videregives til uvedkommende, fx den voldsudøvende forælder, selvom denne forælder også er forældremyndighedsindehaver. Hvis en fortrolig oplysning videregives uberettiget, er der tale om databrud. I sådanne tilfælde har barnets skole og kommunen anmeldelsespligt til Datatilsynet for brud på datasikkerheden. Anmeldelsen skal ske senest 72 timer efter databrudet har fundet sted, jf. GDPR-forordningens artikel 33, stk. 1.

I tilknytning kan der desuden henvises til straffelovens § 152, forvaltningslovens § 27 og offentlighedslovens § 30 vedrørende videregivelse af fortrolige oplysninger, beskyttelse heraf, tavshedspligt og retten til aktindsigt.

4.2.3 Henvisning til politiet

Hos politiet kan borgeren anmelde volden, få foretaget en risikovurdering (læs mere om risikovurderinger i afsnit 2.1) og få

iværksat midlertidige foranstaltninger over for den voldsudøvende part.

Du bør henvise borgeren til politiet, hvis:

- Du og/eller borgeren er bekymret for borgerens sikkerhed (fx hvis borgeren har været udsat for grov vold, at volden er eskaleret fx til nye voldsformer eller i forbindelse med, at samme voldsform udøves oftere).
- Hvis borgeren ønsker at anmelde volden.
- Hvis borgeren ønsker en overfaldsalarm, tilhold mod partneren eller lignende.

Følgende afsnit indeholder oplysninger om anmeldelse af vold, strafferammen og forældelsesfrister for forskellige voldsformer, samt hvad politiet ellers kan hjælpe voldsudsatte borgere med.

Hvordan anmelder borgeren vold?

Anmeldelse af vold skal indgives til den politikreds, hvor volden har fundet sted, og kan foregå både telefonisk, personligt og skriftligt. Det er ikke et krav, at anmeldelsen sker straks efter, at den voldelige hændelse har fundet sted. Det er dog altid en fordel, at volden anmeldes tidligst muligt, da det kan blive vanskeligere for politiet at indsamle beviser, jo længere tid der går. Derudover er der forskellige forældelsesfrister, alt efter hvilken voldsform der er begået (læs mere om forældelsesfrister på side 81).

Borgeren vil blive bedt om at fortælle om de hændelser, borgeren har været udsat for, samt give eventuelle billeder eller notater om hændelserne til politiet. Borgeren har i visse tilfælde mulighed for at få en bistandsbeskikket advokat i forbindelse med bl.a. en straffesag om vold. Bistandsadvokaten kan bl.a. give borgeren råd og vejledning, mens politiet efterforsker sagen, og hvis sagen skal for retten. Ligesom bistandsadvokaten også

kan rådgive borgeren, hvis vedkommende er bange for at blive opsøgt af den tidligere partner.

Som oftest vil politianmeldelsen indebære, at både den voldsudsatte person og partneren afhøres af politiet. Partneren til den voldsudsatte borger vil derfor typisk blive kontaktet af politiet og få at vide, hvad den voldsudsatte har forklaret politiet. Afhøringen kan foregå i hjemmet eller på politistationen, og parterne afhøres altid hver for sig.

Har der været børn involveret, vil politiet foretage afhøringen af dem på en sådan måde, at der tages hånd om barnets situation, og barnet skånes mest muligt.

Du kan også selv anmelde volden til politiet, hvis du er bekymret for borgerens sikkerhed, og borgeren ikke selv anmelder volden.

Betingelser for at kunne anmelde vold

Borgeren kan altid anmelde vold. Der er dog forskellige forældelsesfrister, som er relevante at være opmærksom på. I dette afsnit kan du læse om strafferamme samt forældelsesfrister for anmeldelse af forskellige voldsformer.

Voldsformer i straffeloven

I det følgende afsnit gennemgås de mest relevante lovbestemmelser ved sager om partnervold.

Fysisk vold

Ifølge straffelovens § 244 er fysisk vold ulovligt, uanset om de to parter har en relation til hinanden eller ej. Hvis volden foregår gentagne gange over en periode af en person i eller nært knyttet til den voldsudsattes husstand, uden at forholdet er omfattet af straffelovens § 245 om vold af særligt rå, brutal eller farlig karakter, kan handlingen straffes med fængsel indtil 6 år.

Eksempler på voldshandlinger, der kan dømmes efter § 244, er lussinger og knytnæveslag, kast med genstande mod en anden, spytning flere gange i hovedet og bid. Er volden af en grov karakter eller med alvorlige skader (såsom varig invalidering) eller døden til følge, kan straffen stige til fængsel i 10 år, jf. straffelovens §§ 245 og 246.

Psykisk vold (herunder materiel og økonomisk vold)

Fra den 1. april 2019 trådte en ny straffebestemmelse om psykisk vold i kraft. Straffelovens § 243 kriminaliserer psykisk vold på lige fod med fysisk vold med bøde eller fængsel i op til 3 år. En række betingelser skal alle være opfyldt, før der dømmes efter § 243:

- Handlingerne skal være begået af en person, som er eller har været knyttet til den voldsudsatte persons husstand.
- Handlingerne skal være gentagen i en periode (kravet om gentagen adfærd indebærer ikke, at adfærden skal bestå af samme type krænkelser).
- Handlingerne skal være groft nedværdigende, forulempende eller krænkende.
- Handlingerne skal være egnet til at styre den voldsudsatte.
- Handlingerne skal være forsætlige (bevidste).

Handlinger, der hører under bestemmelsen, er fx at:

- Spredde falske rygter om partneren til fx partnerens arbejdsplads, familie eller venner.

- Dele private billeder af partneren uden partnerens samtykke.
- Overvåge partneren, fx vha. digitale tjenester og gps-udstyr.
- Ydmyge og nedgøre partneren.
- Tvinge partneren til at gøre noget, som vedkommende ikke bryder sig om, fx at gennemføre eller afbryde en graviditet.
- Manipulere og påvirke partnerens tanker, holdninger eller adfærd. Fx at fordreje en situation således at udøverens krænkende adfærd opleves som selvforskyldt af den voldsudsatte partner.
- True partneren eller dennes børn eller nærmeste.
- At tage kontrol over partnerens dagligdag, fx ved at beslutte, hvornår partneren må sove, hvem partneren må omgås og hvornår, samt hvilket tøj partneren må tage på.
- Ignorere partneren.
- Indskrænke partnerens bevægelsesfrihed, fx isolere partneren fra adgang til sundhedsvæsen, uddannelse eller arbejdsmarked.
- Isolere partneren fra sit barn.
- Give fejlagtig information om partneren til offentlige myndigheder.

Straffelovens § 243 omfatter ligeledes materiel og økonomisk vold, idet bestemmelsen også kan omfatte handlingerne, hvor vedkommende:

- Tager kontrol over partnerens økonomi.
- Ødelægger eller truer med at ødelægge partnerens personlige ejendele.

Seksuel vold

Den 1. januar 2021 trådte en ny voldtægtsbestemmelse i kraft i Danmark, straffelovens § 216. Voldtægt straffes, jf. straffelovens § 216, stk. 1 med fængsel indtil 8 år, hvis en person har samleje med en person, der ikke har samtykket heri. Straffen kan stige til fængsel i 12 år, hvis voldtægten har haft en særligt farlig eller grov karakter, eller der foreligger

Her kan du læse mere om psykisk vold

Du kan læse en uddybning af straffebestemmelsen om psykisk vold (straffelovens § 243) i Lev Uden Volds juridiske notat på: www.levudenvold.dk

Husk at sikre dokumentation af volden

Du bør opfordre den voldsudsatte borger til at sikre dokumentation af volden, fx i form af billeder af påførte skader.

Ved fysisk eller seksuel vold bør den voldsudsatte borger kontakte skadestue, egen læge, Center for Seksuelle Overgreb eller Center for Voldtægts-ofre inden for 5-7 dage efter overgrebet, så der kan foretages en DNA-test. Det er vigtigt, at borgeren henvender sig på skadestuen eller hos egen læge, så snart det er muligt, hvis borgeren har smerter, synlige skader/mærker eller andet, som vil kunne dokumenteres under en eventuel straffesag.

Ved psykisk vold kan borgeren fx dokumentere volden i form af gemte sms'er, dagbogsnotater, lægejournaler og krisecentererklæringer.

Har du eller borgeren brug for rådgivning om voldtægt eller andre seksuelle overgreb?

Så kan I ringe til Lev Uden Volds nationale hotline på tlf. **1888**

særligt skærpende omstændigheder, jf. § 216, stk. 3.

Den nye voldtægtslovgivning adskiller sig fra den tidligere lovgivning ved at være baseret på samtykke. Samtykke skal gives frivilligt og være udtryk for den pågældendes fri vilje. Samtykke kan fx komme til udtryk gennem ord eller handlinger, såsom kys, berøringer eller nydende lyde. Selvom sådanne handlinger er forekommet, kan der være situationer, hvor der ikke har været

samtykke, fx hvis samlejet er gennemført under omstændigheder, der er egnet til at virke intimiderende.

Der er som udgangspunkt en formodning om, at en person, der samtykker i et samleje, ikke blot forholder sig helt passivt, men deltager i et eller andet omfang. I situationer, hvor den ene part har udvist total passivitet, må personen, der ønsker samlejet gennemført, derfor gøre noget for at sikre sig, at den anden part samtykker. Det er personernes adfærd umiddelbar i sammenhæng med og på tidspunktet for samlejet, som er afgørende for at vurdere, om der er tale om samtykke. Foregående flirtende adfærd eller kys kan fx ikke i sig selv anses som samtykke til samleje.

Stalking

Fra d. 1. januar 2022 trådte en ny selvstændig straffebestemmelse om

Er borgeren udsat for stalking af en tidligere partner?

Så kan du henvise borgeren til Dansk Stalking Center. Her kan borgeren modtage rådgivning, downloade et logskema, hvor borgere kan registrere kontaktforsøg og hændelser, samt downloade appen Skytsengel. Appen Skytsengel kan skabe tryghed hos den voldsudsatte, ved at vedkommende kan anmode om forskellige behov for hjælp fra netværket, hvis vedkommende er utryk, fx at netværket følger dem på GPS eller kommer akut hjem til dem.

Læs mere om Dansk Stalking Center, logskemaet og appen Skytsengel her: <https://www.danskstalkingcenter.dk>

stalking i kraft i Danmark, straffelovens § 242. Iflg. bestemmelsen straffes den, der på en måde, som er egnet til at krænke en anden persons fred, systematisk og vedvarende kontakter, forfølger eller på anden måde chikanerer den pågældende, for stalking med bøde eller fængsel indtil 3 år. Der skal være tale om en adfærd, som i almindelighed opfattes som et mønster. Enkeltstående krænkelser, fx en enkelt chikanøs opringning, falder således uden for bestemmelsen. Kravet om en systematisk og vedvarende adfærd indebærer ikke, at adfærden nødvendigvis skal bestå af samme type krænkelser.

Digital vold

Straffelovens §§ 264a, 264b og 264d beskriver forskellige former for handlinger, der kan karakteriseres som psykisk vold, digital vold og stalking, og som kan straffes med bøde eller fængsel op til 6 måneder.

Eksempler på handlinger, der kan straffes efter disse bestemmelser, er, hvis en person:

1. Uberettiget fotograferer personer, der befinder sig på et ikke frit tilgængeligt sted, eller hvis personen uberettiget iagttager andre personer ved hjælp af fx en kikkert, jf. straffelovens § 264a.
2. Benytter GPS eller lignende til at registrere en andens adfærd, jf. straffelovens § 264b.
3. Videregiver meddelelser eller billeder vedrørende en andens private forhold, jf. straffelovens § 264d. Foreligger der særligt skærpene omstændigheder i relation til beskederne eller videregivelsens karakter og omfang eller antallet af berørte personer, kan straffen stige til fængsel indtil 3 år, jf. § 264 d, stk. 2.

Af forarbejderne til straffelovens § 243 fremgår det, at psykisk vold ligeledes kan

udøves ved hjælp af digitale tjenester såsom telefon, sms, GPS-sporing, sociale medier mv. Det anses desuden for at være "forulepende" handlinger, hvis man sender private billeder af en person til andre, eller hvis man ofte sender beskeder til en anden om, at man har kendskab til, hvor den pågældende befinder sig, jf. straffelovens § 243. I sidstnævnte tilfælde kan den person, der udøver den digitale vold og/eller stalking, få andre til at foretage de nævnte handlinger for sig (stalking by proxy).

Vold mod børn

Iflg. straffelovens § 213 straffes krænkelser ved vanrøgt eller nedværdigende behandling af ens ægtefælle, barn eller andre under vedkommendes myndighed eller forsorg under 18 år med fængsel indtil 2 år. Vold og overgreb mod et barn er desuden omfattet af straffelovens §§ 216, 243, 244, 245, 246 og 260, som tidligere er gennemgået.

Det vil som udgangspunkt være en skærpene omstændighed, hvis volden begås mod et barn, hvilket betyder, at fx simpel vold mod voksne kan blive straffet efter straffelovens § 244 (simpel vold), mens samme handling vil kunne blive straffet efter straffelovens § 245 (grov vold), hvis det begås mod et barn. Ved overtrædelse af straffelovens § 216 stk. 2, hvor der er tale om samleje med et barn under 12 år, straffes voldtægt med fængsel indtil 12 år.

Forældelsesfrister for de forskellige voldsformer i straffeloven

Der findes forskellige forældelsesfrister alt afhængigt af, hvilken vold borgeren har oplevet. Når forældelsesfristen er indtrådt, vil den pågældende voldsform ikke kunne straffes, jf. straffelovens §§ 92-94. Det er derfor væsentligt at gøre borgeren opmærksom på forældelsesfristerne, hvis borgeren ønsker at anmelde partnervold.

Forældelsesfristen regnes fra den dag, hvor volden senest har fundet sted, jf. straffelovens § 94. Hvis den voldsudøvende part ved vold, ulovlig tvang efter straffelovens § 260 eller på anden måde ved en strafbar handling har tvunget den voldsudsatte til at undlade at anmelde lovovertrædelsen til politiet, regnes forældelsesfristen dog tidligst fra det tidspunkt, hvor tvangen er ophørt, jf. straffelovens § 94, stk. 4.

Jf. straffelovens § 93 er forældelsesfristen:

1. 2 år, når der ikke er hjemlet højere straf end fængsel i 1 år for overtrædelsen.
2. 5 år, når der ikke er hjemlet højere straf end fængsel i 4 år.

3. 10 år, når der ikke er hjemlet højere straf end fængsel i 10 år.
4. 15 år, når der ikke er hjemlet højere straf end fængsel på bestemt tid.

For overtrædelse af bl.a. §§ 245 a (kvindelig omskæring) og 246 (grov fysisk vold med alvorlige skader eller døden til følge), jf. §§ 245 a, og 260, stk. 2 (ulovlig tvang) over for en person under 18 år eller af § 232 (blufærdighedskrænkelser) over for et barn under 15 år regnes forældelsesfristen dog tidligst fra den dag, hvor barnet fylder 21 år, jf. straffelovens § 94 stk. 4. For overtrædelse af §§ 243 (psykisk vold), 244, stk. 2 (simpel fysisk vold), 245 (grov fysisk vold) og 246 (grov fysisk vold med alvorlige skader eller døden

Hvad kan politiet ellers hjælpe med?

<p>Risiko- og sikkerheds-vurdering</p>	<p>Samtlige af Danmarks 12 politikredse har medarbejdere, der er certificerede i at foretage standardiserede risikovurderinger af både den voldsudsattes sikkerhed og af den voldsudøvende borgers risiko for at begå ny vold (læs mere om risikovurdering i afsnit 2.1). Disse medarbejdere er uddannet i at vurdere risiko og sikkerhed ift. vold i nære relationer, stalking og æresrelaterede konflikter. Hvis du er bekymret for en borgers sikkerhed, kan politiet således hjælpe dig med at vurdere borgerens situation.</p>
<p>Adressebeskyttelse</p>	<p>Politiet kan iværksætte en særlig adressebeskyttelse for en borger, som udsættes for trusler mod sin person i forbindelse med æres- eller samlivsrelaterede konflikter, eller hvis vedkommende er offer for chikane, forfølgelse eller stalking, jf. CPR-lovens § 6, stk. 6. Det er politiet, der skriftligt orienterer borgerens bopælskommune, som herefter skal registrere vedkommende som værende uden fast bopæl i kommunen, selvom borgeren har bopæl eller fast opholdssted i kommunen.</p> <p>Kommunerne skal på eget initiativ registrere børn, som har eller får samme bopæl som en forælder, for hvem politiet har iværksat den særlige adressebeskyttelse, så længe barnet bor sammen med forælderen, jf. CPR-lovens § 6, stk. 8. Det samme gælder samlevende og samlevendes børn.</p> <p>Hvis en borger, der er omfattet af den særlige adressebeskyttelse, flytter til en ny kommune, skal tilflytningskommunen registrere borgeren som værende uden fast bopæl i tilflytningskommunen, jf. CPR-lovens § 6, stk. 7. Ændres personens bopæl eller faste opholdssted, mens personen er registreret som værende uden fast bopæl, skal kommunen underrette politiet herom.</p>
<p>Tilhold, opholdsforbud og bortvisning</p>	<p>I Danmark har vi en særlig lov om tilhold, opholdsforbud og bortvisning, jf. lov nr. 112 af 3. februar 2012, også benævnt "tilholdsloven". Det er politiet, der træffer afgørelse om tilhold. Et tilhold kan bringes i anvendelse med henblik på at begrænse en persons muligheder for at udøve yderligere krænkelser mod den udsatte part.</p>

<p>Tilhold, opholdsforbud og bortvisning</p>	<p>Tilhold Ved et tilhold forbydes den udøvende part at kontakte, rette henvendelse til eller at opsøge den anden, både personligt, mundtligt og skriftligt i op til fem år. Der kan ikke gives et tilhold, hvis den udsatte bor sammen med den person, der forfølger eller chikanerer ham/hende. Tilhold bruges særligt i forbindelse med stalking af særlig grov karakter over en længere periode. Hvis tilholdet overtrædes, sanktioneres der først med bøde og derefter fængsel. Tilhold gives primært, når en voldssag er ved at blive behandlet, jf. tilholdslovens §§ 1, 2, 5 og 6. Man behøver ikke at være skilt eller separeret, men samlivet skal være ophørt, for at et tilhold kan gives. Hvis samlivet ikke er ophørt, kan bortvisning evt. anvendes i stedet.</p> <p>Bortvisning Ved bortvisning kan en person over 18 år forbydes at opholde sig i sit hjem. Forbuddet gælder for et fastsat tidsrum på op til 4 uger, jf. tilholdslovens § 10. Bortvisning kan ske, hvis en person fx har begået vold eller har truet om vold mod et medlem af sin husstand, og der efter det oplyste er bestemte grunde til at antage, at den pågældende ved forbliven i hjemmet atter vil begå en sådan lovovertrædelse, jf. tilholdslovens §§ 7 og 8. Det vil blandt andet sige, at man kan bortvises, hvis man udøver vold i hjemmet og politiet vurderer, at der er bestemte grunde til at antage, at man fortsat vil udøve vold.</p> <p>Opholdsforbud Et opholdsforbud er et forbud mod at opholde sig eller færdes i et nærmere afgrænset område, hvor den anden part ofte færdes, fx i nærheden af den andens bopæl, opholdssted, uddannelsesinstitution eller arbejdsplads, i op til et år. Opholdsforbud kan gives, når et tilhold ikke vurderes at være tilstrækkeligt til at beskytte den udsatte person, jf. tilholdslovens §§ 3 og 4.</p>
<p>Overfaldsalarm</p>	<p>Politiets har mulighed for at udlevere overfaldsalarmer til voldsudsatte personer, der er i risiko for at blive udsat for vold af en nuværende eller tidligere partner. Det er en forudsætning, at den voldsudøvende (eks) partner har fået et tilhold. Overfaldsalarmerne er en særlig mobiltelefon med indbygget GPS-funktion. Overfaldsalarmerne kan fås ved henvendelse til borgersens lokale politistation.</p>
<p>Ny flerårsaftale for politiet 2021-2023</p>	<p>Der blev ved udgangen af 2020 opnået politisk enighed om en flerårsaftale for politiet og anklagemyndighedens økonomi 2021-2023. I aftalen indgår flere punkter med fokus på vold i nære relationer:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Der oprettes tværfaglige specialiserede teams med specialuddannede nøglepersoner i hver politikreds til sager om vold i nære relationer, voldtægt, stalking og æresrelaterede forbrydelser, som bl.a. skal styrke viden om vold i nære relationer i de forskellige afdelinger. • Der oprettes et nyt efter- og videreuddannelsesstilbud til håndtering af sager om bl.a. vold i nære relationer, hvor politiet får viden om fx traumereaktioner hos den voldsudsatte og adfærdsmønstre hos udøveren med henblik på at skabe en mere traumeinformeret praksis i politiet og hos anklagemyndigheden. • Der indføres mulighed for videoafhøring af voldtægtsofre, og der etableres i den forbindelse 30 særlige afhøringsrum, der indrettes under hensyn til, at ofre for seksuelle overgreb befinder sig i en særlig sårbar situation. • Derfor udvikles en ny IT-understøttet løsning, som muliggør en løbende og systematisk fremsøgning og visitering af sager om vold i nære relationer. Dette skal sikre, at sager om vold i nære relationer opdages, og at politiet får iværksat nødvendige hjælpe- og beskyttelsesforanstaltninger.

Tvivl vedrørende anmeldelse?

Borgeren kan ringe til politiet på tlf. 114, hvis borgeren er i tvivl om, hvordan anmeldelsen foregår.

Du kan også kontakte Lev Uden Volds juridiske rådgivning på **tlf. 31 18 44 41** eller på mail: **juridisk@levudenvold.dk**, hvis du ønsker rådgivning om strafbare voldsformer og forældelsesfrister. Du kan også ringe til Lev Uden Volds nationale hotline på **tlf. 1888**.

Hvis borgeren er i akut fare, skal politiet kontaktes på **tlf. 112**.

til følge), jf. § 245, over for en person under 18 år regnes forældelsesfristen tidligst fra den dag, barnet fylder 21 år, når den voldsudøvende part på tidspunktet for voldsudøvelsen har været tilknyttet den voldsudsattes husstand.

4.2.4 Familiesammenførte voldsudsatte borgere

Voldsudsatte borgere, der er familiesammenførte med deres voldsudøvende partner, kan være bekymrede for, om de er berettiget til hjælp efter serviceloven, og om de mister deres opholdstilladelse, hvis de bliver skilt fra partneren. Der er derfor en række opmærksomhedspunkter, som kan være væsentlige at have for øje, hvis du har kontakt til en voldsudsat borger, som er familiesammenført med sin partner.

Opholdstilladelse hvis samlivsophævelsen skyldes vold

Udlændingestyrelsen kan efter en konkret vurdering undlade at inddrage

en opholdstilladelse eller forlænge en opholdstilladelse, selvom betingelserne for opholdsgrundlaget ikke længere er til stede, hvis grunden, til at samlivet ophører, er, at ægtefællen eller samleveren har været udsat for fysisk eller psykisk vold, misbrug eller anden overlast fra en anden, jf. udlændingelovens § 19, stk. 7. For at det kan blive aktuelt at bevare en opholdstilladelse i denne situation, er det en betingelse, at der er tale om vold af enten fysisk eller psykisk karakter, og at volden kan dokumenteres. Dokumentation kan fx være en politianmeldelse, skadestueerklæring eller lægeerklæring. Desuden skal borgeren kunne godtgøre, at samlivsophævelsen skyldes volden.

Derudover skal Udlændingestyrelsen foretage en konkret vurdering af, hvorvidt det vil være særligt belastende for borgeren at få inddraget opholdstilladelsen eller at få den nægtet forlænget, jf. udlændingelovens § 26. Det kan fx være tilfældet, hvis vedkommende har børn,

Hvad gør du, hvis der er sproglige barrierer?

Hvis borgeren ikke taler dansk, bør spørgsmål om partnervold altid stilles med en neutral tolk, der ikke kender familien eller er en del af samme netværk. Undgå derfor at bruge fx børn eller andre familiemedlemmer som tolk, hvis borgeren ikke taler dansk. Hvis du anvender en tolk, kan der være behov for mere tid til at opbygge tillid i samtalen med den voldsudsatte borger, da borgeren skal forholde sig til to fremmede mennesker.

som bor i Danmark, eller hvis personen vil stå i en meget svær social situation ved at miste sin opholdstilladelse. Begrundelsen for samlivsophævelsen vil indgå i den samlede vurdering af, hvorvidt opholdstilladelsen skal bevares efter udlændingelovens § 26.

Det vil sige, at selvom det kan bevises, at der var vold i ægteskabet, og volden var den direkte årsag til samlivsophævelsen, er det ingen garanti for, at opholdstilladelsen bliver bevaret. Det vil bero på en konkret og individuel vurdering.

Opholdstilladelse, hvis volden ikke er tilstrækkeligt dokumenteret

Hvis volden ikke er tilstrækkelig dokumenteret, kan borgeren søge om opholdstilladelse på baggrund af borgerens samlede tilknytning til Danmark, fx i form af uddannelse, arbejdsmarkeds-tilknytning, deltagelse i foreningsliv og sprogttest, jf. udlændingelovens

§ 26, eller søge om familiesammenføring med øvrige familiemedlemmer, fx børn, jf. udlændingelovens § 9 c, stk. 1. En opholdstilladelse er bundet op på, at den forhenværende ægtefælle fortsat bor i Danmark, medmindre borgeren har fået tidsubegrænset opholdstilladelse.

Borgere med verserende sag om ansøgning til opholdstilladelse har ret til hjælp efter serviceloven

Så længe borgeren har en verserende sag om ansøgning om opholdstilladelse hos Udlændingestyrelsen eller Styrelsen for International Rekruttering og Integration (SIRI), har borgeren lovligt ophold i form af såkaldt processuelt ophold³. Så længe borgeren har lovligt ophold i landet, jf. servicelovens § 2, stk. 1, har borgeren ret til hjælp efter serviceloven og har dermed også ret til at blive indskrevet på et krisecenter, hvis borgeren opfylder de almindelige kriterier i servicelovens §§ 109 eller 110.

Har du juridiske spørgsmål vedrørende voldsudsatte borgere med anden etnisk baggrund end dansk?

Det kan fx være i forhold til borgerens mulighed for at modtage hjælp og støtte eller mulighed for opholdsgrundlag i Danmark efter samlivsophævelse. I så fald kan du kontakte Lev Uden Volds juridiske rådgivning på tlf. **31 18 44 41** eller pr. mail: juridisk@levudenvold.dk.

Specialiserede ambulante rådgivningstilbud til kvinder med anden etnisk baggrund end dansk

Kvinder med anden etnisk baggrund kan modtage ambulante rådgivning hos tilbuddet Sig det til nogen. Sig det til nogen dækker over ambulante rådgivningsforløb på arabisk, engelsk og dansk samt juridisk bistand om fx opholdsgrundlag og forældre-myndighed.

³ Processuelt ophold forudsætter, at borgeren er i landet lovligt, når vedkommende indgiver sin ansøgning om opholdstilladelse.

4.3 Handlemuligheder ift. den voldsudøvende part

Du har som kommunal fagperson pligt til at tilbyde borgeren rådgivning, støtte og omsorg, jf. servicelovens §§ 10, 11, 12 og 85. Derudover kan du tilbyde borgere med særlige sociale problemer en indsats af behandlingsmæssig karakter, jf. servicelovens § 102. Som supplement til kommunens egne tilbud, findes der fire gratis eksterne specialiserede ambulante tilbud i privat/NGO regi, som du kan henvise voldsudøvende borgere til. Disse tilbud eksisterer uafhængigt af kommunen.

De fire tilbud er:

1. Psykologbehandling hos Dialog mod Vold.
2. Det telefoniske terapeutiske forløb 'Slip Volden' hos Lev Uden Vold.
3. Rådgivningsforløb hos Dansk Stalking Center.
4. Rådgivningssamtale hos Lev Uden Volds nationale hotline.

Herudover kan det også være relevant at henvise vedkommende til en privatpraktiserende psykolog med speciale inden for området, hvis der fx er ventetid ved de specialiserede behandlingstilbud.

4.3.1 Psykologbehandling hos Dialog mod Vold

Dialog mod Vold tilbyder psykologbehandling til personer, der udøver vold i en nær relation samt til vedkommendes partner og børn i både København, Odense og Aarhus. Formålet med tilbuddet er at stoppe borgerens voldelige adfærd og reducere skadevirkninger og eventuelle traumer hos partneren og eventuelle børn. En forudsætning for at komme i behandling hos Dialog mod Vold er, at borgeren tager ansvar for

volden og har et ønske om at komme i behandling.

Hele familien tilbydes individuelle forløb. Sideløbende med de individuelle forløb tilbydes familierne par- og familiesamtaler samt gruppeforløb med andre personer, der har udøvet vold i en nær relation. Eventuelle børn tilbydes også børnegruppeforløb.

Kommunerne kan indgå en samarbejdsaftale med Dialog mod Vold, som giver kommunen mulighed for at henvise familier direkte til behandling, hvis familien er indstillet på at arbejde med voldsproblematikken. Aftalen kan fx tage udgangspunkt i at: 1) en borger med/uden børn flytter på krisecenter, 2) der er gennemført en § 50-undersøgelse, som bekræfter, at der er udøvet vold i familien, og 3) at der er en sag i Børnehuset, som bekræfter, at der er udøvet vold eller seksuelle overgreb.

4.3.2 Telefonisk terapeutisk forløb, Slip Volden, hos Lev Uden Vold

Du har også mulighed for at henvise den voldsudøvende borger til Lev Uden Volds telefoniske terapeutiske forløb Slip Volden, der henvender sig til borgere, der har udøvet vold i en nær relation eller er bekymret for at udøve vold i fremtiden.

Tilbuddet hjælper borgeren med at kortlægge og skabe forståelse for de problemer, der ligger til grund for volden, og hjælper borgeren med at tilegne sig redskaber til at ændre reaktionsmønstre og opbygge aggressionskontrol. Borgeren får tilbudt op til fem samtaler af en times varighed. Tilbuddet

**Ønsker du mere viden
om tilbud til personer,
der udøver vold**

Så kan du ringe til Lev Uden
Volds nationale hotline på **tlf. 1888**.
Du kan også læse om tilbuddene her:
<https://levudenvold.dk>

henvender sig til både mænd og kvinder. Også her er det en forudsætning for at tage del i tilbuddet, at den voldsudøvende borger ønsker at arbejde aktivt for at handle anderledes.

4.3.3 Rådgivningsforløb hos Dansk Stalking Center

Dansk Stalking Center tilbyder samtaleforløb til borgere, der stalker et andet menneske. Tilbuddet har til formål at give borgeren værktøjer til at kunne forstå og håndtere de følelser og handlinger, der relaterer sig til stalkingen og den person, som borgeren kontakter. Dansk Stalking Center tilbyder både telefonisk rådgivning og rådgivning ved fysisk fremmøde.

4.3.4 Lev Uden Volds nationale hotline

Lev Uden Volds nationale hotline er døgnåben og tilbyder gratis og anonym telefonisk socialfaglig og juridisk rådgivning til mennesker, der har været udsat for voldtægt, og til mennesker, der er udsat for eller udøver vold i en nær relation, pårørende til personer der oplever partnervold, samt fagpersoner, der har spørgsmål på vegne af en borger. Hotlinen kan rådgive inden for alle former for vold og give borgeren information om relevante tilbud.

På den nationale hotline bliver borgeren mødt af socialfagligt personale med et voldsfagligt speciale, som med

udgangspunkt i en motiverende og narrativ tilgang støtter borgeren til at erkende og forstå volden og dens følgevirkninger, motiverer til forandring og brobygger til relevante tilbud.

Du kan fx henvise borgeren til Lev Uden Volds nationale hotline, hvis borgeren efterspørger rådgivning nu og her, hvis borgeren har svært ved at erkende at være voldsudøver, hvis borgerens motivation er svingende, eller hvis du i dit samarbejde med borgeren er i tvivl om, hvilket tilbud der er mest relevant for borgeren.

Husk opmærksomhed på den voldsudsatte parts og eventuelle børns sikkerhed

Når du som fagperson er i kontakt med en borger, der udøver vold i en nær relation, er det vigtigt, at du også er opmærksom på den voldsudsatte parts og eventuelle børns sikkerhed, og sikrer dig, at de også tilbydes hjælp og støtte.

Hvis du er bekymret for, om den voldsudsatte partner og/eller eventuelle børn er i akut fare, bør du henvende dig til politiet på **tlf. 112**.

Har borgeren eller partneren en psykisk lidelse eller et misbrug?

Har borgeren et misbrug eller en psykisk lidelse, bør du – ud over at sikre dig, at borgeren tilbydes hjælp til voldsproblematikken – også sikre dig, at borgeren tilbydes støtte og behandling til den pågældende problematik.

” Jeg opfatter ikke mig selv som værende voldelig, jeg har ikke gjort det indtil videre. Jeg har svært ved at skulle forene mig med den tanke. Fordi det er en individuel episode. Og fordi det ikke er noget, jeg har gjort for at være ond. Jeg har aldrig haft et ønske om at skade nogen.

Mand, der har udøvet partnervold

Litteraturliste

Kapitel 1: Nyttig viden om partnervold

Afsnit 1.1 Hvad er partnervold?

Isdal, Per 2000: *Meningen med volden*. Oslo: Kommuneforlaget AS.

Johansen, Katrine Bindsbøl Holm, Mette Sophie Holm Volsing & Helene Oldrup 2019: *Opsporing af personer udsat for vold i nære relationer – Et inspirationshæfte til fagpersoner*. Frederiksberg: Lev Uden Vold.

Johansen, Katrine Bindsbøl Holm, Nathalie Weih, Marie Nymand Frederiksen & Helene Oldrup 2020: *Vej mod et liv uden vold – Erfaringer fra kvinder og mænd, som har været udsat for eller har udøvet vold mod en partner*. Frederiksberg: Lev Uden Vold.

Oldrup, Helene 2020: "Vold i familien – mod et mere differentieret fagligt felt", i: Helene Oldrup (red.): *Vold i familien – Viden for fagfolk*. København: Akademisk Forlag.

Oldrup, Helene, Sofia Kjær, Helle Hundahl & Trine Rønne Kristensen 2018: *Socialfaglig definition af psykisk vold i nære relationer*. København: Lev Uden Vold.

Socialstyrelsen 2018: "Viden om vold i nære relationer", Viden om vold, Vold i nære relationer. Se: <https://socialstyrelsen.dk/voksne/vold-i-naere-relationer/viden-om-vold> (besøgt d. 28/1 2021)

Afsnit 1.2 Omfanget af partnervold, partnerdrab samt børn og unge, der oplever vold i hjemmet

Deen, Laura, Katrine Bindsbøl Holm Johansen, Sanne Pagh Møller & Bjarne Laursen 2018: *Vold og seksuelle krænkelse*.

København: Statens Institut for Folkesundhed, Syddansk Universitet.

Heide Ottesen, Mai & Stine Vernstrøm Østergaard 2018: *Psykisk partnervold. En kvantitativ kortlægning*. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Lyk-Jensen, Stéphanie Vincent, Martin Bøg & Malene Rudolf Lindberg 2017: *Børn, der oplever vold i familien. Omfang og konsekvenser*. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Okholm, Mikkel Møller 2020: *Typer af drab i Danmark*. København: Justitsministeriets Forskningskontor.

Oldrup, Helene, Mogens Nygaard Christoffersen, Ida Lykke Kristiansen & Stine Vernstrøm Østergaard 2016: *Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge i Danmark 2016*. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Thomsen, Asser H., Peter M. Leth, Hans Petter Hougen, Palle Villesen & Ole Brink 2019: "Homicide in Denmark 1992–2016". *Forensic Science International: Synergy*, 1, 275–282.

Afsnit 1.3 Forskellige voldsformer

Bertelsen, Eva, William Østerby Sørensen, Camilla Dremark & Katja Gregers Brock 2019: *Vi mangler viden om seksuel vold i parforhold – til fagfolk der beskæftiger sig med vold i nære relationer*. Se: <https://danner.dk>

Dansk Stalking Center. "Hvad er stalking?", Viden og Fakta. Se: <https://www.dansk-stalkingcenter.dk/hvad-er-stalking/> (besøgt d. 28/01 2021)

Deen, Laura, Katrine Bindsbøl Holm Johansen, Sanne Pagh Møller & Bjarne Laursen 2018: *Vold og seksuelle krænkelse*. København: Statens Institut for Folkesundhed, Syddansk Universitet.

Heide Ottesen, Mai & Stine Vernstrøm Østergaard 2018: *Psykisk partnervold. En kvantitativ kortlægning*. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Johansen, Katrine Bindsbøl Holm, Mette Sophie Holm Volsing & Helene Oldrup 2019: *Opsporing af personer udsat for vold i nære relationer – Et inspirationshæfte til fagpersoner*. Frederiksberg: Lev Uden Vold.

Johansen, Katrine Bindsbøl Holm, Nathalie Weih, Marie Nymand Frederiksen & Helene Oldrup 2020: *Veje mod et liv uden vold – Erfaringer fra kvinder og mænd, som har været udsat for eller har udøvet vold mod en partner*. Frederiksberg: Lev Uden Vold.

Johansen, Katrine Bindsbøl Holm, Tine Tjørnhøj-Thomsen & Karin Helweg-Larsen 2013: *Stalking i Danmark: En kortlægning af erfaringer, konsekvenser og støttebehov*. København: Statens Institut for Folkesundhed, Syddansk Universitet.

Johnson, Michael P. 2008: *A Typology of Domestic Violence: Intimate Terrorism, Violent Resistance, and Situational Couple Violence*. Northeastern University Press.

Meurens, Nathalie & Hana Spanikova 2017: *Glossary of definitions of rape, femicide and intimate partner violence*. Vilnius: EIGE – European Institute for Gender Equality.

Oldrup, Helene, Mogens Nygaard Christoffersen, Ida Lykke Kristiansen & Stine Vernstrøm Østergaard 2016: *Vold og*

seksuelle overgreb mod børn og unge i Danmark 2016. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Oldrup, Helene, Sofia Kjær, Helle Hundahl & Trine Rønde Kristensen 2018: *Socialfaglig definition af psykisk vold i nære relationer*. København: Lev Uden Vold.

Afsnit 1.4 Vejen mod et liv uden vold – for den voldsudsatte part

Johansen, Katrine Bindsbøl Holm, Nathalie Weih, Marie Nymand Frederiksen & Helene Oldrup 2020: *Veje mod et liv uden vold – Erfaringer fra kvinder og mænd, som har været udsat for eller har udøvet vold mod en partner*. Frederiksberg: Lev Uden Vold.

Laing, Lesley, Cathy Humphrey & Kate Cavanagh 2013: *Social Work & Domestic Violence – Developing Critical & Reflective Practice*. SAGE Publications Ltd.

Landorganisation af Kvindekrisecentre (LOKK) 2020: *Årsstatistik 2019*. Kvinder og børn på kvindekrisecentre. København: LOKK.

Lund-Jensen, Trine 2020: "Kvinder og børn på kvindekrisecentre – viden om volden gennem 30 år", i: Helene Oldrup (red.): *Vold i familien – Viden for fagfolk*. København: Akademisk Forlag.

Lundgren, Eva 2004: *Våldets Normaliseringsproces*. Stockholm: ROKS, Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige.

Socialstyrelsen: "Hvorfor går de ikke bare?", Viden om vold, Vold i nære relationer. Se: <https://socialstyrelsen.dk/voksne/vold-i-naere-relationer/viden-om-vold/hvorfor-gar-de-ikke-bare> (besøgt d. 28/1 2021).

Socialstyrelsen: "Hvorfor går mændene ikke bare?", Viden om vold, Vold i nære relationer. Se: <https://socialstyrelsen.dk/voksne/vold-i-naere-relationer/viden-om-vold/hvorfor-gar-de-ikke-bare/hvorfor-gar-maendene-ikke-bare> (Besøgt d. 28/1 2021)

Walker, Leonora E. 1984: *The battered woman syndrome*. New York: Springer.

Afsnit 1.5 Vejen mod et liv uden vold – for den voldsudøvende part

Engage 2019: Roadmap for frontline professionals interacting with male perpetrators of domestic violence and abuse. Se: <https://www.work-with-perpetrators.eu/projects/engage> (besøgt d. 28/1 2021).

Isdal, Per 2000: *Meningen med volden*. Oslo: Kommuneforlaget AS.

Isdal, Per 2020: "Forebyggelse af vold og arbejdet med voldsudøver", i Helene Oldrup (red.): *Vold i familien – Viden for fagfolk*. København: Akademisk Forlag.

Iwi, Kate & Chris Newman: 2015: *Engaging with Perpetrators of Domestic Violence – Practical Techniques for Early Intervention*. London: Jessica Kingsley Publishers.

Johansen, Katrine Bindsbøl Holm, Nathalie Weih, Marie Nymand Frederiksen & Helene Oldrup 2020: *Veje mod et liv uden vold – Erfaringer fra kvinder og mænd, som har været udsat for eller har udøvet vold mod en partner*. Frederiksberg: Lev Uden Vold.

Lippert, Anne & Liselotte Pedersen 2020: "Dialog mod Volds arbejde med personer, der har udøvet partnervold, og deres familier", i Helene Oldrup (red.): *Vold i familien – Viden for fagfolk*. København: Akademisk Forlag.

Lundgren, Eva 2004: *Våldets Normaliseringsproces*. Stockholm: ROKS, Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige.

McGinn, Tony, Mary McColgan & Brian Taylor 2017: "Male IPV Perpetrator's Perspectives on Intervention and Change: A Systematic Synthesis of Qualitative Studies." *Trauma, Violence, & Abuse* 21 (1).

Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress: "Hva er utøvelse av vold?", Om å utøve vold i nære relasjoner. Se: <https://voldsveileder.nkvts.no/blog/innhold/om-a-utove-vold/> (besøgt d. 28/1 2021)

Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress: "Hvordan snakke med personer som utøver vold?", utredning. Se: <https://voldsveileder.nkvts.no/blog/innhold/utrede-personer-som-utover-vold/hvordan-snakke-om-vold/> (besøgt d. 28/1 2021)

Servicestyrelsen 2011: *Behandling af mænd der udøver vold. Evaluering af fire projekter*. Odense: Servicestyrelsen.

Kapitel 2: Hvilke tegn skal jeg være opmærksom på?

Oldrup, Helene, Sofia Kjær & Nathalie Weih 2019: *Partnervold – Kommunernes praksis og indsats*. Frederiksberg: Lev Uden Vold.

Afsnit 2.1 Personer der er i øget risiko for at blive udsat for eller udøve partnervold

Deen, Laura, Katrine Bindsbøl Holm Johansen, Sanne Pagh Møller & Bjarne Laursen 2018: *Vold og seksuelle krænkelser*. København: Statens Institut for Folkesundhed, Syddansk Universitet.

Dobash, Rebecca E. & Russell P. Dobash 2015: *When Men Murder Women*. Oxford University Press Inc.

Elklit, Ask, Siobhan Murphy, Christine Jacobsen & Morgan Kezia Jensen 2017: "Clinical and Personality Disorders in a Danish Treatment-Seeking Sample of

Intimate Partner Violence Perpetrators”, *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 1-15.

Heide Ottesen, Mai & Stine Vernstrøm Østergaard 2018: *Psykisk partnervold. En kvantitativ kortlægning*. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Helweg-Larsen, Karin, Marie Kruse, Jan Sørensen & Henrik Brønnum-Hansen 2010: *Voldens pris. Samfundsmæssige omkostninger ved vold mod kvinder*. København: Statens Institut for Folkesundhed, Syddansk Universitet

Iwi, Kate & Chris Newman: 2015: *Engaging with Perpetrators of Domestic Violence – Practical Techniques for Early Intervention*. London: Jessica Kingsley Publishers.

Kropp, P. Randall 2008: “Intimate Partner Violence Risk Assessment and Management” i *Violence and Victims*, 23, nr. 2, 202–220.

Kropp, P. Randall, Stephen D. Hart & Henrik Belfrage 2017: *Vurdering af risiko for samlivsrelateret vold. SARA:SV. Brugervejledning* (version 2). Dansk Oversættelse Af Rigspolitiet, Nationalt Forebyggelsescenter.

Lyk-Jensen, Stéphanie Vincent, Martin Bøg & Malene Rudolf Lindberg 2017: *Børn, der oplever vold i familien. Omfang og konsekvenser*. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Nasjonalt Kunnskapssenter om Vold og Traumatisk Stress (NKVTS): ”Risikofaktorer”, Vold og overgrep mot voksne og eldre. Se: <https://voldsveileder.nkvts.no/blog/innhold/risikofaktorer-tegn-vold/risikofaktorer/> (Besøgt d. 28/1 2021)

Nasjonalt Kunnskapssenter om Vold og Traumatisk Stress (NKVTS): ”Risikofaktorer for utøvelse av vold blant voksne”, Personer som utøver vold. Se: <https://voldsveileder.nkvts.no/blog/innhold/risikofaktorer-og-tegn/risikofaktorer-voksne/> (Besøgt d. 28/1 2021)

Nasjonalt Kunnskapssenter om Vold og Traumatisk Stress (NKVTS): ”Tegn på vold mot gravide”, Vold og overgrep mot voksne og eldre. Se: <https://voldsveileder.nkvts.no/blog/innhold/risikofaktorer-tegn-vold/gravide/> (Besøgt d. 28/1 2021)

Richards, Laura 2009: *Domestic Abuse, Stalking and Harassment and Honour Based Violence (DASH, 2009) Risk Identification and Assessment and Management Model*. Se: <https://www.dashriskchecklist.co.uk/> (besøgt d. 28/01 2021).

Socialstyrelsen: ”Hvem udøver vold?”, Viden om vold, Vold i nære relationer. Se: <https://socialstyrelsen.dk/voksne/vold-i-naere-relationer/viden-om-vold/hvem-udover-vold/> (Besøgt d. 28/1 2021)

Socialstyrelsen (Sverige) 2015: *Manual för FREDÅ – en standardiserade bedömningsmetoder för socialtjänstens arbete mod våld i nära relationer (preliminär version)*. Stockholm: Socialstyrelsen

Victorian Government 2012: *Family Violence. Risk Assessment and Risk Management Framework and Practice Guides 1-3*. Melbourne.

Weih, Nathalie, Katrine Bindsbøl Holm Johansen & Helene Oldrup 2019: *Risikovurdering af vold i nære relationer – Et inspirationshæfte til fagpersoner*. Frederiksborg: Lev Uden Vold.

WHO: ”Violence against women”, Fact sheets. Se: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/violence-against-women> (Besøgt d. 28/1 2021)

Afsnit 2.2 Tegn hos den voldsudsatte partner

Deen, Laura, Katrine Bindsbøl Holm Johansen, Sanne Pagh Møller & Bjarne Laursen 2018: *Vold og seksuelle krænkelse*. København: Statens Institut for Folkesundhed, Syddansk Universitet.

Heide Ottesen, Mai & Stine Vernstrøm Østergaard 2018: *Psykisk partnervold. En kvantitativ kortlægning*. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Johansen, Katrine Bindsbøl Holm, Mette Sophie Holm Volsing & Helene Oldrup 2019: *Opsporing af personer udsat for vold i nære relationer – Et inspirationshæfte til fagpersoner*. Frederiksberg: Lev Uden Vold.

Laursen, Bjarne & Katrine Bindsbøl Holm Johansen 2020: "Omfang og konsekvenser af fysisk og seksuel partnervold i et kønsperspektiv", i Helene Oldrup (red.): *Vold i familien – Viden for fagfolk*. København: Akademisk Forlag.

Oldrup, Helene, Sara Andersen, Sofia Kjær, Nina Haggren Nielsen & Catrine Birk Von Rosen 2018: *Psykiske, fysiske og sociale konsekvenser af psykisk vold i parforhold*. København: Lev Uden Vold.

Mandecentret 2020: *Vold mod mænd i nære relationer – under radaren*. Mandecentret.

Nasjonalt Kunnskapssenter om Vold og Traumatisk Stress (NKVTS): "Risikofaktorer og tegn på vold", Vold og overgrep mot voksne og eldre. Se: <https://voldsveileder.nkvts.no/blog/innhold/risikofaktorer-tegn-vold/> (Besøgt d. 28/1 2021)

Poole, Chris & Lene Johannesson 2020: *Så et frø – Hvad alle bør vide om vold i familien, og hvordan du kan hjælpe*.

Afsnit 2.3 Tegn hos børn, der oplever vold i familien

Dias, Annette Bugge, Carina Bothilde Nielsen & Helle Dalgaard Lauridsen 2020: "Mødrehjælpens arbejde med børn der vokser op i familier præget af vold", i Helene Oldrup (red.): *Vold i familien. Viden for fagfolk*. København: Akademisk Forlag.

Lyk-Jensen, Stéphanie Vincent, Martin Bøg & Malene Rudolf Lindberg 2017: *Børn, der oplever vold i familien. Omfang og konsekvenser*. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Mødrehjælpen: "Sådan kan barnet reagere på vold i hjemmet", Viden og råd. Se: <https://moedrehjaelpen.dk/holdepunkt/viden-og-raad/boerns-reaktioner-ved-vold-raadgivning/> (Besøgt d. 28/1 2021)

Mødrehjælpen: "Børns roller i en familie med vold", Viden og råd. Se: <https://moedrehjaelpen.dk/holdepunkt/viden-og-raad/boerns-roller-i-familie-med-vold-raadgivning/> (Besøgt d. 28/1 2021)

Nasjonalt Kunnskapssenter om Vold og Traumatisk Stress (NKVTS): "Risikofaktorer og tegn på vold", Vold mot barn. Se <https://voldsveileder.nkvts.no/blog/innhold/risikofaktorer-og-tegn-2/> (Besøgt d. 28/1 2021)

Nielsen, Carina & Helle Dalgaard Lauridsen 2017: *Voldens børn – En kvalitativ undersøgelse af børn og unge, der oplever vold i hjemmet*. København: Mødrehjælpen.

Poole, Chris & Lene Johannesson 2020: *Så et frø – Hvad alle bør vide om vold i familien, og hvordan du kan hjælpe*.

Socialstyrelsen: "Tegn og reaktioner på vold", Om overgrep. Se: <https://socialstyrelsen.dk/born/overgrep/seksuelle-og-voldelige-overgrep/fysiske-og-psykiske-overgrep/tegn-og-reaktioner-pa-vold/> (Besøgt d. 28/1 2021)

Socialstyrelsen 2020: *Kommunale beredskaber til forebyggelse, opsporing og håndtering af overgreb mod børn og unge – en guide til kommuner*. Socialstyrelsen

Afsnit 2.4 Tegn hos den voldsudøvende partner

Engage 2019: Roadmap for frontline professionals interacting with male perpetrators of domestic violence and abuse. Se: <https://www.work-with-perpetrators.eu/projects/engage> (besøgt d. 28/1 2021).

Iwi, Kate & Chris Newman: 2015: *Engaging with Perpetrators of Domestic Violence – Practical Techniques for Early Intervention*. London: Jessica Kingsley Publishers.

Johansen, Katrine Bindsbøl Holm, Nathalie Weih, Marie Nymand Frederiksen & Helene Oldrup 2020: *Veje mod et liv uden vold – Erfaringer fra kvinder og mænd, som har været udsat for eller har udøvet vold mod en partner*. Frederiksberg: Lev Uden Vold.

Nasjonalt Kunnskapssenter om Vold og Traumatisk Stress (NKVTS): "Tegn på utøvelse av vold", Personer som utøver vold. Se: <https://voldsveileder.nkvts.no/blog/innhold/risikofaktorer-og-tegn/tegn-voldsutovelse-voksen> (Besøgt d. 28/1 2021)

Poole, Chris & Lene Johannesson 2020: *Så et frø – Hvad alle bør vide om vold i familien, og hvordan du kan hjælpe*.

Kapitel 3: Hvordan kan jeg spørge ind til partnervold?

Afsnit 3.1 Hvad bør du tænke over, inden du spørger en borger om partnervold?

Johansen, Katrine Bindsbøl Holm, Mette Sophie Holm Volsing & Helene Oldrup 2019: *Opsporing af personer udsat for vold i nære relationer – Et inspirationshæfte til fagpersoner*. Frederiksberg: Lev Uden Vold.

Socialstyrelsen: "Guide til samtale om vold", Værktøjskasse, Vold i nære relationer. Se: <https://socialstyrelsen.dk/voksne/vold-i-naere-relationer/vaerktøjskasse/guide-til-samtale-om-vold> (Besøgt d. 28/1 2021)

Love

Justitsministeriet (2014): *Lovbekendtgørelse Forvaltningsloven*, BEK. nr. 433 af 22/04/2014.

Justitsministeriet (2020): *Lovbekendtgørelse om offentlighed i forvaltningen* (offentlighedsloven), BEK. nr. 145 af 24/02/2020.

Justitsministeriet (2020): *Lovbekendtgørelse Straffeloven*. BEK. nr. 1650 af 17/11/2020.

Social- og Indenrigsministeriet (2020): *Lovbekendtgørelse om social service* (service-loven), BEK. nr. 1287 af 28/08/2020

Afsnit 3.2 Samtale med den (potentielt) voldsudsatte part

Johansen, Katrine Bindsbøl Holm, Mette Sophie Holm Volsing & Helene Oldrup 2019: *Opsporing af personer udsat for vold i nære relationer – Et inspirationshæfte til fagpersoner*. Frederiksberg: Lev Uden Vold.

Johansen, Katrine Bindsbøl Holm, Nathalie Weih, Marie Nymand Frederiksen & Helene Oldrup 2020: *Veje mod et liv uden vold – Erfaringer fra kvinder og mænd, som har været udsat for eller har udøvet vold mod en partner*. Frederiksberg: Lev Uden Vold.

Nasjonalt Kunnskapssenter om Vold og Traumatisk Stress (NKVTS): "Hvordan snakke om vold?" Vold og overgrep mot voksne og eldre. Se: <https://voldsveileder.nkvts.no/blog/innhold/voksen-eldre-utrede/hvordan-snakke-om-vold-utsatt/> (Besøgt d. 28/1 2021)

Poole, Chris & Lene Johannesson 2020: *Så et frø – Hvad alle bør vide om vold i familien, og hvordan du kan hjælpe*.

Socialstyrelsen: "Guide til samtale om vold", Værktøjskasse, Vold i nære relationer. Se: <https://socialstyrelsen.dk/voksne/vold-i-naere-relationer/vaerktojskasse/guide-til-samtale-om-vold> (Besøgt d. 28/1 2021)

Socialstyrelsen (Sverige) 2016: *Våld – Handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer*. Socialstyrelsen.

Weih, Nathalie, Katrine Bindsbøl Holm Johansen & Helene Oldrup 2019: *Risikovurdering af vold i nære relationer – Et inspirationshæfte til fagpersoner*. Frederiksberg: Lev Uden Vold.

Afsnit 3.2 Samtale med den (potentielt) voldsudøvende part

Dialog mod vold 2017: Spørgeguide – samtale om at udøve vold i nære relationer. Dialog mod Vold, Askovfonden.

Engage 2019: Roadmap for frontline professionals interacting with male perpetrators of domestic violence and abuse. Se: <https://www.work-with-perpetrators.eu/projects/engage> (besøgt d. 28/1 2021).

Iwi, Kate & Chris Newman: 2015: *Engaging with Perpetrators of Domestic Violence – Practical Techniques for Early Intervention*. London: Jessica Kingsley Publishers.

Johansen, Katrine Bindsbøl Holm, Nathalie Weih, Marie Nymand Frederiksen & Helene Oldrup 2020: *Veje mod et liv uden vold – Erfaringer fra kvinder og mænd, som har været udsat for eller har udøvet vold mod en partner*. Frederiksberg: Lev Uden Vold.

Nasjonalt Kunnskapscenter om Vold og Traumatisk Stress (NKVTS): "Hvordan snakke med personer som utøver vold?", Personer som utøver vold. Se: <https://voldsveileder.nkvts.no/blog/innhold/utrede-personer-som-utover-vold/hvordan-snakke-om-vold> (Besøgt d. 28/1 2021)

Poole, Chris & Lene Johannesson 2020: *Så et frø – Hvad alle bør vide om vold i familien, og hvordan du kan hjælpe*.

Socialstyrelsen: "Når du taler med den voldsudøvende", Værktøjskasse, Vold i nære relationer. Se: <https://socialstyrelsen.dk/voksne/vold-i-naere-relationer/vaerktojskasse/guide-til-samtale-om-vold/nar-du-taler-med-den-voldsudovende> (Besøgt d. 28/1 2021)

Afsnit 3.3 Samtale med pårørende

Danner: "Kender du en voldsudsat?", Pårørende, Få hjælp og råd. Se: <https://danner.dk/kender-du-en-voldsudsat> (Besøgt d. 29/1 2021)

Epinion 2021: *Danskerne viden om vold i hjemmet*. Bestilt af Mary Fonden.

European Institute for Gender Equality (EIGE) 2020: *Gender-based violence: Intimate Partner violence and witness intervention: what are the deciding factors?* Vilnius: European Institute for Gender Equality (EIGE).

Johansen, Katrine Bindsbøl Holm, Nathalie Weih, Marie Nymand Frederiksen & Helene Oldrup 2020: *Veje mod et liv uden vold – Erfaringer fra kvinder og mænd, som har været udsat for eller har udøvet vold mod en partner*. Frederiksberg: Lev Uden Vold.

Lev Uden Vold: "Q&A – få svar på de mest hyppige spørgsmål til hotlinen", National hotline. Se: <https://levudenvold.dk/hjaelp-og-radgivning/national-hotline/q-a-fa-svar-pa-de-mest-hyppige-sporgsmaal-til-hotlinen/> (Besøgt d. 28/1 2021)

Mødrehjælpen: "Kender du én, der bliver udsat for partnervold?", Viden og råd. Se: <https://moedrehjaelpen.dk/holdepunkt/viden-og-raad/paaroerende-til-partnervold-raadgivning/> (Besøgt d. 28/1 2021)

Love

Social- og Indenrigsministeriet (2020): Lovbekendtgørelse om social service (serviceloven), BEK. nr. 1287 af 28/08/2020

Afsnit 3.4 Opmærksomhed på børn/unge, der (potentielt) oplever vold i hjemmet

Mødrehjælpen: "Kender du et barn i en familie, hvor der er vold?", Viden og råd. Se: <https://moedrehjaelpen.dk/holdpunkt/viden-og-raad/hjaelp-boern-der-lever-med-vold-raadgivning/> (Besøgt d. 28/1 2021).

Nannestad, Maria Højer 2019: *Mig og min (særlige) rygsæk – En bog med viden, erfaringer og øvelser til dig, der har oplevet voldsomme konflikter eller vold i familien*. Frederiksberg: Lev Uden Vold.

Nannestad, Maria Højer 2019: *Vejledning til fagpersoner: Mig og min (særlige) rygsæk – En bog med viden, erfaringer og øvelser til dig, der har oplevet voldsomme konflikter eller vold i familien*. Frederiksberg: Lev Uden Vold.

Nasjonalt Kunnskapssenter om Vold og Traumatisk Stress (NKVTS): "Hvordan snakke med barn om vold?", Vold mot barn. Se: <https://voldsveileder.nkvts.no/blog/innhold/vold-mot-barn-utredning/hvordan-snakke-med-barn-om-vold/> (Besøgt d. 28/1 2021)

Socialstyrelsen 2020: *Kommunale beredskaber til forebyggelse, opsporing og håndtering af overgreb mod børn og unge – en guide til kommuner*. Socialstyrelsen

Vidensportalen på det sociale område (Socialstyrelsen): "At tale med børn om overgreb", børn der oplever vold. Se <https://vidensportal.dk/temaer/born-der-oplever-vold/at-tale-med-born-om-overgreb> (Besøgt d. 28/1 2021).

Love

Social- og Indenrigsministeriet (2020): *Lovbekendtgørelse om social service* (serviceloven), BEK. nr. 1287 af 28/08/2020

Kapitel 4: Hvad er mine handlemuligheder?

Afsnit 4.1 Overordnede forpligtelser som kommunal fagperson

Love

Justitsministeriet (2019): *Lovbekendtgørelse om retssikkerhed ved forvaltningens anvendelse af tvangsindgreb og oplysningspligter* (retssikkerhedsloven), BEK nr. 1121 af 12/11/2020.

Social- og Indenrigsministeriet (2020): *Lovbekendtgørelse om social service* (serviceloven), BEK. nr. 1287 af 28/08/2020

Afsnit 4.2 Handlemuligheder ift. den voldsudsatte part

Danner: "Sig det til nogen – gratis rådgivning til en vej ud af vold", Gratis rådgivningsforløb. Se: <https://danner.dk/gratis-raadgivningsforloeb/> (Besøgt d. 28/1 2021).

Dansk Stalkingcenter: "Skytsengel app". Se: <https://www.skytsengel.org/index.php?id=120> (Besøgt d. 28/1 2021).

Justitsministeriet 2020: "Aftale om politiets og anklagemyndighedens økonomi 2021-2023". Se: <https://www.justitsministeriet.dk/wp-content/uploads/2020/12/Aftale-om-politiets-og-anklagemyndighedens-oekonomi-2021-2023.pdf> (Besøgt d. 28/1 2021).

Justitsministeriet 2020: "Ændring af straffeloven og tilholdsloven (Styrket indsats mod stalking) (Feb II)", Lovprogram 2020-21. Se: <https://www.justitsministeriet.dk/ministeriet/lovprogram-2020-21/> (Besøgt d. 29/1 2021).

Lev Uden Vold: "Krisecenterophold.", Q&A få svar på juridiske spørgsmål. Se: <https://levudenvold.dk/hjaelp-og-radgivning/juridisk-radgivning/juridiske-sporgsmaal-om-vold-i-naere-relationer/krisecenterophold/> (Besøgt d. 28/1 2021).

Lev Uden Vold: "Opholdsgrundlag", Q&A få svar på juridiske spørgsmål. Se: <https://levudenvold.dk/hjaelp-og-radgivning/juridisk-radgivning/juridiske-sporgsmaal-om-vold-i-naere-relationer/opholdsgrundlag/> (Besøgt d. 28/1 2021).

Lev Uden Vold: "Ophævelse af samliv.", Q&A få svar på juridiske spørgsmål. Se: <https://levudenvold.dk/hjaelp-og-radgivning/juridisk-radgivning/juridiske-sporgsmaal-om-vold-i-naere-relationer/ophaevelse-af-samlivet/>

Lev Uden Vold: "Politianmeldelse", Q&A få svar på juridiske spørgsmål. Se: <https://levudenvold.dk/hjaelp-og-radgivning/juridisk-radgivning/juridiske-sporgsmaal-om-vold-i-naere-relationer/politianmeldelse/> (Besøgt d. 28/1 2021).

Lev Uden Vold 2018: *Voldsudsattes opholdskommune under ophold på krisecenter eller i boform efter servicelovens §§ 109 eller 110.* Tilgængelig her: <https://levudenvold.dk/for-fagfolk/juridiske-notater-fra-lev-uden-vold/> (Besøgt d. 28/1 2021).

Mødrehjælpen: "Ud af voldens skygge", Mødrehjælpens rådgivning. Se: <https://moedrehjaelpen.dk/forside/det-goer-vi/radgivning/ud-af-voldens-skygge/> (Besøgt d. 28/1 2021).

Oldrup, Helene, Sofia Kjær & Nina Nielsen 2018: *Efterværn for voldsudsatte – Kortlægning af behovet for efterværnstilbud til mænd, kvinder og børn på krisecentre og i ambulante behandling – med henblik på oprettelse af psykologisk efterværn i regi af Lev Uden Vold.* København: Lev Uden Vold.

Politi: "Bistandsadvokat", Ofre, vidner og pårørende. Se: <https://politi.dk/ofre-og-vidner/bistandsadvokat> (Besøgt d. 28/1 2021).

Social- og Indenrigsministeriet 2020: *Aftale om udmøntning af reserven til foranstaltninger på social-, sundheds- og arbejdsmarkedsområdet 2021-2024.* 24/11 2020.

Love:

Europa-Parlamentet og Rådet for Den Europæiske Union 2016: *Forordning om beskyttelse af fysiske personer i forbindelse med behandling af personoplysninger og om fri udveksling af sådanne oplysninger og om ophævelse af direktiv 95/46/EF (generel forordning om databeskyttelse)* (Persondataforordningen), nr. 679, af 27/04/2016.

Justitsministeriet (2012): *Lovbekendtgørelse om tilhold, opholdsforbud og bortvisning* (tilholdsloven), BEK nr. 112 af 03/02/2012.

Justitsministeriet (2014): *Lovbekendtgørelse Forvaltningsloven*, BEK. nr. 433 af 22/04/2014.

Justitsministeriet (2019): *Lovbekendtgørelse om retssikkerhed ved forvaltningens anvendelse af tvangsindgreb og oplysningspligter* (retssikkerhedsloven), BEK nr. 1121 af 12/11/2020.

Justitsministeriet (2020): *Lovbekendtgørelse om offentlighed i forvaltningen* (offentlighedsloven), BEK. nr. 145 af 24/02/2020.

Justitsministeriet (2020): *Lovbekendtgørelse Straffeloven*. BEK. nr. 1650 af 17/11/2020.

Social- og Indenrigsministeriet (2017): *Bekendtgørelse om egenbetaling for midlertidigt ophold i boformer efter servicelovens §§ 109 og 110*, BEK. nr. 1244, af 13/11/2017.

Social- og Indenrigsministeriet (2020): *Lovbekendtgørelse om social service* (service-loven), BEK. nr. 1287 af 28/08/2020

Social- og Indenrigsministeriet (2020): *Lovbekendtgørelse om Det Centrale Personregister (CPR-loven)*, BEK nr. 1297 af 03/09/2020

Social- og Indenrigsministeriet (2020): *Lovbekendtgørelse Forældreansvarsloven*, BEK. nr. 1768 af 30/11/2020.

Udlændinge- og Integrationsministeriet (2020): *Lovbekendtgørelse Udlændingeloven*, BEK. nr. 1513 af 22/10/2020.

Afsnit 4.3 Handlemuligheder ift. den voldsudøvende part

Dansk Stalkingcenter: "Udøver af stalking", Hjælp og rådgivning. Se: <https://www.danskstalkingcenter.dk/> (Besøgt d. 28/1 2021)

Dialog mod vold: "At gå i behandling hos os", Behandlingen. Se: <https://dialogmodvold.dk/behandlingidmv/> (Besøgt d. 28/1 2021).

Lev Uden Vold: "National hotline", Hjælp og rådgivning. Se: <https://levudenvold.dk/hjaelp-og-radgivning/national-hotline/> (Besøgt d. 28/1 2021).

Lev Uden Vold: "Slip volden", Hjælp og rådgivning. Se: <https://levudenvold.dk/hjaelp-og-radgivning/slip-volden/> (Besøgt d. 28/1 2021).

Love:

Social- og Indenrigsministeriet (2020): *Lovbekendtgørelse om social service (service-loven)*, BEK. nr. 1287 af 28/08/2020

Citater i håndbogen

Johansen, Katrine Bindsbøl Holm, Nathalie Weih, Marie Nymand Frederiksen & Helene Oldrup 2020: *Væje mod et liv uden vold – Erfaringer fra kvinder og mænd, som har været udsat for eller har udøvet vold mod en partner*. Frederiksberg: Lev Uden Vold.

Nannestad, Maria Højer 2019: *Mig og min (særlige) rygsæk – En bog med viden, erfaringer og øvelser til dig, der har oplevet voldsomme konflikter eller vold i familien*. Frederiksberg: Lev Uden Vold.

Om Lev Uden Vold

Ingen mennesker i Danmark skal leve med vold i en nær relation. Det er målet for Lev Uden Vold. Lev Uden Vold er Danmarks nationale enhed, der arbejder for at sikre mere og bedre hjælp til mennesker, der oplever vold i nære relationer. Det gør vi med konkrete tilbud til både voldsudsatte og voldsudøvere, viden på området, øget opmærksomhed og debat i samfundet.

Vil du vide mere?

Læs mere om Lev Uden Vold på
www.levudenvold.dk

eller kontakt os på:

Lev Uden Vold
H.C. Andersens Boulevard 47, 1. tv
1553 København V
kontakt@levudenvold.dk
Tlf. 3151 4441
CVR: 38677519